

• De Staat van de PD 2025 • Rapportage over het derde uitvoeringsjaar van de pilot Professional Doctorate

ValidatieCommissie PD

De Staat van de PD 2025

Rapportage over het derde uitvoeringsjaar
van de pilot Professional Doctorate

Voorwoord

Met genoegen presenteer ik u het derde jaarrapport van de pilot Professional Doctorate (PD): De Staat van de PD 2025. Ook dit jaar geeft de ValidatieCommissie PD (VaCo-PD) een onafhankelijk beeld van de ontwikkeling van de pilot en de stappen die door hogescholen, domeinen, kandidaten en werkveldpartners zijn gezet. Daarbij kijken wij niet alleen naar wat er is bereikt, maar ook naar de vragen en opgaven die zich aandienen wanneer een veelbelovende innovatie volwassen begint te worden.

De afgelopen jaren stonden vooral in het teken van ontwerpen, opbouwen en uitproberen. Programma's moesten worden ontwikkeld, procedures ingericht en samenwerkingsverbanden opgebouwd. Dat was pionierswerk. In het derde uitvoeringsjaar zien we een andere beweging ontstaan. De aandacht verschuift naar het expliciteren, kalibreren en borgen van kwaliteit. Niet langer staat de vraag centraal óf de PD vorm kan krijgen. Steeds vaker gaat het om de vraag hoe de betrokken partijen de kwaliteit duurzaam kunnen aantonen, bewaken en verder ontwikkelen.

Dat is een positieve ontwikkeling. De PD krijgt steeds meer een eigen gezicht binnen het Nederlandse kennislandschap. De instroom groeit, de betrokkenheid van praktijkpartners neemt toe en in alle domeinen wordt met overtuiging gewerkt aan vraagstukken die ertoe doen voor beroepspraktijk en samenleving. Het wordt steeds duidelijker dat de PD niet uitsluitend gericht is op kennisontwikkeling, maar op de ontwikkeling van professionals die in complexe praktijken onderzoek, innovatie, verandering en professioneel handelen integraal verbinden. Ook de stappen richting wettelijke verankering laten zien dat er vertrouwen bestaat in de toegevoegde waarde van deze nieuwe derde cyclus binnen het hbo.

Tegelijkertijd verschuift de aandacht, nu de opbouwfase grotendeels is voltooid, steeds meer naar het gezamenlijk duiden en verankeren van wat in de pilot is ontwikkeld. Naarmate de PD zich verder profileert als een herkenbare derde cyclus binnen het hbo, neemt het belang toe van een gedeeld referentiekader voor eindniveau, impact en kwaliteit. Het gaat daarbij niet zozeer om het ontwikkelen van nieuwe kwaliteitsnormen, maar om het gezamenlijk verdiepen, preciseren en toepassen van de uitgangspunten die de afgelopen jaren zijn opgebouwd. Zo kan de kwaliteit van de PD niet alleen worden geborgd, maar ook op een transparante, vergelijkbare en duurzame wijze zichtbaar worden gemaakt en verantwoord.

Wat mij – en met mij de andere leden van de VaCo-PD – in het afgelopen jaar opnieuw heeft getroffen, is de bereidheid van betrokkenen om deze vragen gezamenlijk op te pakken. Ondanks verschillen tussen domeinen is er een sterke cultuur van samenwerken, kennisdelen en leren van elkaar. Dat is geen vanzelfsprekendheid. Het vraagt tijd, inzet en soms ook het vermogen om eigen oplossingen ter discussie te stellen ten gunste van een gezamenlijk kwaliteitsniveau. Juist daarin ligt een belangrijke kracht van deze pilot.

De VaCo-PD vervult in de pilot de rol van kritische vriend. Wij zien veel betrokkenheid, energie en ambitie. Wij wijzen ook op onderwerpen die aandacht blijven vragen. Niet om af te remmen, maar juist om ervoor te zorgen dat de PD zich kan ontwikkelen tot een duurzame, herkenbare en kwalitatief sterke derde cyclus binnen het hoger beroepsonderwijs.

Graag spreek ik mijn waardering uit voor alle kandidaten, begeleiders, lectoren, ondersteuners, werkveldpartners en bestuurders die ook het afgelopen jaar hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van de PD. Hun inzet vormt het fundament onder de resultaten die in deze rapportage zichtbaar worden.

Ik nodig u uit kennis te nemen van de bevindingen in deze editie van De Staat van de PD 2025. Ik hoop dat het rapport niet alleen inzicht geeft in de stand van zaken, maar ook bijdraagt aan het gesprek over de volgende fase van de PD. Een fase waarin minder het ontwikkelen van nieuwe bouwstenen centraal staat en meer het versterken van de samenhang, kwaliteit en duurzaamheid van wat inmiddels is opgebouwd.

Albert Cornelissen

Voorzitter VaCo-PD

Het rapport *De Staat van de PD 2025* biedt een uitgebreide analyse van het derde uitvoeringsjaar van de pilot PD uitgevoerd door de externe ValidatieCommissie PD (VaCo-PD). In deze rapportage staat de vraag centraal 'Waar staat de pilot PD na het derde jaar ten opzichte van de doelstellingen en uitgangspunten?'

Samenvatting

De pilot Professional Doctorate (PD) is opgezet door de Vereniging Hogescholen in samenwerking met het ministerie van OCW en Regieorgaan SIA (SIA). Het doel is om binnen het hoger beroepsonderwijs praktijkgerichte doctoraatstrajecten op EQF-niveau 8 te ontwikkelen, waar het 'leren interveniëren in complexe praktijken' centraal staat. Hiertoe ontwikkelen de kandidaten zich gedurende hun PD-traject in vier rollen, namelijk die van professional, innovator, onderzoeker en change agent. Dit leertraject moet aansluiten op de praktijk, waarbij onderzoek en beroepsgerichte toepassingen samenkomen. De pilot is georganiseerd in een zevental thematische domeinen.¹

Het doel van de pilot is tweeledig:

- 1 laten zien dat er in het bestaande doctoraatslandschap ruimte is voor een professioneel doctoraat en om te verifiëren dat de ingeschatte behoefte aan de PD er daadwerkelijk is;
- 2 ervaring opdoen met de inrichting en uitvoering van procedures en programma's, en inzicht krijgen in de impact van de PD op het hbo.

Dit alles binnen de gestelde vijf randvoorwaarden zoals afgesproken met het ministerie van OCW en de universiteiten en de vier standaarden zoals vastgesteld in het Kwaliteitszorgkader PD. De VaCo-PD heeft landelijke en domeinspecifieke informatie bestudeerd. Ook nam de commissie deel aan symposia, conferenties en netwerkbijeenkomsten. Op basis daarvan heeft zij beoordeeld waar de pilot na het derde jaar staat.

¹ Deze domeinen zijn: Energie & Duurzaamheid; Gezondheid & Welzijn; Kunst + Creatief; Leisure, Tourism & Hospitality; Leren & Professionaliseren; Maritiem; en Techniek & Digitalisering.

De VaCo-PD komt op basis hiervan dan ook tot de volgende **eindconclusie**:

De VaCo-PD concludeert dat de pilot PD in het derde uitvoeringsjaar duidelijk een volgende ontwikkelfase heeft bereikt. Waar de eerste jaren vooral in het teken stonden van het ontwerpen, inrichten en beproeven van programma's en procedures, verschuift de aandacht nu naar het expliciteren, kalibreren en borgen van kwaliteit.

De kwaliteit van de pilot wordt steeds explicieter zichtbaar en beter onderbouwd. De betrokken partijen werken gezamenlijk aan vraagstukken rond eindniveau, impact, kwaliteitszorg, governance, hervalidatie en wettelijke verankering. Juist deze onderwerpen zijn bepalend voor het succes van de volgende fase. Zij vragen daarom om blijvende aandacht, voldoende capaciteit en gezamenlijke inspanning.

De VaCo-PD constateert dat de pilot zich ook voorbereidt op een volgende ontwikkelfase. Met de voortgang van de wettelijke verankering van de PD verschuift de aandacht geleidelijk van het ontwerpen van een nieuw doctoraat naar (ook) de implementatie daarvan binnen het hoger beroepsonderwijs. De commissie verwelkomt daarom de voorgestelde PD-implementatieperiode, waarin hogescholen aanvullende afspraken maken over kwaliteitszorg, governance, examinering, domeinen en financiering om een zorgvuldige overgang van pilot naar structurele praktijk mogelijk te maken. De VaCo-PD acht het van groot belang dat in deze fase de gezamenlijk ontwikkelde uitgangspunten, kwaliteitsafspraken en vormen van normvinding behouden blijven. Juist deze gezamenlijke aanpak heeft tijdens de pilot bijgedragen aan de kwaliteit, vergelijkbaarheid en herkenbaarheid van de PD als landelijke derde cyclus binnen het hbo.

De VaCo-PD concludeert dat de pilot na drie uitvoeringsjaren overtuigende aanwijzingen biedt dat er behoefte bestaat aan een praktijkgericht doctoraat binnen het hbo en dat de PD een herkenbare positie ontwikkelt binnen het doctoraatslandschap. De pilot heeft waardevolle ervaring opgeleverd met de inrichting, uitvoering en kwaliteitsborging van een derde cyclus in het hbo en de eerste effecten op onderzoek, onderwijs en professionalisering worden zichtbaar, terwijl de bestaande inzichten over impact steeds verder worden geëxpliciteerd, onderbouwd en samengebracht in een meer systematische aanpak.

Daarnaast komt de VaCo-PD tot de volgende evaluatie van de standaarden en randvoorwaarden:

Evaluatie standaarden Kwaliteitszorgkader PD

1

Doelen, visie en ambities passend bij niveau en oriëntatie en afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, vakgebied en internationale eisen

Alle domeinen hebben hun doelen, leeruitkomsten en het profiel van de PD verder geëxpliciteerd. De betrokkenheid van werkveld en internationale partners neemt toe. De komende fase staat in het teken van het gezamenlijk verdiepen, kalibreren en vergelijkbaar maken van de uitwerking van EQF-niveau 8 en het eindniveau van de PD.

2

Doorwerking, impact en realisatie leerresultaten voor de ontwikkeling van beroepspraktijk, bredere samenleving, onderwijs en onderzoeksveld

De domeinen hebben verschillende instrumenten en werkwijzen ontwikkeld om impact en doorwerking zichtbaar te maken. De volgende stap ligt in het verder expliciteren, onderbouwen en onderling vergelijkbaar maken van de reeds ontwikkelde benaderingen, met behoud van ruimte voor domeinspecifieke accenten.

3

Kwaliteit, toetsing en beoordeling met behulp van een beoordelingssysteem **dat** gericht is op de leerdoelen in onderzoeks- en interventiecompetenties van PD-kandidaten

De kwaliteit van procedures voor begeleiding, toetsing en beoordeling ontwikkelt zich positief. Domeinen investeren in kalibratie en het verder uitwerken van beoordelingskaders. De uitwerking van EQF-niveau 8 wordt steeds scherper zichtbaar en beter navolgbaar. De huidige fase vraagt vooral om verdere kalibratie, gezamenlijke duiding en een transparante, vergelijkbare toepassing van het eindniveau tussen domeinen. Hiervoor is inmiddels een domeinoverstijgend traject gestart gericht op een gezamenlijke PD-standaard en een generieke aanpak voor examinering.

4

De organisatie van mensen en middelen en interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties

De organisatorische basis van de PD is verder versterkt. Rollen, verantwoordelijkheden en governance zijn nader uitgewerkt. De komende fase richt zich op het duurzaam borgen van capaciteit, continuïteit en kennisdeling binnen en tussen domeinen.

Evaluatie randvoorwaarden	
1	
Onderscheidende begintermen, eindtermen, naamgeving en titulatuur	De PD ontwikkelt zich verder als een onderscheidend praktijk- en toepassingsgericht doctoraat. Het eigen profiel wordt steeds duidelijker zichtbaar. De definitieve titulatuur blijft afhankelijk van de wettelijke verankering.
2	
Zelfstandige, volwaardige en internationaal erkende derde cyclus aansluitend bij beroepsgericht karakter	De PD ontwikkelt zich als een zelfstandige en volwaardige derde cyclus binnen het hbo. De PD is onderscheidend door het beroepsgerichte karakter en de oriëntatie op de vier rollen. De internationale zichtbaarheid groeit, terwijl internationale erkenning samenhangt met de formele verankering van de PD.
3	
PD is antwoord op vraag vanuit bedrijfsleven of bredere samenleving	De PD-trajecten zijn stevig verbonden met actuele vraagstukken uit de beroepspraktijk en de samenleving. De betrokkenheid van praktijkpartners groeit en de eerste effecten worden zichtbaar.
4	
Passende kwaliteitszorg op orde	De kwaliteitszorg is ontwikkeld, wordt actief toegepast en vormt een stevige basis voor de pilot. De aandacht verschuift nu naar het verder expliciteren, kalibreren en onderling vergelijkbaar maken van eindniveau, beoordeling en kwaliteitsborging.
5	
Bekostiging van de PD	De bekostiging is gedurende de pilot geregeld, maar verschillende domeinen ervaren druk op beschikbare middelen. Voor de periode na de pilot blijft een structureel financieel arrangement noodzakelijk.

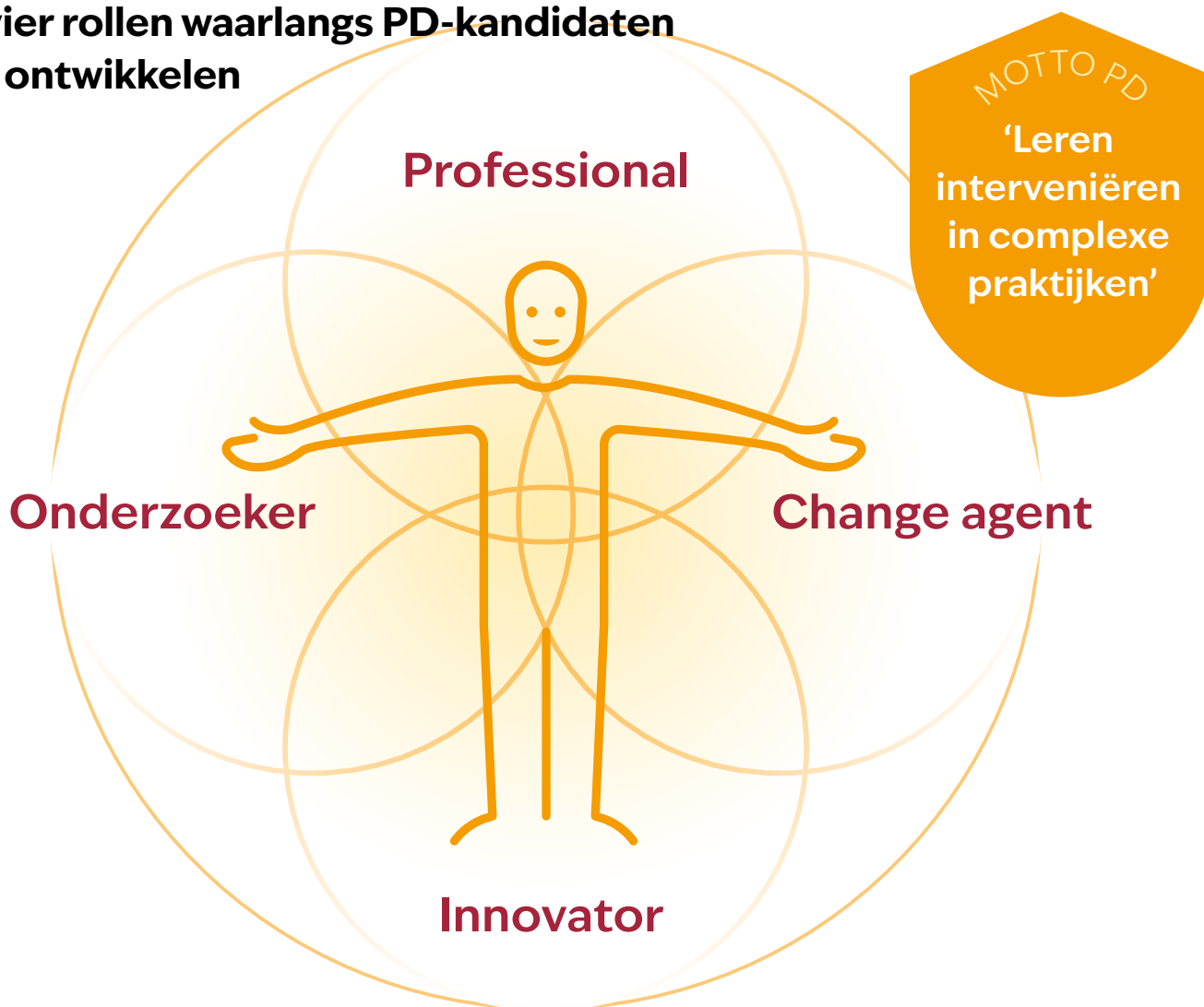
De VaCo-PD heeft geen indicatie dat er in strijd met de afgesproken randvoorwaarden wordt geacteerd.

Lijst met afkortingen

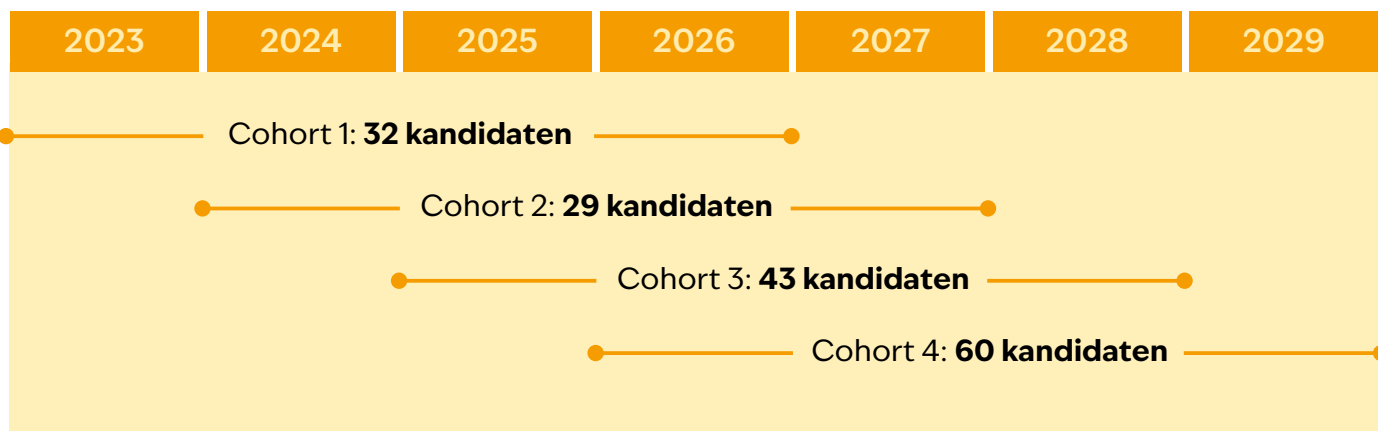
AV	Algemene Vergadering van de Vereniging Hogescholen
BCOZ	Bestuurscommissie Onderzoek van de Vereniging Hogescholen
E&D	PD-domein Energie & Duurzaamheid
EngD	Engineering Doctorate (aangeboden door 4 TU's) - voorheen PDEng
EQF	Europees Kwalificatiekader (European Qualifications Framework)
EQF-8	Niveau 8 van het Europees Kwalificatiekader (doctoraatsniveau)
GC	graduate commissie
GN	graduate netwerk
G&W	PD-domein Gezondheid & Welzijn
hbo	hoger beroepsonderwijs
K+C	PD-domein Kunst + Creatief
kpi	key performance indicator
L&P	PD-domein Leren & Professionaliseren (voorheen bekend als PD-domein Onderwijs)
LTH	PD-domein Leisure, Tourism & Hospitality
M	PD-domein Maritiem
NLQF	Nederlands Kwalificatie Raamwerk
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PhD	Doctor of Philosophy
PD	Professional Doctorate
PDEng	Professional Doctorate Engineering (aangeboden door 4 TU's) - tegenwoordig EngD
SIA	Regieorgaan SIA (Nationaal Regieorgaan voor Praktijkgericht Onderzoek SIA)
T&D	PD-domein Techniek & Digitalisering
TU	technische universiteit
UAS PD	Professional Doctorate van universities of applied sciences
UNL	Universiteiten van Nederland (voorheen VSNU)
VaCo-PD	ValidatieCommissie PD
VSNU	Vereniging Samenwerking Nederlandse Universiteiten (tegenwoordig UNL)
VH	Vereniging Hogescholen

Pilot Professional Doctorate

De vier rollen waarlangs PD-kandidaten zich ontwikkelen

Looptijd pilot 2023 – 2029

Waar draagt de PD aan bij?

Ontwikkeling van de beroepspraktijk

Bredere samenleving

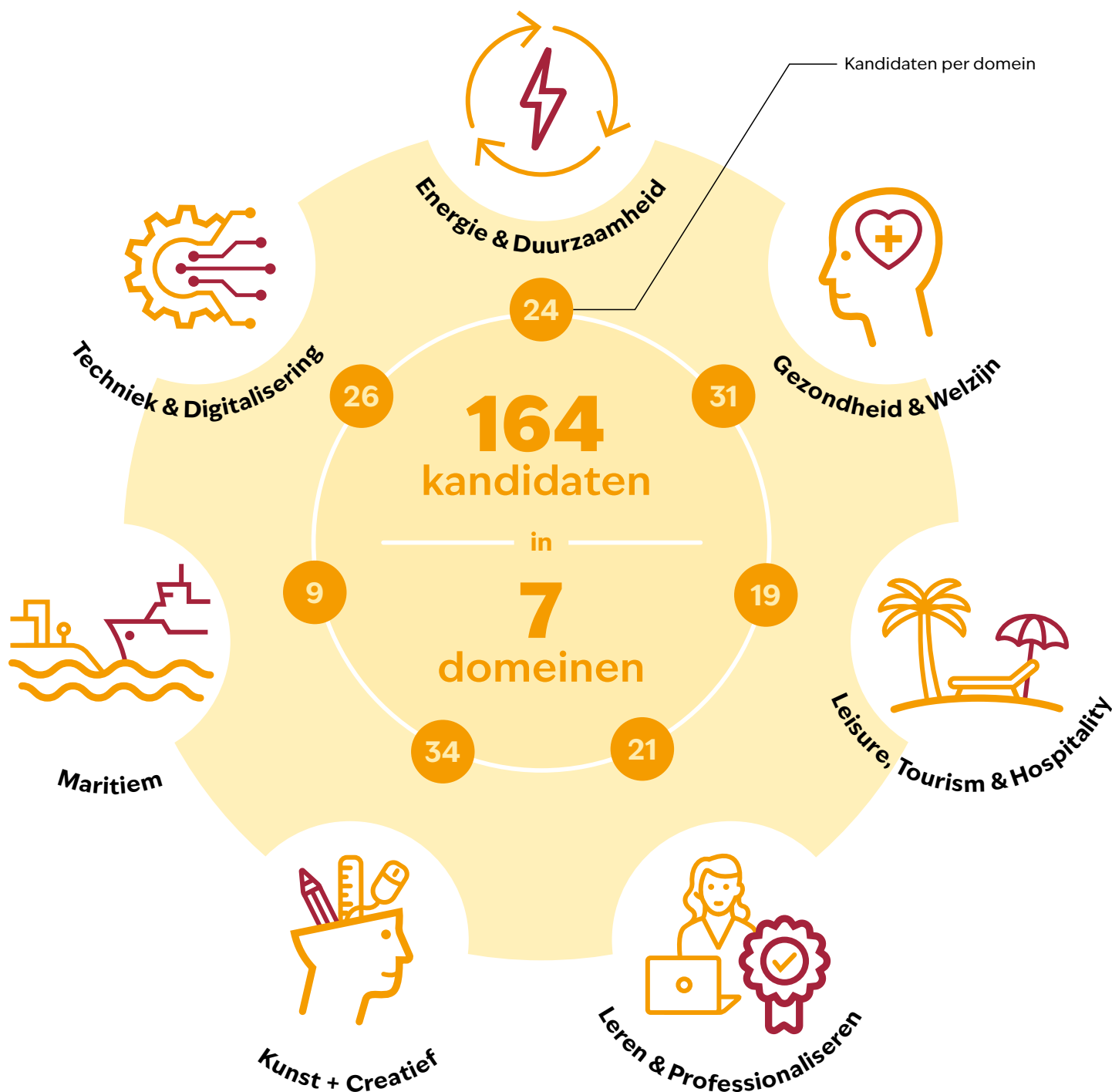
Onderwijs

Onderzoeksveld

Kandidaten en domeinen

26
deelnemende
hogescholen

→ Saxion Hogeschool • Hogeschool van Amsterdam • Hogeschool Utrecht
• Hanze Groningen • Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
• Hogeschool Inholland • Hogeschool Rotterdam • Fontys Hogescholen
• NHL Stenden • BUAS • Zuyd Hogeschool • Hotelschool The Hague
• HZ University of Applied Sciences • AHK • Avans Hogeschool
• De Haagse Hogeschool • Hogeschool Leiden • ArtEZ
• Aeres hogeschool • Marnix Academie • Gerrit Rietveld Academie
• Christelijke Hogeschool Ede • HKU • Codarts
• Design Academy Eindhoven • Hogeschool der Kunsten Den Haag

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	7
Lijst met afkortingen	11

1	Achtergrond	17
2	2025: Derde uitvoeringsjaar pilot	21
	<i>Jan-jaap Aué – Voorzitter GC Energie & Duurzaamheid</i>	30
	<i>Gerrita van der Veen – Voorzitter GC Techniek & Digitalisering</i>	32
3	Het werk van de VaCo-PD in 2025	35
	<i>Jos van der Sterren – Secretaris GC Leisure, Tourism & Hospitality</i>	44
	<i>Irene Visscher-Voerman – Voorzitter GC Leren & Professionaliseren</i>	46
4	Evaluatie 2025	49
	<i>Margriet Braun – Voorzitter GC Gezondheid & Welzijn</i>	84
	<i>Liesbet van Zoonen – Voorvrouw taskforce Kunst + Creatief</i>	86
	<i>Welmoed van der Velde – Voorzitter GC Maritiem</i>	88
5	Conclusies en aanbevelingen	91
	Referenties	100
	Bijlagen	
	Bijlage 1 Deelnemende hogescholen per domein	102
	Bijlage 2 PD-kandidaten en hun projecten	104
	Bijlage 3 Samenstelling VaCo-PD	108

In dit hoofdstuk staan de achtergrond en aanpak van dit rapport centraal. Daarnaast wordt een leeswijzer gepresenteerd.

1

Achtergrond

1.1 Achtergrond

In 2018 bleek uit overleg met de universiteiten en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) dat er behoefte was aan een pilot met doctoraats-trajecten die passen bij het hbo: de Professional Doctorate (PD). De pilot startte in 2022. Sindsdien wordt periodiek beoordeeld wat het nut, de noodzaak, de toegevoegde waarde, de kwaliteit en de levensvatbaarheid ervan is. De landelijke pilot is een gezamenlijk leerproces, waarvoor een doorlopend proces van monitoring en evaluatie is ingericht. Dit proces richt zich op de uitvoering van de pilot en de operationalisering van het landelijke kwaliteitszorgkader, met als doel inzicht te verkrijgen in de werking ervan en op basis van opgedane ervaringen waar nodig bij te sturen. Ook het welzijn van de kandidaat is een aandachtspunt in de uitvoering van de pilot.

In het plan van aanpak voor de pilot met de PD² is beschreven dat er voor de externe kwaliteitszorg een ValidatieCommissie PD (VaCo-PD) wordt ingericht. Deze commissie levert jaarlijks een meta-analyse van de voortgang in de programma's binnen de zeven domeinen: *De Staat van de PD*. Deze publicatie is de derde in de jaarlijkse reeks. Zij beschrijft wat de pilot heeft bereikt en welke vervolgstappen nodig zijn. De analyse van de programma's in de zeven domeinen vormt hiervoor de basis.

1.2 Aanpak

In deze publicatie van *De Staat van de PD* deelt de VaCo-PD haar visie op de stand van zaken na het derde jaar waarin de pilot loopt. Hiervoor is de informatie van de regeling Financiering Professional Doctorate-kandidaten (hierna regeling Financiering PD-kandidaten) en de Impulsregeling van Regieorgaan SIA over 2025 leidend. Omdat de indiening en beoordeling van aanvragen over kalenderjaren heen lopen, beslaat deze rapportage de periode van het eerste kwartaal van 2025 tot en met het eerste kwartaal van 2026. Aangezien deze rapportage in 2026 is geschreven, zullen ook actuele inzichten uit de eerste helft van 2026 meegenomen worden.³

De VaCo-PD beoordeelt de landelijke en domeinspecifieke ontwikkelingen aan de hand van de vijf randvoorwaarden⁴ en de vier standaarden⁵ en de doelstellingen van de pilot.

2 Vereniging Hogescholen 2021

3 Op deze wijze is ook de eerste editie van *De Staat van de PD* tot stand gekomen. Zo is de VaCo-PD ervan overtuigd een goed voortschrijdend beeld van de pilot PD te presenteren.

4 Vereniging Hogescholen en VSNU 2019

5 Vereniging Hogescholen 2022

1.3 Leeswijzer

In de *Staat van de PD 2023* is een overzicht gegeven van de uitgebreide documentatie over de pilot. Naast de beschouwing van de ontwikkelingen in de pilot in het eerste uitvoeringsjaar werd ook uitgebreid stilgestaan bij de geschiedenis van de pilot, het Kwaliteitszorgkader PD en de rol van de VaCo-PD. In de *Staat van de PD 2024* wordt naast de ontwikkelingen van het tweede uitvoeringsjaar van de pilot ook gerapporteerd over de evaluatie van de pilot. In deze derde *Staat van de PD* blijft deze achtergrondinformatie achterwege; de lezer die behoefte heeft aan deze informatie verwijzen we graag naar *De Staat van de PD 2023*⁶ respectievelijk *De Staat van de PD 2024*⁷.

In deze *Staat van de PD 2025* worden in **hoofdstuk 2** de belangrijkste ontwikkelingen in het derde uitvoeringsjaar van de pilot beschreven. In **hoofdstuk 3** staan de in 2025 uitgevoerde werkzaamheden van de VaCo-PD centraal, waaronder de beoordeling van de domeinspecifieke documentatie die tot dusver is opgeleverd. **Hoofdstuk 4** biedt een overzicht van data vanuit de regeling Financiering PD-kandidaten uit het derde jaar. Ook bevat dit hoofdstuk een reflectie van de VaCo-PD op de invulling van de vier standaarden van het Kwaliteitszorgkader PD en in hoeverre de pilot PD de vijf randvoorwaarden eerbiedigt. **Hoofdstuk 5** biedt een terugblik op de opvolging van eerdere aanbevelingen en de conclusies en aanbevelingen van de VaCo-PD aan de hand van de informatie uit de voorgaande hoofdstukken.

Tussen de hoofdstukken zijn portretten geplaatst van de voorzitters van de graduate commissie van elk van de zeven domeinen.

6 VaCo-PD 2024

7 VaCo-PD 2025

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste landelijke activiteiten in de pilot PD in 2025. Daarnaast wordt een belangrijke ontwikkeling uit het derde uitvoeringsjaar van de pilot PD geschetst, namelijk de voortgang van de wettelijke verankering van de PD.

2

2025 Derde uitvoeringsjaar van de pilot

2.1 Activiteiten in 2025

In deze paragraaf staan de belangrijkste ontwikkelingen in de pilot tijdens het derde uitvoeringsjaar weergegeven. Zoals in hoofdstuk 1 al is aangegeven, wordt feitelijk de periode aangehouden van het eerste kwartaal van 2025 tot en met het eerste kwartaal van 2026 (inclusief de verwerking van actuele inzichten uit de eerste helft van 2026). Hier wordt een overzicht gegeven van belangrijke gebeurtenissen tijdens deze periode. Deze paragraaf beschrijft hoe de domeinen, werkgroepen en netwerken in het derde uitvoeringsjaar aan de pilot hebben gewerkt.

2.1.1 Tijdslijn in 2025

Ook in het derde uitvoeringsjaar van de pilot PD zijn er veel ontwikkelingen geweest, zie tabel 1. Naast het werk van de VaCo-PD, zoals beschreven in het volgende hoofdstuk, zijn nieuwe rondes in de regeling Financiering PD-kandidaten van Regieorgaan SIA opengestaan waardoor er opnieuw PD-kandidaten van start konden gaan. Een belangrijk deel van deze kandidaten heeft – net als bij de PhD bij universiteiten – voor de start al een pre-PD-traject afgerond.

Tabel 1 Landelijke activiteiten in het kader van de pilot PD

2024	
19 december	Regeling Financiering PD-kandidaten van Regieorgaan SIA voor 2025 open
2025	
4 februari	Regieorgaan SIA maakt toekenning van financiering voor 2 PD-kandidaten uit de vierde ronde 2024 bekend
7 februari	Algemene Vergadering van de VH stemt in met voorstel aan Regieorgaan SIA voor 29 extra trekkingsrechten voor PD-kandidaten in de pilot PD
18 februari	European virtual roundtable: professional doctorates at UAS
4 + 5 maart	Tweedaagse PD-domein Techniek & Digitalisering
7 + 8 april	Negende International Conference on Professional & Practice-based Doctorates (London)
voorjaar	Pre-PD voor 14 potentiële PD-kandidaten
6 mei	Regieorgaan SIA maakt toekenning van financiering voor 10 PD-kandidaten uit de eerste ronde 2025 regeling Financiering PD-kandidaten bekend
9 mei	Hbo-festival (Nieuwegein) met sessie over de PD door Stijn Hoppenbrouwers (Hogeschool Arnhem en Nijmegen, domein Techniek & Digitalisering)
21 + 22 mei	Tweedaagse Gezondheid & Welzijn (Hogeschool Leiden)
20 juni	Vierde symposium PD Kunst + Creatief (LocHal in Tilburg), met projectpresentaties van nieuwe PD-kandidaten en met als overkoepelende vraag hoe de PD, als programma en als verzameling projecten, resoneert; met het werkveld van de kunsten, in het onderwijs en bij maatschappelijke partners
4 september	Regieorgaan SIA maakt toekenning van financiering voor 12 PD-kandidaten uit de tweede ronde 2025 regeling Financiering PD-kandidaten bekend
najaar	Pre-PD voor 9 potentiële PD-kandidaten
6 oktober	Graduate network-dag Techniek & Digitalisering (Domstad, Utrecht)

2025 (vervolg)	
7 oktober	Vierde PD-werkconferentie (Amersfoort) met betrokkenen van de domeinen en hogescholen over de inrichting en uitvoering van de pilot
15 november	Regieorgaan SIA maakt toekenning van financiering voor 5 PD-kandidaten uit de derde ronde 2025 regeling Financiering PD-kandidaten bekend
18 november	Eerste PD-dag (Utrecht) met als titel 'Reimagining Urban Futures'
26 november	Eerste Inspiratiedag Techniek & Digitalisering
2026	
30 januari	Regieorgaan SIA maakt toekenning van financiering voor 16 PD-kandidaten uit de vierde ronde 2025 regeling Financiering PD-kandidaten bekend
10 + 11 maart	Tweedaagse van domein Energie & Duurzaamheid

9th International Conference Professional and Practice based doctorates

Op 7 en 8 april 2025 vond in Londen de 9^e International Conference on Professional & Practice Based Doctorates plaats, georganiseerd door het Royal College of Art en Middlesex University. De conferentie geldt internationaal als een van de belangrijkste ontmoetingsplaatsen voor onderzoek en ontwikkeling rond professionele, practice-based en work-based doctoraten. Het centrale thema van deze editie was *Professional & Practice Based Doctorates: A Creative Force for Change*.

De Nederlandse vertegenwoordiging was groot. Meer dan tien deelnemers uit verschillende geledingen van de pilot PD namen deel, waaronder PD-kandidaten, lectoren, vertegenwoordigers van domeinen en collega's van de Vereniging Hogescholen en Regieorgaan SIA. Vanuit Nederland werden meerdere bijdragen verzorgd, onder meer over de positionering van de PD binnen het Nederlandse hogeronderwijsstelsel, de vier rollen van de PD-kandidaat en de aard van kennisproducten op doctoraatsniveau binnen hogescholen.

De conferentie maakte duidelijk dat internationaal een grote verscheidenheid bestaat aan professionele, practice-based en work-based doctoraten. Het werd zichtbaar dat de Nederlandse situatie met een duidelijke institutionele scheiding tussen wetenschappelijk onderwijs en hoger beroepsonderwijs internationaal relatief uniek is. Dit bleek een waardevolle basis voor gesprekken over de positionering van de Nederlandse PD en de relatie tot de traditionele PhD.

Een terugkerend thema tijdens de conferentie was de vraag hoe doctoraatsopleidingen kunnen bijdragen aan maatschappelijke transitie en complexe praktijkvraagstukken. De Nederlandse PD trok belangstelling door drie kenmerken: de expliciete focus op interventies in complexe praktijken, de vier rollen van de kandidaat en de ruimte voor andere kennisproducten dan wetenschappelijke publicaties. Deze benadering werd door veel deelnemers herkend als een relevante aanvulling op meer traditionele opvattingen van doctoraal onderzoek.

De conferentie liet zien dat de Nederlandse PD-ontwikkeling internationaal op belangstelling kan rekenen en onderstreepte het belang van internationale uitwisseling en positionering in de aanloop naar wettelijke verankering en hervalidatie.

4^e landelijke PD-werkconferentie

Op 7 oktober 2025 werd voor de vierde keer de landelijke PD-werkconferentie georganiseerd. Ruim honderd collega's uit meer dan twintig hogescholen betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van de PD-pilot waren aanwezig. Ook collega's van de VaCo-PD en de Monitoringscommissie van SIA namen hieraan deel. Hierdoor werd het mogelijk om nader met elkaar kennis te maken en te discussiëren over actuele onderwerpen in relatie tot de PD. Tijdens de conferentie bespraken de deelnemers verschillende actuele onderwerpen. Zij wisselden van gedachten over de vier PD-rollen, de go/no-go-beslissing en de ontwikkeling van flankerende leeractiviteiten. Ook verkenden zij hoe het werkveld en ministeries sterker bij de PD kunnen worden betrokken. Andere onderwerpen waren impact, wettelijke verankering, bekostiging, personeelsbeleid en de organisatie van de PD binnen hogescholen. Er werd door betrokkenen teruggekeken op een vruchtbare conferentie.

1^e landelijke PD-dag

Op 18 november 2025 vond de eerste editie van de landelijke PD-dag plaats. Deze werd georganiseerd door de domeinen Kunst + Creatief en Gezondheid & Welzijn. In de Social Impact Factory in Utrecht kwamen kandidaten, begeleiders en andere betrokkenen uit alle PD-domeinen bijeen voor een dag vol kennisuitwisseling, ontmoeting en inspiratie. Onder het centrale thema *Reimagining Urban Futures* stonden maatschappelijke vraagstukken centraal rond onder meer gelijke kansen, participatie, duurzame steden, gemeenschapsvorming en technologische toegankelijkheid.

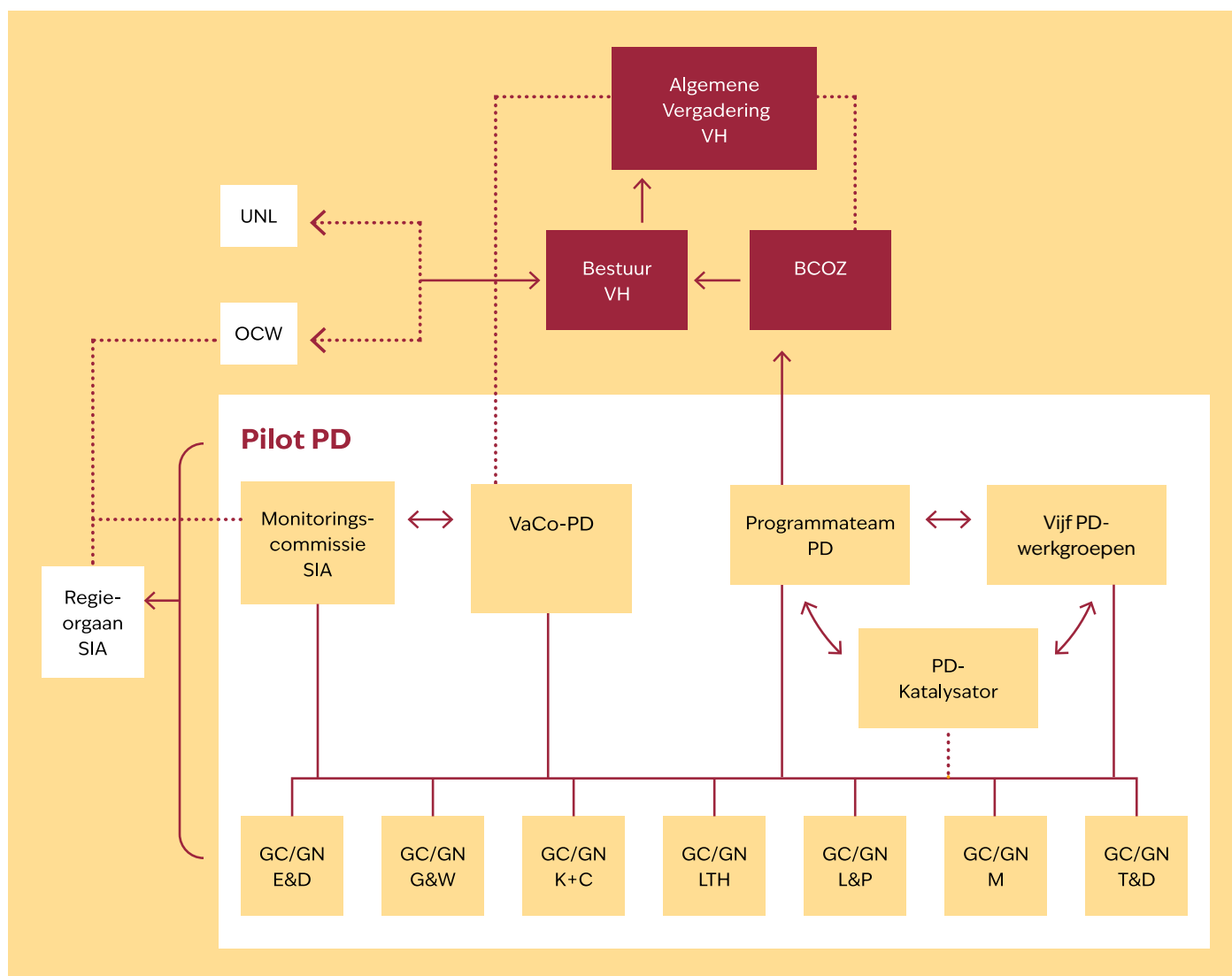
De PD-dag liet zien hoe kandidaten vanuit verschillende domeinen werken aan complexe praktijkvraagstukken en kennisontwikkeling verbinden met concrete interventies. In workshops en presentaties deelden kandidaten voorbeelden uit uiteenlopende sectoren, variërend van duurzame stedelijke ontwikkeling en inclusie tot gezondheid, onderwijs-innovatie en technologische ondersteuning in de arbeidspraktijk. Kenmerkend was de actieve betrokkenheid van deelnemers, die werden uitgenodigd mee te denken over de ontwikkelde aanpakken en interventies.

Tijdens een afsluitend panelgesprek stond de waarde van cocreatie, ervaringskennis en langdurige samenwerking centraal. De bijeenkomst onderstreepte de kracht van de PD als domeinoverstijgende leer- en innovatieroute, waarin de vier rollen, de professionele praktijk en maatschappelijke impact samenkomen. De positieve opkomst en de uitwisseling tussen kandidaten uit verschillende domeinen maakten de eerste PD-dag tot een belangrijk moment voor de ontwikkeling van de PD-community.

Activiteiten in de pilot

Zoals in eerdere edities van *De Staat van de PD* beschreven, zijn er de nodige gremia die zich bezighouden met de uitvoering van de pilot. Samenvattend is in figuur 1 de governance van de pilot weergegeven. Hierin hebben de hierboven beschreven gremia een plek. Aan de basis staan de zeven domeinen met hun graduate commissies (GC's) en graduate netwerken (GN's). Het Programmteam bespreekt domeinoverstijgende onderwerpen. De PD-Katalysator en de thematische werkgroepen leveren hiervoor input. Eventuele voorstellen die landelijk moeten worden vastgesteld, worden na bespreking in het Programmteam doorgeleid naar de Bestuurscommissie Onderzoek (BCOZ) van de VH, waarna het voorstel via het bestuur vastgesteld kan worden in de Algemene Vergadering. Op bureau- en bestuursniveau is er contact met collega's van het ministerie van OCW en UNL. De VaCo-PD bewaakt als onafhankelijke externe kwaliteitszorgorganisatie de kwaliteit van en in de pilot, gevoed door inzichten van de Monitoringscommissie SIA.

Figuur 1 Governance van de pilot PD

De bovengenoemde gremia zijn ook in 2025 actief geweest.

In 2025 kwam het **Programmateam PD** onder voorzitterschap van lector Daan Andriessen, bestaande uit vertegenwoordigers van de zeven domeinen en deelnemende hogescholen, zes keer bij elkaar. Tijdens deze bijeenkomsten zijn actuele thema's en ontwikkelingen besproken die van belang zijn voor voorbereiding en uitvoering van de pilot, zoals:

- werken aan flankerend onderwijs (inhoud van het PD-onderwijs, scholing van begeleiders, cursusaanbod, uitvoering van het flankerend onderwijs, kwaliteitsborging)
- begeleiding van de PD (vergelijking met de EngD, begeleiding in relatie tot de vier rollen, voorbereiding van de verdiepende sessie op dit thema)
- Monitoring & Evaluatie in de pilot PD (onderlinge samenhang van de verschillende M&E-activiteiten die door verschillende partijen worden uitgevoerd)
- impact van de PD (koppelen aan de vier rollen, hoe impact aantonen, domeinoverstijgend versus domeinspecifiek)
- bepalen van het eindniveau van de PD (verkenning van wijze van beoordelen van bijv. masteropleidingen, discussie over dilemma's (hoofdpijnen vs. gedetailleerd; maatwerk vs. uniform kader; professionele vs. academische opleiding)

Het Programmateam heeft hiermee uitvoering gegeven aan de zogenaamde dynamische leeragenda voor het studiejaar '24-'25 en voor het studiejaar '25-'26. Voor ieder thema bereiden enkele leden van het Programmateam eerst de hoofdpijnen voor. Enkele weken later werken betrokkenen uit de zeven domeinen en deelnemende hogescholen het thema verder uit tijdens een werksessie. Bij de overgang van het studiejaar heeft het Programmateam teruggeblikt op de leeragenda van het voorgaande jaar en mede op basis daarvan de nieuwe dynamische leeragenda vastgesteld. Voor '25-'26 staan examinering (en eindniveau), PD-implementatie, begeleiding, flankerend onderwijs, impact en contact maken met departementen op de agenda.

De VaCo-PD juicht dit belangrijke initiatief van het Programmateam PD toe, dat ondersteund wordt vanuit Regieorgaan SIA: dit draagt bij aan de onderlinge uitwisseling tussen de domeinen en kan zo ontwikkelingen binnen de pilot versnellen. De onderwerpen die op de leeragenda staan, hebben ook bij de VaCo-PD grote prioriteit. Er moet wel worden opgemerkt dat de VaCo-PD ook nog andere grote agendapunten heeft, zoals bijvoorbeeld de hervalidatie in 2027.

Hieronder in tabel 2 zijn de activiteiten van de vijf **thematische werkgroepen** in 2025 weergegeven.

Tabel 2 Activiteiten PD-werkgroepen in 2025

Thematische werkgroep	
Werkgroep Beleidsondersteuning	Input leveren op de uitwerking van het Beleidskompas ter voorbereiding van de start van de wettelijke verankering door het ministerie van OCW en analyseren en bespreken van de uitkomsten van de evaluatie van de pilot en de toekenning van extra trekkingsrechten
Werkgroep Bekostiging	Periodieke uitwisseling over hoe de PD binnen verschillende hogescholen bekostigd wordt en aanpassing van de Handreiking bekostiging PD (aanpassen aantal PD-kandidaten in de pilot op basis van extra trekkingsrechten en actualiseren van verschillende normbedragen)
Werkgroep Communicatie	Uitvoeren LinkedIn-campagne op VH-account met portretten van PD-kandidaten en start van een PD-nieuwsbrief waarbij elk kwartaal updates over PD en de pilot worden gedeeld
Werkgroep Monitoring & evaluatie	Het bespreken en afstemmen van domeinspecifieke monitoring- en evaluatieplannen, overzichtelijk en inzichtelijk maken van de M&E-inspanningen door de verschillende gremia in de pilot
Werkgroep HR en PD	Actualiseren van de Handreiking HR voor aanstelling PD-kandidaten met mogelijke arrangementen voor verschillende typen PD-kandidaten en uitwisselen van vragen en dilemma's ten aanzien van de aanstelling van PD-kandidaten

Er hebben verder nog verschillende ad hoc-overleggen plaatsgevonden, bijvoorbeeld over de ontwikkeling van een e-portfoliosysteem voor kandidaten in de pilot en het inventariseren van bezwaar- en beroepsprocedures.

Tenslotte is de operationele aanjager **PD-Katalysator**, bestaande uit tien collega's van hogescholen, domeinen, SIA en VH in 2025 tweewekelijks bij elkaar gekomen. Tijdens deze overleggen werden domeinoverstijgende aspecten met betrekking tot de pilot gesignaleerd en opgepakt, zoals het aanjagen van ontwikkelingen op het vlak van flankerend onderwijs en het inrichten van een e-portfoliosysteem. Ook heeft de PD-Katalysator met enige regelmaat vragen vanuit domeinen en hogescholen besproken en beantwoord en deze vervolgens gedeeld op Basecamp of in de Programmateam-overleggen. De PD-Katalysator draagt ook bij aan de voorbereidingen van de agenda van het Programmateam en heeft de organisatie van de landelijke PD-werkconferentie op 7 oktober op zich genomen.

De hoofdactiviteiten in de pilot vinden plaats in de zeven domeinen en dan met name binnen de **graduate commissies**, de **graduate netwerken** en de **taskforces**. Zij zijn dit derde uitvoeringsjaar actief geweest met onder andere het beoordelen van PD-voorstellen en kandidaten, het ontwikkelen van een go/no-go-procedure, het deelnemen aan diverse (werk)conferenties en het uitvoeren van de eigen plannen in het kader van de Impuls Kwaliteitszorg-regeling van Regieorgaan SIA.

De VaCo-PD constateert dat ook in het derde uitvoeringsjaar veel werk is verzet binnen de pilot. De voortgang die zichtbaar is op de werkvloer, in de ontwikkelde documentatie, procedures en activiteiten weerspiegelt de grote inzet en betrokkenheid van de betrokken collega's. Juist daarom blijft de commissie aandacht vragen voor de continuïteit in de bemensing van de verschillende gremia en voor voldoende ondersteuning van de collega's die verantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de pilot. Dit blijft een belangrijke randvoorwaarde voor het succes van de PD.

2.2 Ontwikkelingen in en rond de pilot PD

In de rapportageperiode is de pilot bestendig doorontwikkeld. Zo is de evaluatie van de pilot door hogescholen en domeinen afgewikkeld en is het proces voor de wettelijke verankering van de PD gestart. Hieronder wordt ingegaan op deze ontwikkelingen.

2.2.1 Evaluatie van de pilot

In de vorige editie van De Staat van de PD is uitgebreid stilgestaan bij de tussentijdse evaluatie van de pilot PD door de hogescholen en domeinen, die in augustus 2024 van start is gegaan en in het voorjaar van 2025 is afgerond⁸. De evaluatie heeft niet alleen waardevolle inzichten opgeleverd met betrekking tot de uitvoering van de pilot, maar vormde ook de basis voor een heroverweging van de verdeling van de beschikbare trekkingsrechten. Dit heeft geleid tot het beschikbaar stellen van 29 aanvullende trekkingsrechten en tot een uitbreiding van het aantal deelnemende hogescholen binnen verschillende domeinen. Daarmee heeft de evaluatie niet alleen bijgedragen aan reflectie op de voortgang van de pilot, maar ook aan de groei en verbreding van de PD binnen het hbo.

2.2.2 Wettelijke verankering van de PD

In de vorige editie van De Staat van de PD is ook stilgestaan bij de start van het wetstraject voor de wettelijke verankering van de PD. In 2025 heeft dit traject voortgang geboekt. Een belangrijke mijlpaal was de internetconsultatie van het wetsvoorstel voor de invoering van het professioneel doctoraat en het engineering doctoraat van 30 maart tot en met 8 mei 2026. Uit de consultatie bleek een brede belangstelling voor de voorgestelde wetswijziging. Verschillende aandachtspunten kwamen naar voren rond onderwerpen als titulatuur, positionering van de PD ten opzichte van bestaande doctoraatstrajecten en de borging van de kwaliteit. De VaCo-PD constateert dat deze aandachtspunten in belangrijke mate aansluiten bij onderwerpen die de commissie eerder zelf heeft benoemd in haar rapportages over de pilot. De verwerking van de consultatiereacties vormt de opmaat naar de volgende stappen in het wetgevingsproces, waaronder advisering door de Raad van State en behandeling in de Tweede en Eerste Kamer. De verwachting is dat de wettelijke verankering van de PD medio 2028 in werking kan treden.

De wettelijke verankering vormt echter niet het eindpunt van de ontwikkeling van de Professional Doctorate, maar markeert juist het begin van een nieuwe fase. Door de betrokken partijen bij de pilot wordt daarom gewerkt aan een zogenoemde **PD-implementatieperiode**, die volgt op de pilotfase. Het uitgangspunt is dat de sector na de wettelijke verankering nog enkele jaren aanvullende sectorale afspraken maakt over de inrichting en uitvoering van de PD. Er wordt nadrukkelijk aangesloten bij de behoedzame en zorgvuldige werkwijze die de pilot sinds de start heeft gekenmerkt. Gedacht wordt onder meer aan het handhaven van een landelijke kwaliteitszorg-systematiek, het blijven werken met domeinen als belangrijke organisatorische eenheid en een vorm van landelijke regie op de verdeling en benutting van beschikbare capaciteit. De gedachte hierachter is dat de PD zich de afgelopen jaren juist dankzij deze gezamenlijke aanpak heeft kunnen ontwikkelen tot een herkenbaar en kwalitatief robuust doctoraatstraject binnen het hbo. Een abrupte overgang naar een situatie waarin iedere hogeschool volledig zelfstandig invulling geeft aan de PD ligt daarom niet voor de hand.

Om deze overgang vorm te geven is een PD-implementatieteam ingericht. Dit team heeft de opdracht gekregen een PD-implementatieplan op te stellen en voorstellen te ontwikkelen voor aanvullende afspraken over onder andere kwaliteitszorg, governance, examinering, financiering en de ontwikkeling van de domeinen. Zo kan de sector de wettelijk verankerde PD zorgvuldig invoeren en verantwoord overgaan van de pilot naar een structurele praktijk. Na afloop kan worden gezien of dergelijke landelijke afspraken nog noodzakelijk of wenselijk zijn, of dat hogescholen op basis van de wet zelfstandig invulling kunnen geven aan het aanbieden van de PD.

De VaCo-PD verwelkomt deze aanpak. De commissie heeft gedurende de pilot steeds benadrukt dat de ontwikkeling van een nieuw doctoraatstraject vraagt om gezamenlijke normvorming, zorgvuldige kwaliteitsborging en ruimte om van elkaar te leren. De voorgestelde implementatieperiode sluit goed aan bij deze uitgangspunten. De commissie verwacht daarom ook in 2026 actief het gesprek aan te gaan met het PD-implementatieteam en de daaraan verbonden werkgroepen.

In het volgende hoofdstuk worden de werkzaamheden van de VaCo-PD in 2025 besproken.

‘Onze sector is
geïnteresseerd in
de PD, maar wil
eerst resultaten
zien.’

Jan-jaap Aué *directeur van het cluster Engineering,
Life Sciences en ICT bij Hanze in Groningen en lector
Waterstofoepassingen bij Entrance
(Centre of Expertise Energy)*
**Voorzitter van de Graduate
Commissie in het domein Energie
& Duurzaamheid**

Als
straks
de
wettelijke
verankering er is,
geeft dat vertrouwen’

Durf te experimenteren

Na de start van een reorganisatie bij Hanze en een verbreding van zijn taken naar een heel cluster, had Jan-jaap Aué kunnen besluiten zijn rol als voorzitter van de Graduate Commissie (GC) neer te leggen. Maar dat deed hij niet. De reden? De evaluatie van de pilot van de professional doctorate komt eraan en de wettelijke verankering die daarmee samenhangt. ‘Dat is een spannende fase.’

Aué merkt dat het werkveld de kat nog een beetje uit de boom kijkt. ‘Veel partijen zijn geïnteresseerd in de PD, maar willen eerst resultaten zien. Want wat is een PD-traject precies? Als straks de wettelijke verankering er is, geeft dat vertrouwen.’

Wat heeft de PD-graad voor waarde?

‘Het betekent dat iemand in staat is te interveniëren in complexe beroepspraktijken. Maar dat antwoord krijg je waarschijnlijk van iedereen.’

Klopt. Wat is precies het verschil met PhD?

‘De PhD richt zich op nieuwe wetenschappelijke inzichten, de PD beweegt zich in de complexiteit van de praktijk. Kijk naar netcongestie. Dat klinkt als een simpel probleem: laat de netbeheerders ervoor zorgen dat er extra aansluitingen komen. Maar zo simpel is het niet. Je hebt te maken met wetgeving, contracten, convenanten, juridische problemen, bewoners die bang zijn dat batterijen gevaarlijk zijn, betaalbaarheid. Alles grijpt in elkaar. PD-trajecten zijn gericht op die complexiteit in de brede omvang.’

Hoe bepalen jullie straks of een kandidaat het doctoraatsniveau heeft bereikt?

‘Als GC toetsen we het eindniveau niet. Wij stellen wel de kaders vast; een andere, onafhankelijke commissie toetst. Een jaar geleden zijn we begonnen met nadenken over de kaders, eerst intern met de GC, daarna op een PD-tweedaagse met de kandidaten, de begeleidend lectoren en een aantal praktijkpartners. Daar hebben we besproken wat de verwachtingen zijn ten aanzien van de vier rollen voor de PD en hoe je dat zou kunnen toetsen. Inmiddels ligt er een conceptversie. Binnenkort gaan we die testen met twee kandidaten die al ver zijn met hun onderzoek. We zijn iets nieuws aan het ontwikkelen, dat is heel leuk en af en toe ook heel ingewikkeld.’

Wat zou je anders doen met de kennis van nu?

‘Meer durven experimenteren.’

Waarmee experimenteren jullie in het domein Energie & Duurzaamheid?

‘Wij doen twee dingen anders dan de andere domeinen. Het eerste is dat we ook voorstellen goedkeuren waar nog geen kandidaat voor is. Daarna is het aan de hogescholen om een geschikte kandidaat te werven. We realiseren ons dat daar risico’s aan zitten, maar toch doen we het zo, het is onderdeel van het experiment. Het tweede is dat GC-leden bij ons als een vlieg aan de muur mogen meeluisteren als een voorstel besproken wordt van de eigen hogeschool. Tenzij een GC-lid bezwaar heeft, maar dat is nog niet voorgekomen. Wij denken dat meeluisteren helpt om de feedback over te brengen aan de indiener en bijdraagt aan het creëren van een gemeenschappelijk kader.’

Energie &
Duurzaamheid

‘Hoe snel de
wettelijke status
van de PD een feit is,
durf ik niet te
voorspellen,

Gerrita van der Veen emeritus-lector binnen
het kenniscentrum Digital Business and Media **Voorzitter**
van de Graduate Commissie in het domein Techniek &
Digitalisering

maar
de ontwikkeling is er
en die is niet meer
te stoppen’

Alles voor de kwaliteit

De zelfevaluatie van de pilot van de professional doctorate is in volle gang en de externe evaluatie nadert: in het voorjaar van 2027 is het zover. Het is een belangrijk moment richting de wettelijke erkenning van de PD-graad. Belangrijk genoeg ook voor Gerrita van der Veen om na het passeren van de pensioengerechtigde leeftijd nog even door te gaan met het voorzitterschap van de Graduate Commissie voor haar domein Techniek & Digitalisering.

‘Op het moment dat de wettelijke erkenning van de PD er is, worden de hogescholen volledige Universities of Applied Sciences’, stelt Van der Veen. ‘Wanneer het zover zal zijn durf ik niet te voorspellen, maar de ontwikkeling is er en die is niet meer te stoppen.’ In het gesprek dat volgt, vormt haar gedrevenheid om de kwaliteit van de PD te borgen de rode draad. De kwaliteitszorg begint al bij de samenstelling van de Graduate Commissie (GC), waar twee externen aan deelnemen – een vanuit de praktijk en een vanuit een universiteit – en lectoren die allemaal ervaring hebben met het begeleiden van promovendi (PhD’s), zodat ze weten wat niveau EQF-8 inhoudt. ‘Want wat is dat niveau? Dat is een moeilijke vraag, ook voor universiteiten.’

Hoe bewaken jullie de kwaliteit van de onderzoeksvoorstellen?

‘Elk commissielid leest alle voorstellen. Dat is tijdrovend, maar nodig, omdat we bezig zijn met kalibreren wat niveau 8 precies is. We bespreken of het een PD-onderzoek is of niet en kijken of er voldoende uitdaging in zit voor de kandidaat om zich te kunnen ontwikkelen in de rollen van professional, innovator, onderzoeker en veranderaar.’

Wat als de kwaliteit niet voldoet?

‘Dan krijgt de kandidaat eerst de gelegenheid om met onze feedback een aanvulling of herziene versie te schrijven. Mocht dat nog niet voldoende zijn, dan gaan we met de kandidaat en het begeleidingsteam in

gesprek. Alles is erop gericht om de kwaliteit te borgen. Maar soms ontvangen we onderzoeksvoorstellen die te ver afstaan van wat we onder PD-onderzoek verstaan, daar moet je bij de start ook duidelijk over zijn.’

Wat is onderscheidend voor het domein Techniek & Digitalisering?

‘We moeten het verschil helder maken tussen PD-onderzoek en EngD-onderzoek (Engineering Doctorate), een tweejarige doctoraatsopleiding gericht op technologisch ontwerpen. PD-onderzoek heeft een ander karakter, het is kort-cyclisch en heeft een sterke focus op innovatie in beroepspraktijken. Bij de andere twee technische domeinen, Energie & Duurzaamheid en Maritiem, speelt dit ook. Inmiddels hebben we contact met elkaar gezocht om te kijken of we hierin samen kunnen optrekken.’

Wat moeten kandidaten opleveren voor de eindbeoordeling?

‘We zijn nu de kaders aan het vastleggen voor het portfolio. Welke vorm het eindwerk krijgt, laten we vrij. Voor de mondeling presentatie hebben we wel een vorm afgesproken: een mini-symposium waarin de kandidaat zijn of haar onderzoek, bevindingen en kennis deelt. En het publiek? Dat bestaat natuurlijk uit mensen uit de praktijk.’

Techniek &
Digitalisering

In dit hoofdstuk rapporteert de VaCo-PD conform het Kwaliteitszorgkader PD over haar werkzaamheden in 2025. Naast het opstellen van de meta-analyse over 2024 heeft de VaCo-PD ook de nodige documentatie die door de zeven domeinen is ontwikkeld, geanalyseerd en van een advies voorzien. Daar wordt in dit hoofdstuk extra aandacht aan besteed.

3

Het werk van de VaCo-PD in 2025

3.1 Opdracht VaCo-PD

Het borgen van de kwaliteit is een belangrijke randvoorwaarde voor het laten slagen van de pilot PD. Het hiertoe ontwikkelde kwaliteitszorgkader sluit aan bij internationale standaarden en doet recht aan zowel de onderwijs- als onderzoeks-component van de PD-trajecten. Het kader valt uiteen in interne kwaliteitszorg en externe kwaliteitszorg.

Voor de externe kwaliteitszorg voor de pilot met de PD is een validatiecommissie ingericht, de ValidatieCommissie PD (VaCo-PD). De PD-programma's worden op kwaliteit beoordeeld en gecertificeerd door de VaCo-PD. De validatie van deze programma's gebeurt periodiek op basis van de bevindingen van domeinspecifieke validatiecommissies die door de VaCo-PD worden ingesteld. De VaCo-PD monitort ook de kwaliteit op landelijk niveau aan de hand van de vier standaarden en de vijf randvoorwaarden die gelden voor de pilot. De PD voldoet met haar kwaliteitszorg niet alleen aan internationale standaarden, maar is qua niveau vergelijkbaar met de PhD (NLQF/EQF-niveau 8), waarbij alleen de invulling anders is.⁹

De externe kwaliteitszorg van de PD bestaat uit:

- 1 Een beoordeling van het PD-programma door de VaCo-PD bij de start van een programma;
- 2 Periodieke validaties per domein;
- 3 Periodieke meta-analyse van alle programma's (*De Staat van de PD*, het voorliggende document).

Voor de periodieke meta-analyse maakt de VaCo-PD ook gebruik van de inzichten van de Monitoringscommissie van Regieorgaan SIA.

9 Voor een uitgebreide toelichting hierop zie *De Staat van de PD 2023*.

Voor de periodieke meta-analyse maakt de VaCo-PD ook gebruik van de inzichten van de Monitoringscommissie van Regieorgaan SIA.

In 2025 kende de VaCo-PD de volgende samenstelling:

Albert Cornelissen (<i>voorzitter</i>)
Folkert Haanstra (<i>hogeschool-lid</i>) ¹⁰
Nanske Wilholt (<i>universiteitslid</i>)
Anneke Luijten-Lub (<i>hogeschool-lid</i>)
Fred de Bruijn (<i>werkveld-lid</i>)
Judy Honig (<i>werkveld-lid</i>)
Hans Hopman (<i>universiteitslid</i>)
Jos Vranken (<i>werkveld-lid, tot 1 april 2025</i>) ¹¹
Marieke Politiek (<i>werkveld-lid, vanaf 1 april 2025</i>)
Inez Meurs (<i>agendalid Regieorgaan SIA</i>)
Frank van der Zwan-Scholtz (<i>secretaris, VH</i>)

Nadere toelichting van de ervaring en expertise van de VaCo-PD-leden is te vinden in bijlage 3.

3.2 Werkwijze VaCo-PD in 2025

In het derde jaar van de pilot richtte de VaCo-PD zich zowel op de analyse van documentatie als op de inhoudelijke ontwikkeling van de PD. In de commissie stonden strategische en tactische discussies centraal over thema's als eindniveau, impact, examinering, begeleiding, governance, wettelijke verankering en implementatie. Daarnaast lag voor de VaCo-PD de prioriteit bij het opstellen van De Staat van de PD 2024 en bij de inrichting van de kwaliteitsborging van de PD, onder meer door de beoordeling van domeindocumentatie en de voorbereiding van het toekomstige hervalidatieproces. Ook reflecteerde de VaCo-PD op de uitkomsten van de impuls- en pilotevaluaties en de statistieken van de regeling Financiering PD-kandidaten, mede in gesprek met de Monitoringscommissie van Regieorgaan SIA.

Het overzicht van de agenda van de VaCo-PD in tabel 3 hieronder laat zien dat de VaCo-PD het jaar is gestart met het vaststellen van de opzet en planning voor De Staat van de PD 2024. Vervolgens zijn de voortgang van de rapportage en de input van de domeinen gedurende het jaar besproken, met als doel te komen tot een integrale rapportage over de ontwikkeling van de pilot. De agenda laat zien dat de VaCo-PD zich heeft gebogen over belangrijke ontwikkelingen rondom de pilot, waaronder de voorbereiding van de wettelijke verankering van de PD, de eerste verkenningen voor het hervalidatieproces in 2027, de uitwisseling met de monitoringscommissie van Regieorgaan SIA en de beoordeling van domeindocumentatie, waaronder de kwaliteitsborgingsinstrumenten van de verschillende domeinen.

¹⁰ Begin 2026 is Folkert Haanstra door het aflopen van zijn termijn opgevolgd door Erik Viskil (zie bijlage 3).

¹¹ In april 2025 is Jos Vranken door zijn nieuwe functie als bestuursvoorzitter van Hotelschool The Hague opgevolgd door Marieke Politiek (zie bijlage 3).

Tabel 3 Vergaderagenda VaCo-PD 2025

Vergaderdatum	Belangrijkste onderwerpen op de agenda
14 februari	- ontwikkelingen in de pilot (evaluatie van de pilot, extra trekkingsrechten en voorbereidingen wettelijke verankering) - vaststellen opzet voor De Staat van de PD 2024: beoogde doelstelling, basiselementen en structuur rapportage, voorstel voor planning - eerste ideeën voor hervalidatieproces voorjaar 2027 - beoordelen Monitoring & Evaluatieplan Maritiem
30 april	- informatieverzoek aan de domeinen voor input voor De Staat van de PD 2024 incl. aanleveren alle ontwikkelde domeindocumentatie - voorbespreken bevindingen Impuls-evaluatie en statistieken van de regeling Financiering PD-kandidaten van de Monitoringscommissie van SIA - beoordeling gereviseerd Monitoring & Evaluatieplan Maritiem
7 mei	- uitwisselen van reflecties over voortgang van de pilot met de Monitoringscommissie van SIA, waaronder bespreken bevindingen Impuls-evaluatie en statistieken van de regeling Financiering PD-kandidaten - vervolgspraken over hoe genoemde aandachtspunten het best bij de verschillende doelgroepen onder de aandacht kunnen worden gebracht
17 september	- ontwikkelingen binnen de pilot in relatie tot het werk van de VaCo-PD - bespreken voortgang van De Staat van de PD 2024, de opvolging van de aanbevelingen uit De Staat van de PD 2023 en de reacties van domeinen met betrekking tot domeindocumentatie - voorbereiding bespreking met graduate commissies tijdens de jaarlijkse werkconferentie op 7 oktober
8 oktober	- terugblik op de jaarlijkse PD-werkconferentie - beoordeling van domeindocumentatie (programmavoorstel, aanvraagformulier, beoordelingsprocedure, go/no-go-procedure en samenstelling van de graduate commissie)
10 december	- beoordeling van domeindocumentatie (beoordelingscriteria EQF-niveau 8, monitoring & evaluatieplannen, indicatoren impact) - voorstel voor feedback over de beoordeling van domeindocumentatie aan de domeinen - vergaderagenda 2026

3.3 Analyse domeindocumentatie

3.3.1 Proces en werkwijze

In 2025 heeft de VaCo-PD bijzondere aandacht besteed aan de documentatie die de zeven domeinen hebben ontwikkeld in het kader van de inrichting en uitvoering van hun PD-programma's. In het najaar van 2025 heeft de VaCo-PD deze documentatie geanalyseerd en tussen de domeinen vergeleken. Voor de verschillende documenttypen zijn afzonderlijke analyses opgesteld waarin overeenkomsten, verschillen, goede voorbeelden en mogelijke verbeterpunten in kaart zijn gebracht. Begin 2026 zijn deze analyses gebundeld en teruggekoppeld aan de graduate commissies van de zeven domeinen.

De documentanalyse vormde nadrukkelijk geen doel op zich, maar een hulpmiddel voor de inhoudelijke dialoog met domeinen over kwaliteitsontwikkeling, gezamenlijke normvinding en de ontwikkeling van de PD. De VaCo-PD wilde bevorderen dat domeinen actief van elkaar leren en niet ieder afzonderlijk vergelijkbare procedures en instrumenten ontwikkelen. De analyse was primair bedoeld om domeinen te ondersteunen bij hun kwaliteitsontwikkeling en onderlinge normvinding. De opbrengsten zijn ook relevant voor de domeinspecifieke hervalidaties in 2027. De VaCo-PD heeft domeinen daarom opgeroepen om eventuele onduidelijkheden, lacunes of inconsistenties in hun documentatie tijdig weg te nemen. Er wordt opgemerkt dat de analyses gebaseerd zijn op documentatie die medio 2025 is aangeleverd en dat verschillende domeinen sindsdien stappen in hun ontwikkeling hebben gezet.

3.3.2 Algemene observaties en aanbevelingen

Uit de analyse blijkt dat alle domeinen de afgelopen jaren veel werk hebben gemaakt van de ontwikkeling van procedures, formats, beoordelingssystematieken en kwaliteitszorginstrumenten. De VaCo-PD constateert dat veel domeinen vergelijkbare vraagstukken tegenkomen en op onderdelen tot verschillende oplossingen zijn gekomen. Juist daarom blijft domeinoverstijgende kennisdeling van grote waarde.

Allereerst constateert de VaCo-PD dat op de onderwerpen impact, monitoring & evaluatie en het vaststellen van het eindniveau nog belangrijke ontwikkelstappen nodig zijn. Hoewel op deze terreinen duidelijk vooruitgang zichtbaar is, blijven uitwerking, onderlinge afstemming en kalibratie tussen domeinen noodzakelijk.

Een tweede bevinding betreft de samenhang tussen de verschillende documenten. Documentatie rond programmadoelen, toelating, begeleiding, voortgangsbeoordeling, eindniveau en impact vormt feitelijk één geïntegreerd kwaliteitszorgsysteem. Naarmate domeinen verder werken aan de operationalisering van het eindniveau EQF-niveau 8, wordt het steeds belangrijker om deze documenten integraal tegen het licht te houden en constructief op elkaar af te stemmen.

De VaCo-PD constateert dat binnen de verschillende domeinen veel waardevolle documentatie is ontwikkeld voor vergelijkbare vraagstukken. De commissie ziet grote meerwaarde in het systematisch delen en benutten van deze kennis. Door voort te bouwen op bestaande documentatie en ervaringen kunnen domeinen complexe vraagstukken efficiënter aanpakken en beschikbare capaciteit doelmatiger inzetten. Daarnaast bevordert dit onderlinge kalibratie en het ontstaan van vergelijkbare, robuuste kwaliteitsborgingspraktijken binnen de PD. De VaCo-PD beveelt domeinen daarom aan ontwikkelde documentatie actief met elkaar te delen en te benutten bij de verdere ontwikkeling van hun programma's.

Een laatste overkoepelende observatie betreft het belang van goed versiebeheer. De pilot bevindt zich in een ontwikkelfase waarin procedures en afspraken regelmatig worden aangepast op basis van voortschrijdend inzicht. Het bleek echter niet altijd duidelijk welke versie van een document actueel en geldend was. De VaCo-PD adviseert daarom alle domeinen om systematisch te werken met versienummers, revisiedata en duidelijke documentnamen.

Een bijzonder aandachtspunt bij de analyse van de aangeleverde documentatie betrof de beoordeling van het eindniveau van de PD. Slechts twee van de zeven domeinen hadden medio 2025 documentatie aangeleverd met betrekking tot de wijze waarop het eindniveau conform EQF-niveau 8 wordt vastgesteld. De VaCo-PD heeft eerder benadrukt dat op dit punt een belangrijke inhaalslag nodig is. De pilot ontwikkelt een nieuw type doctoraat. Daarom moet voor kandidaten, begeleiders, beoordelaars en externe partijen duidelijk zijn wat het eindniveau van de PD inhoudt en hoe zij dit betrouwbaar en navolgbaar kunnen vaststellen. Daarnaast is het wenselijk dat kandidaten in de verschillende domeinen bij de eindbeoordeling grofweg langs dezelfde meetlat worden gelegd, zodat ongewenste verschillen tussen domeinen worden voorkomen.

In reactie hierop heeft de VaCo-PD begin 2026 een werkgroep onder leiding van Daan Andriessen¹² gevraagd een domeinoverstijgende aanpak voor toetsing en examinering binnen de PD uit te werken. Deze werkgroep bouwt voort op eerder ontwikkelde inzichten rond de vier rollen van de PD,¹³ die inmiddels breed worden gewaardeerd en toegepast. De opdracht is een generieke routekaart voor examinering te ontwikkelen, domeinen te ondersteunen bij de uitwerking van hun eigen toets- en examineringsaanpak en te komen tot een aangescherpte PD-standaard waarin het doel, de afbakening en het eindniveau van de PD nader worden geconcretiseerd. De werkgroep werkt nadrukkelijk samen met alle zeven domeinen, zodat zowel de noodzakelijke vergelijkbaarheid tussen domeinen als de ruimte voor domeinspecifieke accenten behouden blijft.

De opdracht draagt niet alleen bij aan de operationalisering van het eindniveau conform EQF-niveau 8, maar ook aan de onderlinge normvinding en kalibratie tussen domeinen. Daarmee levert het een belangrijke bijdrage aan de externe legitimering van de PD, de voorbereiding op de hervalidatie van de domeinen in 2027 en de wettelijke verankering van de PD. Een belangrijke mijlpaal in het project is voorzien tijdens de vijfde landelijke PD-werkconferentie op 16 juni 2026 waarop tussenresultaten worden gepresenteerd. Daarna worden de voorgestelde PD-standaard en de generieke routekaart verder besproken binnen het Programmteam PD, de Vereniging Hogescholen en de VaCo-PD.

12 lector Onderzoekend Vermogen bij de Hogeschool Utrecht, voorzitter van het Programmteam PD en auteur van het Plan van Aanpak UAS PD (Vereniging Hogescholen, 2021)

13 VaCo-PD 2025 paragraaf 2.2.1 pp. 24-26

3.3.3 Overzicht van de terugkoppeling per documenttype

De VaCo-PD heeft zoals aangegeven de analyses van de afzonderlijke documenten gebundeld en begin 2026 teruggekoppeld aan de domeinen. De strekking van de terugkoppeling is te vinden in tabel 4.

Tabel 4 Terugkoppeling op documenttype door de VaCo-PD

Document	Reactie VaCo-PD
0 Programmavoorstel	Veel domeinen hebben belangrijke onderdelen van hun programma verder uitgewerkt, maar actualisering van het programmadocument blijft vaak achter bij de feitelijke ontwikkeling van het programma. Dit is onwenselijk omdat het programmadocument juist 'actueel en toegankelijk' moet zijn (ESG 1.8). Veroudering kan leiden tot verwarring bij kandidaten en betrokkenen.
1 Aanvraagformulier	Alle domeinen gebruiken het landelijke basisformat, soms aangevuld met domeinspecifieke toelichtingen of criteria. Hierdoor wordt een belangrijke mate van uniformiteit geborgd.
2 Beoordelingsprocedure	De beoordelingsprocessen zijn grotendeels vergelijkbaar ingericht en sluiten aan bij landelijke afspraken. Er zijn verschillende interessante varianten ontwikkeld (verwerkt in aanbeveling).
3 Go/no-go-procedure	De procedures sluiten in hoofdlijnen goed aan bij de landelijke uitgangspunten. Er bestaan nog verschillen in verantwoordelijkheden, bezwaarprocedures en uitwerking van criteria.
4 Flankerend onderwijs	Er zijn verschillende overtuigende modellen ontwikkeld voor maatwerk, communityvorming en professionele ontwikkeling. Er bestaat veel variatie tussen domeinen.
5 Samenstelling graduate commissie	De graduate commissies beschikken over veel inhoudelijke expertise en voldoen ruim aan de EQF-niveau 8-eis. Werkveldvertegenwoordiging en diversiteit blijven aandachtspunten.
6 Monitoring & evaluatieplan	De plannen laten veel kwaliteit zien, maar verschillen sterk in indicatoren, aanpak en operationalisering van impact.
7 Indicatoren voor impact 8 Assessment criteria EQF-niveau 8	Op deze onderwerpen is nog geen vergelijkbaar uitontwikkeld niveau bereikt als bij andere onderdelen van de kwaliteitszorg.

Aanbeveling

Actualiseer programmadocumenten periodiek, zorg voor goed versiebeheer en zorg dat alle betrokkenen toegang hebben tot actuele informatie.

Maak domeinspecifieke aanvullingen zichtbaar voor alle domeinen en benut bruikbare aanscherpingen ook domeinoverstijgend.

Maak gebruik van goede voorbeelden zoals onafhankelijke reviews, interviews met kandidaten, betrokkenheid van werkveldpartners en herstelprocedures.

Verduidelijk verantwoordelijkheden, werk bezwaar- en herstelprocedures uit en maak de relatie met EQF-niveau 8 explicieter.

Werk (domeinoverstijgend) de onderontwikkelde aspecten verder uit, zoals maatwerklogica, koppeling met kort-cyclisch werken en een expliciete community-architectuur.

Blijf investeren in werkvelddeelname, internationale perspectieven, diversiteit en expliciete toepassing van integriteits- en belangenregels.

Werk toe naar meer harmonisatie van impactindicatoren, kalibratie tussen domeinen en betere koppeling van leeruitkomsten aan evaluatiegegevens.

Geef prioriteit aan uitwerking, onderlinge afstemming en pilotbrede normvinding.

3.3.4 Conclusie

De VaCo-PD concludeert dat de domeinen in relatief korte tijd een omvangrijk stelsel van procedures, formats en kwaliteitszorginstrumenten hebben ontwikkeld. De analyse van de aangeleverde documentatie laat zien dat de basis voor de interne kwaliteitszorg binnen de pilot stevig is gelegd. De commissie vraagt aandacht voor het verder uitwerken van impact, monitoring en evaluatie, het versterken van de samenhang tussen verschillende onderdelen van de kwaliteitszorg en het beheer en actueel houden van documentatie.

Met het oog op de hervalidatie van de domeinen begin 2027 is het van belang dat de komende periode wordt benut om deze laatste ontwikkelstappen te zetten en om op basis daarvan ook de documentatie waar nodig verder aan te scherpen. De VaCo-PD ziet grote meerwaarde in het blijven delen van ervaringen, documenten en goede voorbeelden tussen de domeinen, zodat de pilot zich verder kan ontwikkelen als één gezamenlijk lerend systeem.

De commissie constateert ook dat de ontwikkeling van een robuuste en breed gedragen aanpak voor de beoordeling van het eindniveau van de PD extra aandacht vraagt. De door de VaCo-PD ingestelde werkgroep moet hierin op korte termijn belangrijke stappen gaan zetten die bijdragen aan de versterking van de kwaliteit en vergelijkbaarheid van de PD en aan een transparante en breed gedragen beoordeling van het eindniveau.

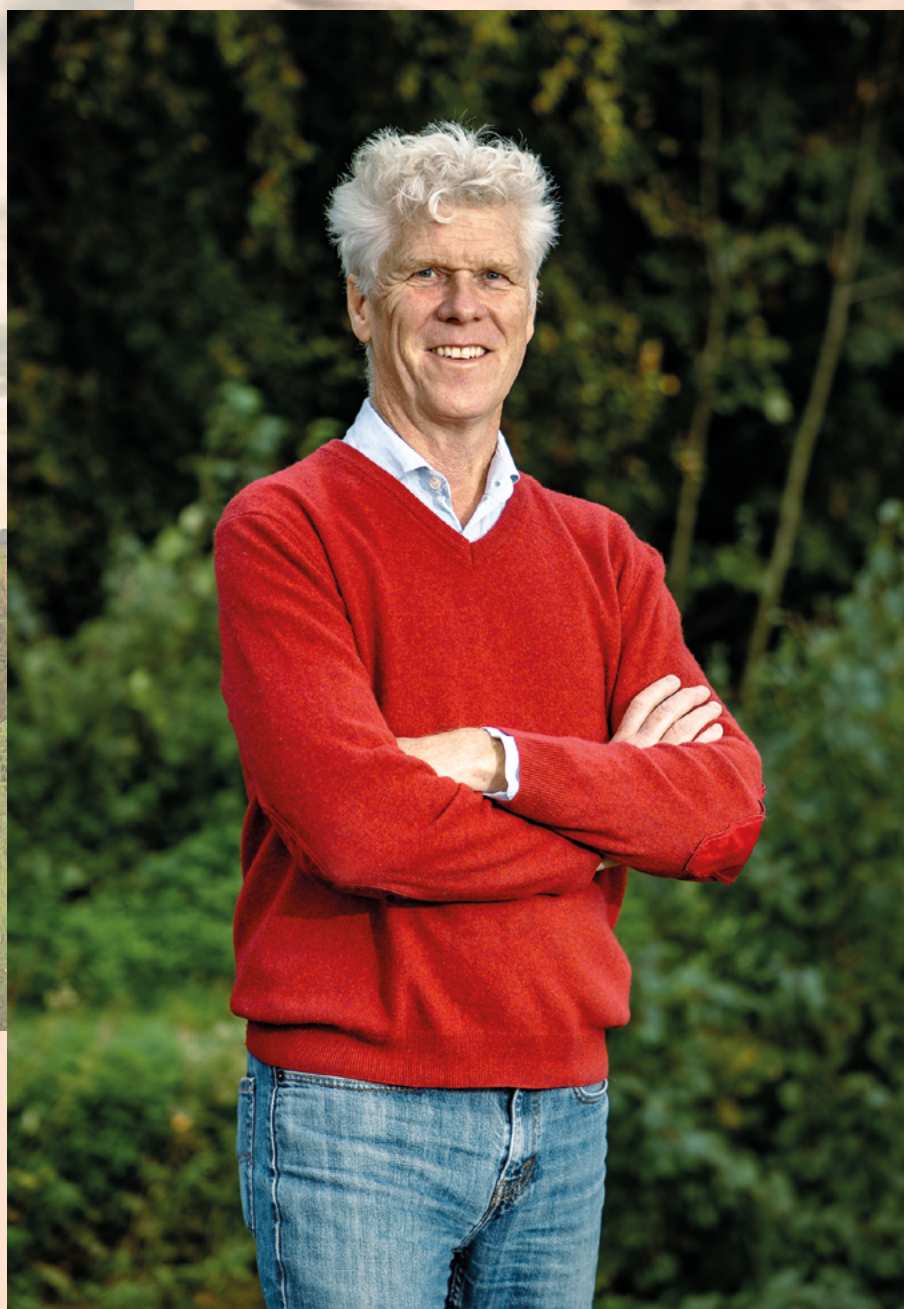
3.4 Agenda voor 2026

Op de agenda van de VaCo-PD voor 2026 staan bij de aanvang van het jaar al de volgende onderwerpen:

- *PD-standaard voor beoordeling eindniveau vaststellen;*
- *input leveren voor de inrichting van PD-implementatieperiode;*
- *de vaststelling van de bezwaar- en beroepsprocedure;*
- *voorbereiding op de domeinspecifieke hervalidatie;*
- *de publicatie van derde De Staat van de PD over 2025;*
- *de bespreking van de reflecties van de Monitoringscommissie van Regieorgaan SIA naar aanleiding van de aanvragen in het kader van het beurzenprogramma en de Impulsregeling.*

Dit hoofdstuk beschreef hoe de VaCo-PD in 2025 haar verantwoordelijkheid voor de externe kwaliteitszorg heeft ingevuld. In het volgende hoofdstuk wordt beschreven welke inhoudelijke ontwikkelingen er in 2025 in de pilot hebben plaatsgevonden.

‘De PD is geslaagd als het werkveld de kwaliteit van de bul erkent’

Jos van der Sterren

directeur van het Centre of Expertise Leisure, Tourism and Hospitality (CELTH) en senior docent-onderzoeker aan de Breda University of Applied Sciences **Secretaris van de Graduate Commissie in het domein Leisure, Tourism & Hospitality**

Consensus bij de beoordeling

‘Het interventiegericht karakter van PD-onderzoek past zó bij ons domein. Je kunt recreatie en toerisme als fenomeen vanuit verschillende disciplines bekijken. Op het kruispunt van die disciplines doen PD-kandidaten onderzoek naar urgente vraagstukken en testen zij interventies die leiden tot innovatie’, zegt Jos van der Sterren.

Vanuit zijn rol als directeur bij het kenniscentrum CELTH, waarin drie hogescholen uit het domein Leisure, Tourism & Hospitality (LTH) participeren, is Van der Sterren gewend om samen te werken over de grenzen van een hogeschool heen. Voor het optuigen van de PD breidde CELTH de samenwerking uit naar zeven hogescholen. Inmiddels is daar een Graduate Netwerk uit voortgekomen waar zo’n dertig lectoren en het werkveld elkaar ontmoeten. De samenwerking wordt steeds intensiever: niet alleen inhoudelijk, maar ook financieel en bestuurlijk. ‘Het Graduate Netwerk is goed gestart en breidt zich uit met steeds meer lectoren.’

Hoe toetsen jullie de kwaliteit van de PD?

‘We zitten in een proces van kalibreren. Het bepalen van de toelatingsnormen en de interpretatie daarvan hebben we doorlopen bij de beoordeling van de onderzoeksvoorstellen. Een eerste beoordeling hebben we gedaan bij het go/no-go-moment, waar de meeste kandidaten inmiddels voorbij zijn. Nu nadert het volgende kalibratiemoment: het formatieve assessment, dat plaatsvindt als kandidaten op ongeveer tachtig procent van hun onderzoek zitten en de interventies achter de rug hebben. Dit assessment is een soort proefexamen: de kandidaten presenteren

hun onderzoek aan een commissie die feedback geeft op de inhoud en de persoonlijke ontwikkeling. Voor het formatieve assessment gebruiken we een framework en toetsen we of het tot consensus leidt bij de beoordelaars.’

Wat is dat voor framework?

‘Het is het framework voor de eindbeoordeling. We hebben dat als Graduate Commissie ontwikkeld met input van de kandidaten. Het kijkt naar de kwaliteit van het portfolio, het proces van de kandidaat, de impact van de interventies en de bewijslast. Het framework is een instrument waarmee de beoordelingscommissie kan beoordelen of een kandidaat op het doctoraatsniveau EQF-8 voldoende, onvoldoende, net voldoende of excellent presteert.’

Wat zou je anders doen met de kennis van nu?

‘Ik zou meer flexibiliteit bieden aan de werkveldpartners. Ons werkveld bestaat grotendeels uit mkb, ondernemers die weinig tijd hebben en geen onderzoeksbudget. Het zou beter zijn als het werkveld vooral participeert in het deel dat voor hen belangrijk is: de interventies en reflectie daarover. Nu committeren zij zich jarenlang aan een volledig PD-traject, terwijl lang niet alles interessant voor ze is.’

Wanneer is de PD voor jou geslaagd?

‘Als de eerste kandidaten hun PD-traject hebben afgerond. Of eigenlijk wat daarachter zit: als het werkveld kan stellen dat interventies hebben geleid tot een innovatie. Het gaat dus niet zozeer om de bul zelf, maar om de erkenning door het werkveld van de kwaliteit van die bul.’

Leisure,
Tourism &
Hospitality

‘De kandidaten weten dat ze in een pilot zijn gestapt. In iets wat nog vorm moet krijgen.’

Irene Visscher-Voerman

lector Innovatief en Effectief Onderwijs

aan Saxion Hogeschool Voorzitter van de Graduate Commissie in het domein

Leren & Professionaliseren

In iets waarvan ze niet eens weten of ze na vier jaar een PD-graad zullen krijgen’

De complexiteit van PD-werk

In het domein Leren & Professionaliseren zijn de kandidaten zeer nauw betrokken bij het vormgeven van het PD-traject. ‘We zijn nu bezig met de herformulering van de leeruitkomsten’, zegt Irene Visscher-Voerman, voorzitter van de Graduate Commissie (GC). ‘Je zou kunnen denken: pas de spelregels niet aan tijdens het traject, maar onze kandidaten willen dat zelf ook.’

Het typeert de werkwijze in het domein: ergens beginnen, een ontwikkeling op gang brengen, leren en verbeteren. En vooral: niets aan de voorkant dichttimmeren. ‘De kandidaten weten dat ze in een pilot zijn gestapt. In iets wat nog vorm moet krijgen. In iets waarvan ze niet eens weten of ze na vier jaar een PD-graad krijgen. Maar ze mogen wel het traject helpen vormgeven en dat doen ze met veel passie en energie.’

Wie zijn de PD-kandidaten?

‘In de eerste ronde hadden we vooral kandidaten vanuit de hogescholen. Sinds de tweede ronde werven we alleen nog externe kandidaten. De kandidaten zijn bijvoorbeeld projectleider van een vernieuwing in een onderwijsinstelling of HR-professional bij een bedrijf of non-profitorganisatie.’

Waar lopen jullie tegenaan?

‘Wij vinden de integratie van de vier rollen – professional, innovator, onderzoeker en veranderaar – essentieel. De kern van het doctoraatsniveau is in staat zijn te interveniëren in complexe praktijken en daarvoor heb je ze alle vier nodig. Maar die rollen meetbaar of toetsbaar maken is niet eenvoudig. Neem bijvoorbeeld het aspect ethisch handelen. Voor de rol van onderzoeker kunnen we de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit volgen. Maar voor de rol van veranderaar zouden we ons mogelijk beter kunnen richten op de gedragscode en gedragsregels van de Ooa (Orde van organisatiekundigen en adviseurs). Een eenvoudig voorbeeld: informatie die je hoort bij de koffieautomaat, mag je die gebruiken? Welke ethische richtlijnen hanteer je hiervoor?’

Hebben jullie al grip op doctoraatsniveau?

‘Daar zijn we hard naar op zoek. In 2025 hebben we twee kalibratiesessies gedaan. Een PD-kandidaat had een reflectie-document gemaakt over haar traject: over de praktijk, de theorie, haar ontwikkeling op de verschillende rollen en leeruitkomsten. De test was of wij als GC op basis van dit document de leeruitkomsten kunnen meten en of we dezelfde criteria hanteren.’

Wat kunnen PD'ers wat masters niet kunnen?

‘PD'ers functioneren zelfstandiger, beheersen verschillende rollen en integreren die in hun werk. Ze zijn zich bewust van de systemische kant van verandering: ze overzien wat een ontwikkeling vraagt van een team, een organisatie en de partijen daaromheen. Waar masters vooral bestaande kennis toepassen in de praktijk, ontwikkelen PD'ers ook nieuwe kennis in en met die praktijk. De combinatie van systeemdenken, praktijkverandering en kennisontwikkeling maakt PD-werk complex, het vraagt om stevigheid van de kandidaten.’

Wat is de waarde van de PD-graad?

‘Iemand met een PD-graad is in staat om complexe vraagstukken van organisaties en scholen te identificeren en de betrokkenen mee te krijgen in een verandering.’

Leren &
Professionaliseren

In dit hoofdstuk evalueert de VaCo-PD het derde uitvoeringsjaar van de pilot. De statistieken worden gepresenteerd over de kandidaten die financiering hebben gekregen tijdens een van de vier indieningsronden in 2025. De VaCo-PD vormt zich een oordeel over de voortgang van de pilot met betrekking tot de standaarden van het Kwaliteitszorgkader PD en de randvoorwaarden van de pilot.

4

Evaluatie 2025

4.1 Overzicht: statistieken derde jaar uitvoering pilot

Deze Staat van de PD rapporteert over het derde uitvoeringsjaar van de pilot PD. Hiervoor is de toekenning van beurzen voor kandidaten in de vier indieningsmomenten in 2025 van de regeling Financiering PD-kandidaten van Regieorgaan SIA leidend.

4.1.1 Kandidaten

In deze paragraaf staan de statistieken met betrekking tot de kandidaten centraal, uiteenlopend van het totale aantal gestarte kandidaten tot kandidaten per domein en hogeschool tot de karakteristieken van de kandidaten, zoals leeftijd, sekse en vooropleiding.

Totaal aantal gestarte kandidaten

De regeling Financiering PD-kandidaten voor 2025 ging voor het eerst open op 23 december 2024 en kende verdeeld over het jaar vier ophaalmomenten. In tabel 5 is het aantal toegekende PD-kandidaten per domein per indieningsronde weergegeven.

Tabel 5
Aantal toegekende PD-kandidaten per domein per indieningsronde

	E&D	G&W	LTH	M	K+C	L&P	T&D	Totaal
1 ^e indieningsronde '25	2		1	1	5		1	10
2 ^e indieningsronde '25	2	4	1	1		3	1	12
3 ^e indieningsronde '25			1		2		2	5
4 ^e indieningsronde '25	3	1		1	4	3	4	16
Totaal per domein 2025	7	5	3	3	11	6	8	43
Totaal 2023	3	6	6	1	9	5	2	32
Totaal 2024	1	11	4	1	8	2	2	29
Totaal aantal gestarte kandidaten	11	22	13	5	28	13	12	104
Totaal aantal trekkingsrechten per domein	24	31	19	9	34	21	26	164
Percentage benut	46%	71%	68%	56%	82%	62%	46%	63%

In de vier indieningsronden van 2025 zijn uiteindelijk 43 kandidaten van start gegaan. Dit is bijna anderhalf keer zoveel als het jaar ervoor (29). In bijlage 2 staat een overzicht van deze kandidaten. Hiermee is na het derde jaar 63 % van de beschikbare trekkingsrechten voor de pilot benut en ligt de instroom van de kandidaten achter op schema – na drie van de vier instroomjaren had het percentage immers rond de 75% moeten liggen. De achterblijvende benutting van de trekkingsrechten zegt niet zonder meer iets over de behoefte aan de PD. Het kost tijd en inzet om samen met geschikte kandidaten en praktijkpartners kwalitatief goede projectvoorstellen te ontwikkelen en goed te keuren. Door de toekenning van 29 extra plekken in de pilot eind 2024 (waarmee het aantal beschikbare plekken van 135 naar 164 is gegaan) is het percentage benutte trekkingsrechten feitelijk gedaald van 77% (van de 135) naar 63% (van de 164). Er zijn nog 60 openstaande plekken in de pilot. Om deze tijdig te vullen, zullen in 2026 wederom anderhalf keer zoveel kandidaten moeten starten als het jaar ervoor.

Aantallen per domein

Het domein Kunst + Creatief heeft met 28 kandidaten het grootste aantal gestarte kandidaten, gevolgd door Gezondheid & Welzijn met 22 kandidaten. De domeinen Leisure, Tourism & Hospitality en Leren & Professionaliseren hebben allebei 13 gestarte kandidaten, gevolgd door Techniek & Digitalisering met 12 kandidaten en Energie & Duurzaamheid met 11 kandidaten. In het kleinste domein, Maritiem, zijn in de eerste drie jaar in totaal 5 kandidaten gestart. Met de huidige verdeling van het aantal gestarte kandidaten wordt de eerdere trend doorgezet: domeinen Kunst + Creatief, Gezondheid & Welzijn en Leisure, Tourism & Hospitality liggen goed (of zelfs iets voor) op schema. De overige domeinen liggen behoorlijk achter op de planning, met tussen de 46% en 62% van het aantal toegekende trekkingsrechten benut. De VaCo-PD betwijfelt of deze domeinen de trekkingsrechten tijdig kunnen benutten, mede omdat zij begin 2025 extra trekkingsrechten hebben gekregen. De domeinen en betrokken hogescholen hebben eerder aangegeven – op basis van potentiële kandidaten die voorstellen in voorbereiding hebben – er het volste vertrouwen in te hebben ook de extra toegekende trekkingsrechten op tijd te verzilveren.

Aantallen per hogeschool

In de landelijk vastgestelde tabel met trekkingsrechten (zie bijlage 1) wordt duidelijk dat in de pilot PD 26 hogescholen deelnemen en 24 hogescholen daarvan trekkingsrechten toebedeeld hebben gekregen, variërend van 1 tot 17 PD-kandidaten per hogeschool. In tabel 6 is te zien dat van deze 24 hogescholen 21 hogescholen (88%) een of meerdere gestarte kandidaten heeft. Saxion heeft met 11 gestarte kandidaten de meeste kandidaten, gevolgd door Hogeschool van Amsterdam, Inholland en Hanze met 10 kandidaten en Hogeschool Utrecht en Hogeschool van Arnhem en Nijmegen met elk 9 gestarte kandidaten.

Tabel 6 Aantal gestarte kandidaten per hogeschool t/m 2025

	Hogeschool	Trekkings- rechten toebedeeld	Aantal gestarte kandidaten	Benutte trekkings- rechten
1	Saxion Hogeschool	17	11	65%
2	Hogeschool van Amsterdam	15	10	67%
3	Hogeschool Utrecht	15	9	60%
4	Hogeschool Inholland	14	10	71%
5	Hanze Groningen	14	10	71%
6	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	11	9	82%
7	Fontys Hogescholen	11	8	73%
8	Hogeschool Rotterdam	8	6	75%
9	Avans Hogeschool	8	3	38%
10	De Haagse Hogeschool	7	2	29%
11	HZ University of Applied Sciences	7	1	14%
12	NHL Stenden Hogeschool	6	6	100%
13	Breda University of Applied Sciences	5	4	80%
14	Zuyd Hogeschool	4	4	100%
15	Hotelschool The Hague	2	2	100%
16	Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten	2	2	100%
17	Hogeschool Leiden	2	0	0%
18	ArtEZ	2	1	50%
19	Aeres Hogeschool	2	2	100%
20	Marnix Academie	2	1	50%
21	Gerrit Rietveld Academie	2	0	0%
22	Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	2	2	100%
23	Christelijke Hogeschool Ede	2	0	0%
24	Codarts, Hogeschool voor de Kunsten	1	1	100%
25	Design Academy Eindhoven	0	0	-
26	Hogeschool der Kunsten Den Haag	0	0	-
	Nog nader te bepalen in domein	3	0	-
	Totalen	164	104	

In totaal hebben 10 hogescholen 75% of meer van hun trekkingsrechten benut en liggen hiermee op of voor op schema (bij een gelijkmatige start over de vier instroomjaren). Zeven hogescholen hebben zelfs al hun trekkingsrechten reeds benut. De overige zestien hogescholen die nog trekkingsrechten moeten verzilveren, liggen achter op dit schema. Niet geheel verrassend moet er voor de hogescholen die de nodige extra trekkingsrechten toebedeeld hebben gekregen (Avans, Haagse, HZ en CHE) nog het nodige gebeuren. Er zijn ook twee hogescholen die vanaf de start van de pilot betrokken zijn (Hogeschool Leiden en Gerrit Rietveld Academie¹⁴) na drie instroomjaren nog zonder enige gestarte kandidaat. Ondanks dat hogescholen in de eerdergenoemde evaluatie hebben aangegeven de toebedeelde trekkingsrechten tijdig te kunnen benutten, vraagt de VaCo-PD zich af hoe de hogescholen met (relatief) veel openstaande trekkingsrechten een inhaalslag gaan maken in 2026. De VaCo-PD vreest dat sommige hogescholen niet alle trekkingsrechten voor eind 2026 kunnen benutten.

14 Voor de Gerrit Rietveld Academie is haar eerste kandidaat begin 2026 goedgekeurd.

De voorbereiding en beoordeling van kandidaten en voorstellen kosten immers veel tijd. De VaCo-PD heeft vorig jaar al de aanbeveling gedaan om betreffende hogescholen langer de tijd te geven om voorstellen in te dienen. Dit vergt bestuurlijke aandacht.

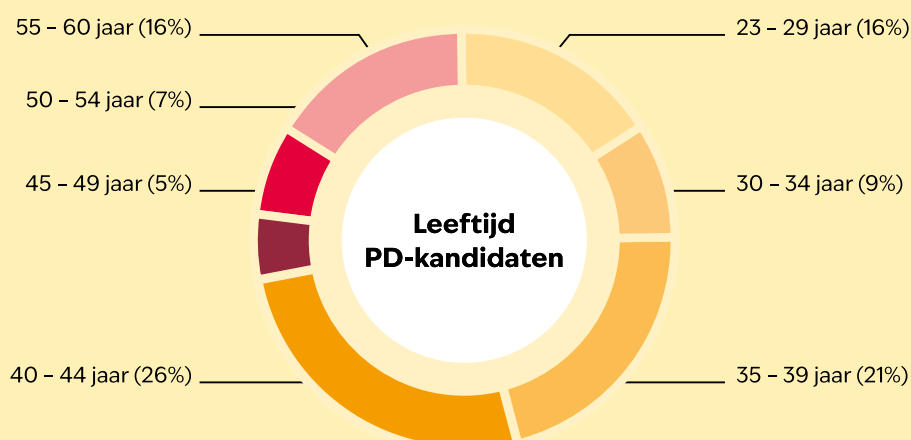
Man/vrouw-verhouding

Van de 43 kandidaten die in 2025 zijn gestart, hebben 25 kandidaten aangegeven zich te identificeren als vrouw (58%) en 18 als man (42%). In voorgaande jaren zijn er ook meer vrouwen gestart dan mannen. Van alle gestarte kandidaten identificeert 60% zich als vrouw, 38% als man en 2% als non-binair.

Leeftijd kandidaten

Wat betreft de leeftijd van de PD-kandidaten zien we dat de meeste kandidaten die in 2025 gestart zijn zich in de leeftijdsgroepen 35-39 jaar en 40-44 jaar bevinden en dus als 'mid-career' kunnen worden beschouwd. De commissie constateert dat het mid-careerniveau overeenkomt met verwachtingen voorafgaand aan de pilot over de leeftijd van kandidaten, ook in relatie tot de eis om een bepaalde mate van (relevante) werkervaring mee te brengen in het PD-traject. In 2025 zijn, vergeleken met voorgaande jaren, meer jonge mensen (23-29 jaar) ingestroomd. De trend van verjonging zet zich daarmee duidelijk voort: in 2023 was 41% van de kandidaten 45+, in 2025 was dit 28%. In figuur 2 is de leeftijdsverdeling van de 43 gestarte kandidaten in 2025 weergegeven.

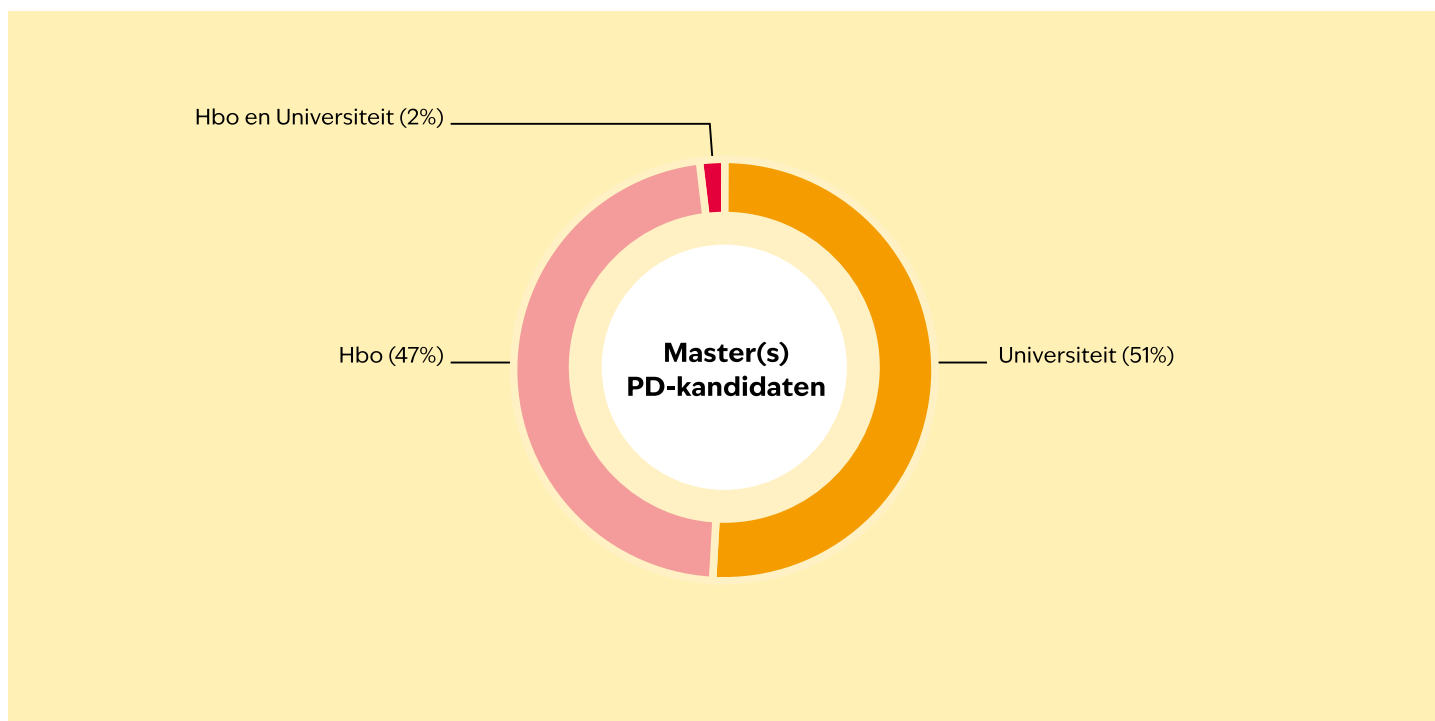
Figuur 2 Leeftijdsverdeling van de gestarte kandidaten in 2025

Master(s) van de PD-kandidaten

Een belangrijke startvereiste voor PD-kandidaten is dat zij in het bezit zijn van een afgeronde masteropleiding. Uit de gegevens van de gestarte PD-kandidaten blijkt dat alle kandidaten in het bezit zijn van een afgeronde masteropleiding. In figuur 3 is te zien dat 47% van de kandidaten een masteropleiding heeft afgerond aan het hbo, 51% van de kandidaten een afgeronde universitaire masteropleiding heeft en 2% een combinatie van beide masters heeft.

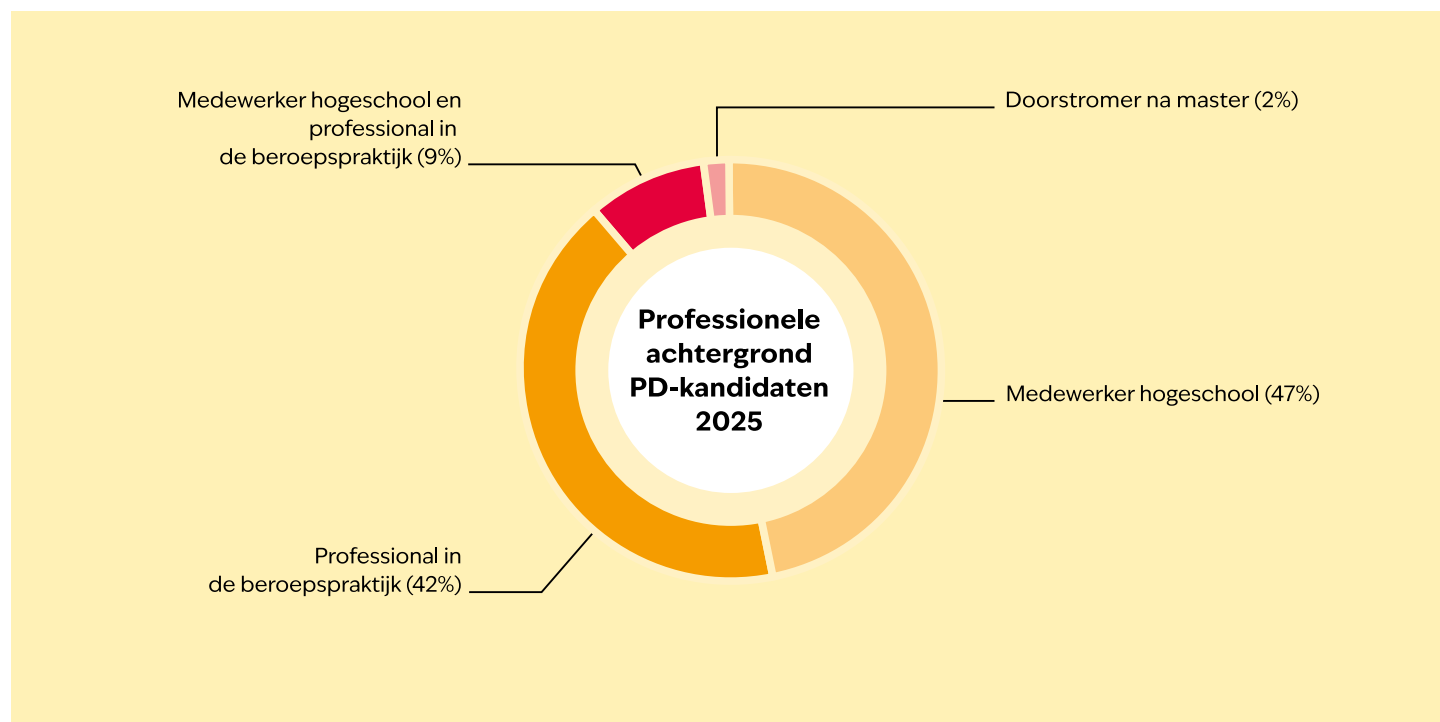
Figuur 3 Verdeling van het type Masterdiploma van de gestarte PD-kandidaten

De VaCo-PD vindt het wederom goed om te zien dat alle kandidaten voldoen aan de gestelde startvereiste van een afgeronde masteropleiding.

Instroom kandidaten

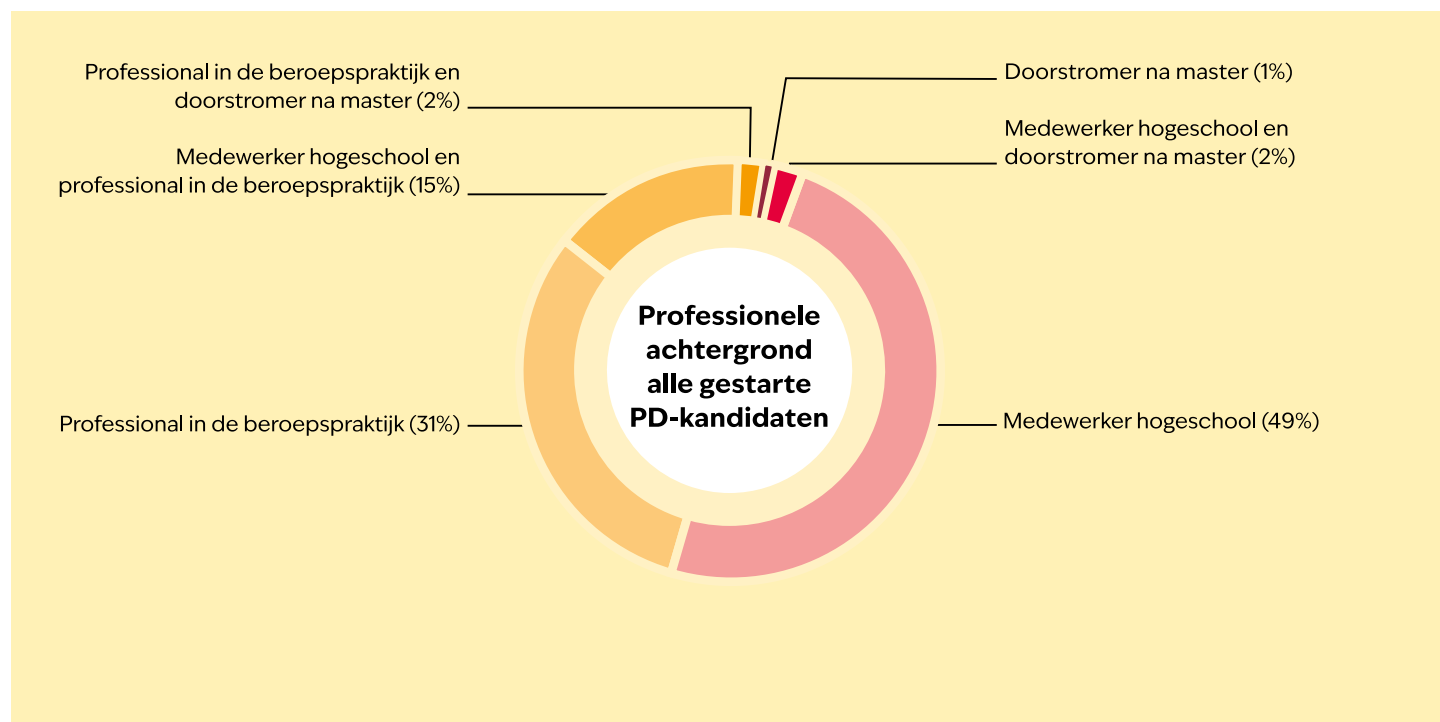
In de pilot PD zijn tenminste drie verschillende instroomdoelgroepen voorzien: professionals uit de beroepspraktijk, medewerkers van hogescholen en kandidaten die willen doorstromen na afronding van een (professionele) masteropleiding. In figuur 4 is de professionele achtergrond van de gestarte PD-kandidaten weergegeven.

Figuur 4 Professionele achtergrond van de gestarte PD-kandidaten in 2025

Op basis van data uit 2023 werd geconstateerd dat verreweg de meeste PD-kandidaten die zijn ingestroomd medewerker van een hogeschool zijn. In 2024 zijn er meer kandidaten ingestroomd vanuit de beroepspraktijk. Deze lijn wordt doorgezet in 2025. In 2025 is de instroom van medewerkers van een hogeschool en professionals uit de beroepspraktijk in balans. Iets meer dan de helft van de PD-kandidaten (56%) is werkzaam (geweest) aan een hogeschool; ook iets meer dan de helft (51%) van de kandidaten is professional in de beroepspraktijk en 1 van de 43 gestarte kandidaten is aan te merken als doorstromer na het afronden van een masteropleiding.

De VaCo-PD stelt met instemming vast dat in 2025 meer kandidaten zijn ingestroomd vanuit de beroepspraktijk. Wel zijn er verschillen tussen domeinen als het gaat om instroom van kandidaten uit het werkveld: Het domein Leren & Professionaliseren heeft als enige domein meer professionals uit de beroepspraktijk dan medewerkers van hogescholen laten instromen in de pilot (8 om 4). Dit is ook het eerste domein dat hier specifiek beleid op heeft gemaakt. In de domeinen Techniek & Digitalisering (2 om 8), Energie & Duurzaamheid (3 om 7) en Leisure, Tourism en Hospitality (1 om 11) zijn medewerkers van hogescholen juist sterk oververtegenwoordigd.

In totaal zijn de instroomdoelgroepen medewerkers van een hogeschool en professionals uit de beroepspraktijk (al dan niet in combinatie met een andere instroomdoelgroep) na de instroom in 2025 meer in balans. Medewerkers van hogescholen blijven wel de grootste instroomdoelgroep. De doelgroep 'doorstromers' blijft beperkt in omvang. Het totaaloverzicht is weergegeven in figuur 5.

Figuur 5 Professionele achtergrond van alle gestarte PD-kandidaten

Zoals eerder aangegeven ziet de VaCo-PD binnen de geïdentificeerde doelgroepen doorstromers als een specifieke doelgroep: ze hebben én een hbo-master afgerond én gaan direct door met een PD. Dat kan in de praktijk een lastig te realiseren route zijn. Binnen de pilot krijgt de werving van professionals uit de beroepspraktijk daarom voorlopig prioriteit. Voor meer focus op doorstromers kan naar verwachting ruimte komen wanneer de PD wettelijk verankerd is: dan kunnen masterstudenten die hun opleiding aan het afronden zijn, voorbereid worden op mogelijkheden om hun onderzoek en interventies voort te zetten in een PD-traject.

4.1.2 Achtergrond werkveld

Een belangrijk aspect van de PD is dat het PD-traject plaatsvindt in en met de (beroeps)praktijk. In tabel 7 is een overzicht gegeven van de verschillende praktijkpartners die betrokken zijn bij de PD-trajecten in de zeven domeinen. De PD-trajecten van de gestarte kandidaten richten zich op interventies in de praktijk van de hieronder genoemde praktijkpartners.

Tabel 7 Organisaties van betrokken externe partijen per domein

Domein	Praktijkpartners
Energie & Duurzaamheid	Energietechnologiebedrijf, architecten-, advies-, ingenieurs- en ontwerp-bureaus, landelijke en regionale netbeheerders elektriciteit & gas, diverse kennis- en innovatiecentra/-platforms (voor o.a. circulair bouwen, stedelijke en sociale vraagstukken), industrieel technologiebedrijf, installatie- en maakbedrijf, civieltechnisch aannemingsbedrijf, volkshuisvestingsorganisatie.
Gezondheid & Welzijn	Gehandicaptenzorg- en ondersteuningsorganisatie, gespecialiseerde jeugdhulp- en jeugdzorgorganisatie, algemeen en topklinisch ziekenhuis- en zorgconcern, regionale zorggroep voor ziekenhuis-, ouderenzorg en wonen, ouderenzorgorganisatie en regionaal samenwerkings-/beleidsplatform voor zorg, welzijn en preventie.
Kunst + Creatief	Postacademische en universitaire kunst- en onderzoeksinstituten, musea en presentatie-instellingen voor moderne en hedendaagse kunst, onderzoeks- en innovatiebureaus op het snijvlak van ontwerp, technologie en samenleving, creatieve studio's en productieplatforms (o.a. film, games, media en digitale cultuur), internationale kennis- en cultuurprogramma's, en artistieke collectieven en experimentele praktijken (incl. participatieve, maatschappelijke en zorggerelateerde kunst).
Leisure, Tourism & Hospitality	Landelijke kennis- en ondersteuningsorganisatie voor cultuur en digitale transformatie, regiomarketingorganisatie, gemeente, brancheorganisaties voor toerisme en reizen, en maatschappelijke/onderzoeksgerichte culturele stichting op het snijvlak van media, participatie en zorg.
Leren & Professionaliseren	Regionale opleidingscentra (mbo), scholengemeenschap en koepel voor voortgezet onderwijs, onderwijs- en onderzoeksorganisatie gericht op praktijkgericht leren en innovatie, onafhankelijk onderzoeks- en adviesbureau voor sociale vraagstukken, innovatiehub, en landelijke/regionale samenwerkings- en netwerkorganisatie rond duurzaamheid, circulaire economie en toekomstgericht onderwijs.
Maritiem	Industriële en high-end maritieme maakbedrijven, keurings- en certificeringsorganisatie voor industrie en veiligheid, maritiem ingenieurs- en technologiebedrijf, Ministerie van Defensie, en MARIN (toegepast onderzoeks- en kennisinstituut voor scheepvaart, offshore en maritieme systemen).
Techniek & Digitalisering	Landelijke en regionale netwerk- en infrastructuurbedrijven (energie, telecom en data), industriële en high-tech maakbedrijven, TNO, gemeente, professionele dienstverleners en adviesorganisaties (accountancy, consultancy en HR-diensten) en zorg- en onderzoekscentrum in het medische domein.

Het overzicht laat duidelijk zien dat de betrokken praktijkpartners per domein verschillen en goed passen bij de praktijkfocus in elk domein; zo zien we verschillende leeromgevingen binnen het domein Leren & Professionaliseren, diverse kunstenaarspraktijken en netwerken binnen het domein Kunst + Creatief en vertegenwoordigers uit de verschillende takken van het samengestelde Leisure, Tourism & Hospitality-domein.

Volgens de VaCo-PD laat de diversiteit in betrokken praktijkpartners de eigenheid van de zeven domeinen zien. Hierdoor krijgt de PD in elk domein zijn eigen accenten. Dit is relevant in het kader van monitoring en evaluatie van de PD-ontwikkeling.

De commissie ziet in het cohort kandidaten van 2025 een positieve ontwikkeling als het gaat om aansluiting van het mkb. Er is sprake van een sterke toename van het aantal mkb-partijen en overigens ook grootbedrijven dat betrokken is in PD-trajecten. Met name bij trajecten uit de domeinen Techniek & Digitalisering, Kunst + Creatief en Energie & Duurzaamheid is het mkb goed aangesloten. Daar ziet de commissie vooral een forse toename van de betrokkenheid van het bedrijfsleven. In de domeinen Techniek & Digitalisering en Energie & Duurzaamheid startten in 2025 bovendien aanzienlijk meer kandidaten. Bij de domeinen Leren en Professionaliseren, Gezondheid en Welzijn en Energie & Duurzaamheid zijn de nodige publieke instellingen aangehaakt bij trajecten, wat past bij de aard van deze domeinen.

In lijn met het beeld van voorgaande jaren, constateert de VaCo-PD opnieuw dat de consortia relatief beperkt van omvang zijn, bestaande uit gemiddeld één tot twee partners, al zijn dit jaar relatief gezien iets meer praktijkpartners betrokken: bij 8 van de 43 trajecten (19%), waarvan 6 in de technische domeinen, zijn 3 of meer praktijkpartners aangesloten.

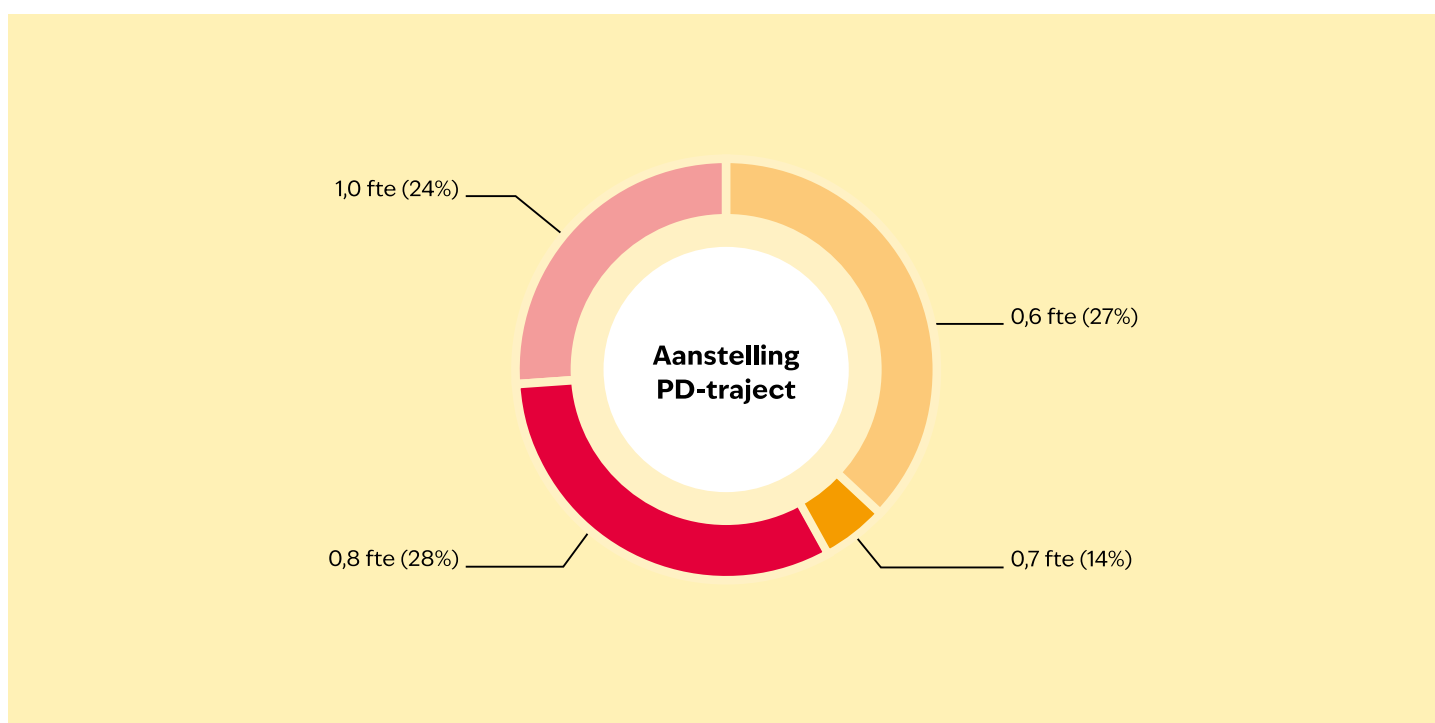
4.1.3 PD-projecten

In bijlage 2 is het overzicht te vinden van de gestarte kandidaten per domein en de titel van hun PD-traject. Op de website www.professionaldoctorate.nl zijn deze kandidaten met hun projecten ook opgenomen.

Aanstelling PD-kandidaten

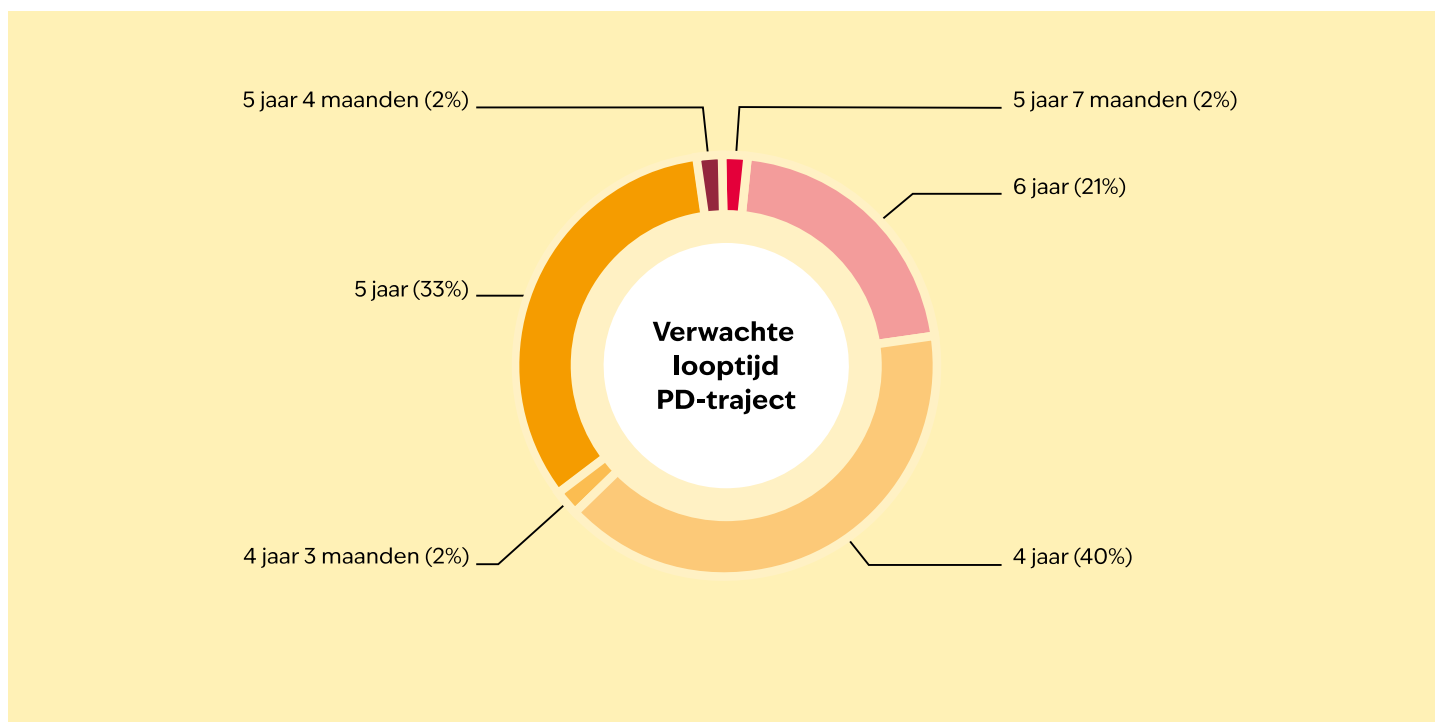
In figuur 6 is de aanstelling van de PD-kandidaten weergegeven: de meeste kandidaten zijn of voor 0,6 (37%) of voor 0,8 fte (32%) aangesteld om aan hun PD-traject te werken. Ruim een kwart is voltijds aangesteld en een enkeling heeft een aanstelling voor 0,7 fte (5%). Hiermee zien we een soortgelijke verdeling als het jaar ervoor.

Figuur 6 Aanstelling van de gestarte PD-kandidaten in 2025

Verwachte looptijd van de PD-trajecten

Kijkend naar de verwachte looptijd van de PD-trajecten in figuur 7, wordt duidelijk dat 40% van de kandidaten (17) het traject in vier jaar denkt af te ronden. Een derde van de kandidaten (14) verwacht er vijf jaar over te doen. Negen kandidaten verwachten er zes jaar over te doen. Twee kandidaten zitten tussen de vijf en zes jaar in looptijd. De gemiddelde verwachte looptijd van een PD-traject is 4,8 jaar. Voor de uitersten is een duidelijke samenhang tussen de aanstelling en de looptijd: diegenen die voltijds zijn aangesteld hebben de kortste looptijd en diegenen met een deeltijdaanstelling van 0,6 fte kennen de langste doorlooptijd.

Figuur 7 Verwachte looptijd van de PD-trajecten van de in 2025 gestarte PD-kandidaten

De verwachte looptijd van de PD-trajecten ligt binnen de eerder door de VaCo-PD gehanteerde bandbreedte van vier tot zes jaar. Een eerste analyse van de geregistreerde gegevens door Regieorgaan SIA leek erop te wijzen dat enkele trajecten een lagere studiebelasting hebben dan de nominale omvang van vier mensjaren. Uit navraag bij de domeinen blijkt dat niet in alle gevallen de juiste gegevens zijn opgegeven, waarna de domeinen correcties hebben doorgevoerd. Tegelijkertijd constateert de VaCo-PD dat domeinen zich weliswaar bewust waren van de bandbreedtes voor looptijd en aanstellingsomvang, maar niet altijd expliciet hebben gekeken naar de totale studiebelasting van een traject. De domeinen hebben aangegeven hier bij nieuwe kandidaten nadrukkelijker op te zullen letten. De VaCo-PD acht een lagere studiebelasting niet op voorhand onwenselijk, maar vindt het wel belangrijk dat hiervoor een duidelijke en navolgbare onderbouwing bestaat. De commissie gaat hierover graag in gesprek met domeinen wanneer daar inhoudelijke redenen voor zijn.

4.1.4 Begeleidingscommissie

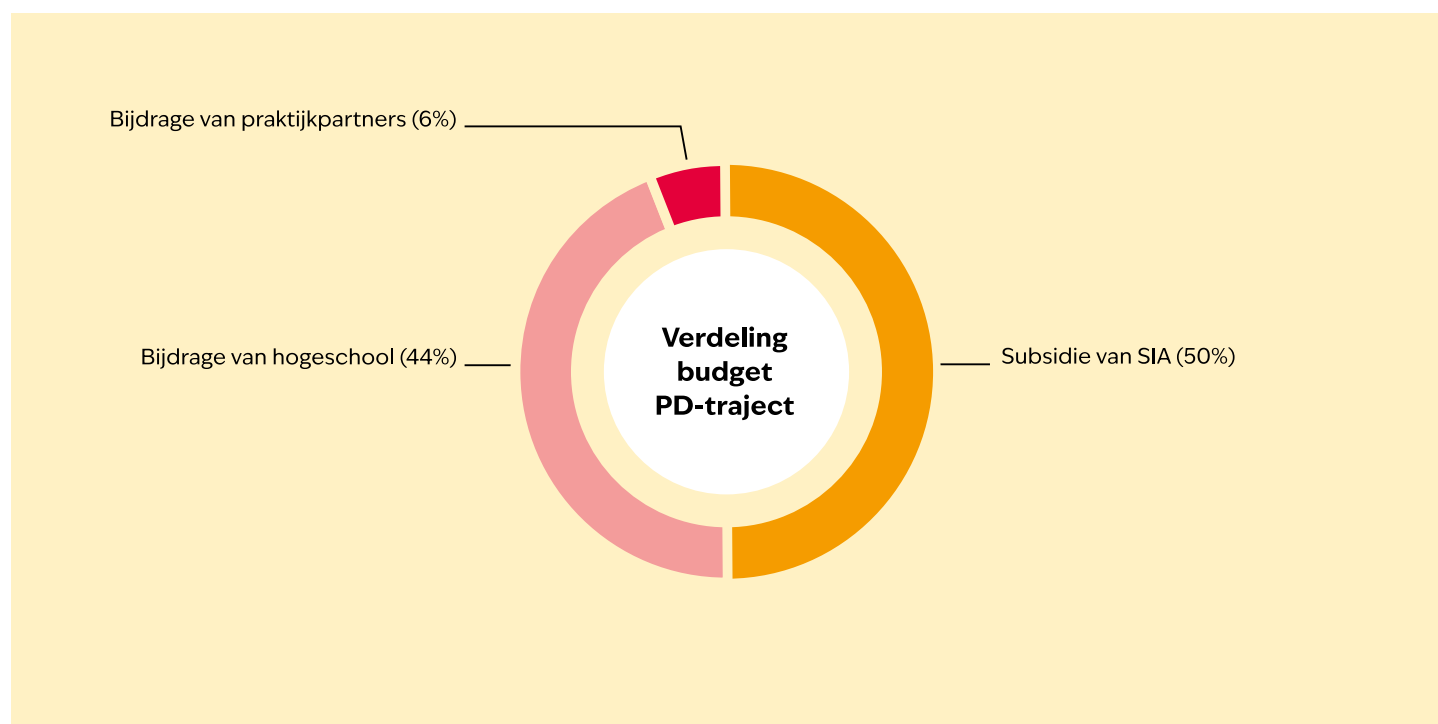
In het Kwaliteitszorgkader PD is over de begeleiding het volgende opgenomen: *'De begeleiding vindt plaats door een begeleidingscommissie, voorgezeten door een lector met een graad op niveau EQF-8. Deze treedt op als supervisor. In de begeleidingscommissie zijn (inclusief voorzitter) minimaal twee lectoren aanwezig met een graad op niveau EQF-8. Daarnaast zijn vanuit de praktijk twee externe professionals lid van de begeleidingscommissie. Deze zijn direct betrokken bij het praktijkvraagstuk, hebben minimaal een master of een vergelijkbaar werk- en denkniveau en zijn in staat om op te treden op als 'critical friend' en als vertegenwoordiger van het werkveld.'*¹⁵

Alle trajecten uit cohort 2025 voldoen aan de eis van minimaal twee lectoren per traject. Bij 26 van de 43 trajecten (60%) wordt de kandidaat door lectoren van twee verschillende hogescholen begeleid.

4.1.5 Financiële kengetallen

Bij de aanvraag voor financiering voor de 43 PD-kandidaten bij Regieorgaan SIA, hebben hogescholen aangegeven hoe zij de kosten van deze kandidaten denken te dekken. In figuur 8 is te zien dat gemiddeld genomen tot en met 2025 de beurs van Regieorgaan SIA de helft van de kosten moet dekken; 43% wordt gedekt door de hogeschool en 7% door een bijdrage van praktijkpartners. In totaal zijn de kosten voor deze 104 gestarte kandidaten € 53,5 mln. Dat is een gemiddelde van € 514.764 per kandidaat. De opgevoerde bedragen van de hogeschool lopen echter erg uiteen van geen 'in cash'-bijdrage tot meer dan 200 k€. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn dat de 'in kind'-bijdragen van hogescholen niet worden omgerekend als financiële bijdrage in de voorstellen.

Figuur 8 Budgetverdeling van de gehonoreerde PD-trajecten in 2025

Net als voorgaande jaren signaleren verschillende domeinen dat het organiseren van de eigen bijdrage aan de PD binnen de bestaande begrotingen uitdagend blijft. Naast de bijdrage van Regieorgaan SIA moeten hogescholen middelen vrijmaken voor de loonkosten van kandidaten en voor de inzet van medewerkers die betrokken zijn bij begeleiding, kwaliteitszorg, onderwijs en organisatie van de PD. Vooral voor kleinere hogescholen, waaronder de zelfstandige kunstacademies, legt dit een relatief groot beslag op de beschikbare middelen, waardoor minder ruimte overblijft voor andere investeringen in praktijkgericht onderzoek.

De VaCo-PD constateert dat gemiddeld genomen de budgetverdeling voor PD-trajecten aansluit bij de afspraken zoals die in verenigingsverband zijn gemaakt, namelijk de beurs van Regieorgaan SIA dekt ca. 50% van de kosten en de hogeschool is verantwoordelijk voor de overige 50%. Regieorgaan SIA constateert echter net als voorgaande jaren een grote variatie in de eigen bijdrage van hogescholen. De VaCo-PD vindt het – zoals eerder aangegeven – belangrijk dat hogescholen aandacht blijven houden voor het geoormerkte budget binnen de hogescholen voor de uitvoering van de PD-pilot (zowel voor kandidaten, als voor begeleiding en inzet van andere betrokkenen). Het is in de ogen van de VaCo-PD cruciaal om voldoende oog te houden voor de inzet van de ondersteuning in de pilot. Hierin zit veel werk en dit wordt niet altijd voldoende gezien door managers, directeuren en het college van bestuur. De VaCo-PD vindt het belangrijk dat dit bij de inrichting van de PD-implementatieperiode expliciete aandacht krijgt.

4.2 De vier standaarden uit het Kwaliteitszorgkader PD

In deze paragraaf reflecteert de VaCo-PD op de kwaliteitszorg in de zeven domeinen aan de hand van de vier standaarden van het Kwaliteitszorgkader PD. De VaCo-PD baseert deze reflectie vooral op de informatie die de domeinen hebben aangeleverd.

4.2.1 **Standaard 1** Doelen, visie en ambities

Het PD-programma is relevant, ambitieus en uitdagend. De doelstellingen van het PD-programma passen bij het niveau en de oriëntatie van de PD en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

In het Kwaliteitszorgkader PD (2023, p. 10) staat aangegeven dat het domein om standaard 1 aan te tonen over de volgende aspecten informatie aanlevert bij de validatiecommissie:

- a de doelstellingen en missie van de PD*
- b de beroepsrollen/profielen van de PD*
- c eindkwalificatie EQF-8*
- d validering van doelstellingen en relevantie voor het werkveld*
- e continue verbetering en borging van processen rondom visievorming en doelbepaling*

Ontwikkelde documentatie en ontplooiide activiteiten

In 2025 hebben de domeinen vooral ingezet op de doorontwikkeling, concretisering en positionering van hun PD-programma's. Een belangrijk thema was de actualisering van programmadocumenten en leeruitkomsten. Zo analyseerde het domein Gezondheid & Welzijn dertien PD-voorstellen uit de eerste cohorten en gebruikte het domein de opbrengsten om het programmadocument, de leeruitkomsten en de uitwerking van EQF-niveau 8 verder aan te scherpen. Kunst + Creatief evalueerde de eerste twee jaar van het programma en verwerkte deze ervaringen in een geactualiseerd programmavoorstel, terwijl Techniek & Digitalisering het programmadocument actualiseerde naar aanleiding van de aanbevelingen van de VaCo-PD en de uitbreiding van het consortium.

Ook Maritiem en Energie & Duurzaamheid werkten hun programmadocumenten en leeruitkomsten bij, onder meer door de vier PD-rollen explicieter te positioneren.

Een tweede belangrijk aandachtspunt was de uitwerking van procedures en kwaliteitskaders. Kunst + Creatief ontwikkelde onder meer een vernieuwde go/no-go-procedure, een toetsingskader, een supervisiehandboek en een aangepaste studiegids. Gezondheid & Welzijn werkte de PD verder uit als leerwerkgemeenschap en gebruikte analyses van lopende trajecten om begeleiding, toetsing en inbedding verder te verfijnen. Binnen Leren & Professionaliseren was in de actualisatie van de documentatie specifieke aandacht voor inhoudelijke programmering, leeruitkomsten en programmatisch toetsen. Techniek & Digitalisering investeerde in uitwerking van de vier rollen, kalibratie rondom leeruitkomsten en de versterking van monitoring en evaluatie.

Verschillende domeinen besteedden aandacht aan de inhoudelijke agenda en positionering van het domein. Leisure, Tourism & Hospitality startte een Delphistudie om het gezamenlijke onderzoeksprogramma en de acht cross-sectorale thema's te herijken. Kunst + Creatief investeerde sterk in kennisdeling en zichtbaarheid via een nieuwe website, een podcastserie, nieuwsbrieven en de organisatie van de eerste landelijke PD-dag samen met Gezondheid & Welzijn. Techniek & Digitalisering verbreedde zijn scope door de toetreding van nieuwe hogescholen en versterkte de aansluiting op de topsectoren- en KIA-agenda's.

Betrokkenheid van en afstemming met werkveld en praktijk

In alle domeinen vond in 2025 actieve afstemming plaats met het werkveld, waarbij zichtbaar is dat de betrokkenheid zich verder ontwikkelt van incidentele contacten naar meer structurele samenwerking rondom de PD-programma's. Het werkveld vervult hier verschillende rollen: als medeontwikkelaar van programma's, als partner in de begeleiding van kandidaten en als gesprekspartner bij de positionering van de PD.

Een belangrijk deel van de afstemming vindt plaats rond de trajecten van individuele kandidaten. In Energie & Duurzaamheid gebeurt dit via stakeholderworkshops rond evaluatie- en go/no-go-momenten en via begeleidersoverleg. Gezondheid & Welzijn betreft het werkveld onder meer via Community Days, Graduate Networks en de selectie en voorbereiding van kandidaten. Ook Techniek & Digitalisering benut het Graduate Network als platform voor dialoog over ontwikkelingen in het vakgebied, de positionering van de PD en de betekenis van de vier rollen.

We zien bij verschillende domeinen een verschuiving naar meer structurele betrokkenheid van georganiseerde werkveldpartijen. Maritiem onderhoudt hiervoor intensieve contacten met beroepenveldcommissies en brancheorganisaties zoals Netherlands Maritime Technology en Nederland Maritiem Land. Leisure, Tourism & Hospitality verbindt de PD aan bredere werkveldagenda's via onder meer de Landelijke Raad voor Recreatie en Toerisme, het World Leisure Congress en het NRIT Trendcongres.

Ook in Kunst + Creatief wordt het werkveld actief betrokken bij de ontwikkeling en beoordeling van onderzoek. Dit gebeurt via symposia, impactworkshops, proefexamens en de landelijke PD-dag, waarbij professionals feedback geven op de maatschappelijke relevantie en doorwerking van projecten. Leren & Professionaliseren organiseerde een aparte bijeenkomst voor werkveldpartners om wensen en verwachtingen ten aanzien van de PD op te halen en werkt aan versterking van de zichtbaarheid en betrokkenheid van het werkveld.

Betrokkenheid buitenlandse kennisinstellingen

De internationale oriëntatie van de PD heeft zich in 2025 verder ontwikkeld, al verschilt de intensiteit van de internationale samenwerking per domein. Vrijwel alle domeinen rapporteren activiteiten die bijdragen aan internationale kennis-uitwisseling, externe reflectie en de positionering van de PD als derde cyclus.

Een belangrijk deel van deze contacten verloopt via internationale conferenties en kennisnetwerken. Gezondheid & Welzijn nam deel aan de eerdergenoemde International Conference on Professional & Practice Based Doctorates in Londen (zie paragraaf 2.1) en droeg bij aan een internationale peer-reviewed publicatie over de ontwikkeling van de PD in Nederland. Ook Techniek & Digitalisering presenteerde de PD in Londen en bracht de PD in binnen de Europese universiteitsalliantie EUDRES waar derde-cyclusprogramma's onderling worden vergeleken.

Verschillende domeinen maken gebruik van buitenlandse experts voor inhoudelijke reflectie en kwaliteitsontwikkeling. Kunst + Creatief beschikt over een International Advisory Board met vertegenwoordigers van onder meer instellingen in Londen, Oslo, Zürich, Edmonton en Istanbul. Deze adviseurs leveren feedback op beoordelvingsvraagstukken, de ontwikkeling van een Graduate School en de positionering van het domein. Ook Maritiem betreft leden uit buitenlandse kennisinstellingen via de Graduate Committee, terwijl Leisure, Tourism & Hospitality via de EUROCHRIE-conferentie feedback ontving op het programmadocument en de governance.

In enkele domeinen krijgt internationale betrokkenheid vooral vorm binnen individuele trajecten. Zo zijn binnen Energie & Duurzaamheid een Deense en Duitse hoogleraar als begeleider betrokken bij PD-projecten. Leren & Professionaliseren rapporteert nog een relatief beperkte internationale inbedding, maar presenteerde de PD wel op de internationale EAPRIL-conferentie.

Oordeel VaCo-PD ten aanzien van standaard 1

De VaCo-PD concludeert dat de domeinen in 2025 belangrijke voortgang hebben geboekt bij de invulling van de doelen, visie en ambities van de PD. Dit oordeel is niet alleen gebaseerd op aangeleverde documentatie, maar ook op gesprekken met domeinen, deelname aan conferenties, werkconferenties, bijeenkomsten van graduate netwerken en andere bijeenkomsten gedurende het verslagjaar. Hieruit ontstaat een consistent beeld. De programma's maken de overgang van pionieren naar expliciteren, vastleggen en borgen. Daardoor kunnen de domeinen hun profiel, doelstellingen en positie steeds duidelijker beschrijven.

Positief is dat de domeinen niet alleen investeren in de ontwikkeling van programma-documenten en leeruitkomsten, maar deze ontwikkelingen ook steeds nadrukkelijker baseren op ervaringen uit de praktijk. Hierdoor ontstaat geleidelijk een steeds concreter en meer gedragen beeld van wat een PD op EQF-niveau 8 kenmerkt en hoe deze zich onderscheidt van andere doctorale trajecten. Er komt steeds duidelijker naar voren dat de PD zich onderscheidt van universitaire doctoraatstrajecten door de focus op interveniëren in complexe beroepspraktijken en de geïntegreerde ontwikkeling van kandidaten in de vier rollen van professional, onderzoeker, innovator en change agent. Onderzoek vormt daarin een belangrijk onderdeel, maar staat nadrukkelijk in dienst van professionele ontwikkeling, innovatie en verandering in de beroepspraktijk.

De VaCo-PD waardeert juist daarom de toenemende aandacht voor structurele werkveldbetrokkenheid. De beroepspraktijk speelt niet alleen een rol als context voor individuele projecten, maar wordt steeds vaker betrokken bij de ontwikkeling en legitimering van de programma's. Ook de inbreng van kennispartners uit het buitenland draagt bij aan de positionering van de PD als een zelfstandige en herkenbare derde cyclus.

De commissie stelt ook vast dat de ontwikkeling nog niet is afgerond. Met name de operationalisering van EQF-niveau 8, het gezamenlijk duiden van het eindniveau en de structurele internationale verankering vragen blijvende aandacht. De VaCo-PD heeft er echter vertrouwen in dat de domeinen vanuit de opgedane ervaringen en de ingezette kwaliteitsontwikkelingen, waaronder de inzet van een opdracht om hiervoor een domeinoverstijgend kader vorm te geven, goed gepositioneerd zijn om deze volgende stap te zetten richting hervalidatie en wettelijke verankering van de PD.

Aanbevelingen ten aanzien van standaard 1

De VaCo-PD doet de volgende aanbevelingen aan de domeinen ten aanzien van het doel, de visie en de ambities in de pilot:

- 1 Werk met spoed de domeinspecifieke invulling van EQF-niveau 8 en het eindniveau verder uit en maak deze zichtbaar in het geheel van leeruitkomsten, begeleiding, leeractiviteiten en beoordeling. In vrijwel alle domeinen wordt gewerkt aan nadere duiding van het eindniveau en de vier PD-rollen. Mede in het licht van de hervalidatie is het van belang dat deze uitwerking niet alleen in documenten wordt vastgelegd, maar ook herkenbaar is in de uitvoering van het programma en de beoordeling van kandidaten.
- 2 Benut de ervaringen uit de eerste cohorten systematisch voor programmatische doorontwikkeling. Verschillende domeinen analyseren inmiddels voorstellen, go/no-go-momenten, begeleidingspraktijken en kandidaatervaringen. De VaCo-PD moedigt domeinen aan deze inzichten expliciet te vertalen naar periodieke actualisering van programmadocumenten, leeruitkomsten en kwaliteitskaders, zodat nog zichtbaarder wordt hoe de PD zich ontwikkelt als lerend programma.
- 3 Investeer in een duurzame en structurele relatie met georganiseerd werkveld. De betrokkenheid van werkveldpartners groeit zichtbaar, maar is vaak nog gekoppeld aan individuele trajecten of incidentele activiteiten. In de aanloop naar de implementatiefase is het wenselijk om relaties met brancheorganisaties, beroepsverenigingen, lokale en regionale overheden en andere vertegenwoordigers van het georganiseerde werkveld verder te verstevigen, zodat zij niet alleen betrokken zijn bij afzonderlijke PD-trajecten, maar ook bij de positionering en legitimering van de PD als geheel.
- 4 Versterk de internationale positionering door internationale contacten explicieter te benutten voor validatie, benchmarking en kwaliteitsontwikkeling. De deelname aan internationale conferenties, adviesraden en kennisnetwerken neemt toe. De VaCo-PD moedigt domeinen aan deze contacten niet uitsluitend te benutten voor zichtbaarheid, maar ook voor het toetsen van programmadocumenten, beoordelingskaders en opvattingen over eindniveau aan internationale referentiekaders.

Veelbelovende werkwijzen uit de domeinen

De VaCo-PD ziet binnen de pilot verschillende werkwijzen ontstaan die ook voor andere domeinen interessant kunnen zijn. Het gaat nadrukkelijk niet om een rangorde of oordeel, maar om voorbeelden van aanpakken die bijdragen aan ontwikkeling van de PD.

- **Analyse van eerste cohorten als basis voor programmaverbetering (Gezondheid & Welzijn)**
Het domein analyseerde dertien voorstellen van kandidaten uit de eerste cohorten en vertaalde de bevindingen systematisch naar aanpassingen in leeruitkomsten, EQF-8-uitwerking, begeleiding en toetsing. Hierdoor ontstaat een expliciete verbinding tussen praktijkervaringen en programmaverbetering.
- **International Advisory Board (Kunst + Creatief)**
Het domein werkt met een internationale adviesraad van experts uit diverse buitenlandse instellingen die feedback geven op beoordelingsvraagstukken, positionering en programmatische ontwikkeling. Dit biedt een structurele vorm van internationale validatie die verder gaat dan incidentele conferentiebezoeken.
- **Structurele kalibratie rond de vier rollen (Techniek & Digitalisering)**
De vier PD-rollen zijn expliciet gekoppeld aan leeruitkomsten en beoordelingscriteria. Via kalibratiesessies met kandidaten en begeleiders wordt gewerkt aan een gedeeld referentiekader. Dit helpt bij de concretisering van EQF-niveau 8 en het eindniveau.
- **Delphistudie voor actualisering van de domeinagenda (Leisure, Tourism & Hospitality)**
Het domein heeft een Delphistudie opgezet waarin lectoren, werkveldvertegenwoordigers en beleidsmakers gezamenlijk reflecteren op de acht cross-sectorale thema's van het domein. Deze aanpak biedt een systematische manier om het onderzoeksprogramma periodiek te actualiseren en tegelijkertijd draagvlak te creëren binnen werkveld en kennisinstellingen. Deze aanpak verbindt werkveld en kennisontwikkeling, zorgt voor periodieke actualisering van de domeinagenda en creëert gezamenlijk eigenaarschap over de inhoudelijke koers.

4.2.2 **Standaard 2** Doorwerking, impact en realisatie leerresultaten

Het PD-programma maakt zichtbaar wat de bijdrage is aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk, bredere samenleving, het onderwijs en het onderzoeksveld. Het PD-programma toont aan dat de beoogde doelstellingen worden gerealiseerd.

In het Kwaliteitszorgkader PD (2023, p. 11) staat aangegeven dat het domein om standaard 2 aan te tonen over de volgende aspecten informatie aanlevert bij de validatiecommissie:

- a de doorwerking en impact op de beroepspraktijk en de brede samenleving (met passende indicatoren)
- b de doorwerking en impact op onderwijs (met passende indicatoren)
- c de doorwerking en impact van het onderzoek op kennisontwikkeling binnen het domein (met passende indicatoren)
- d de loopbanen van de kandidaten na afronding van hun traject (alumnisucces)
- e organisatie van opslag, toegankelijkheid, transparantie van de opbrengsten van PD-kandidaten binnen het programma
- f continue verbetering en borging van de realisatie leerresultaten, impact en doorwerking maken deel uit van de beoordeling van deze standaard

Ontwikkelde documentatie en ontplooiide activiteiten

In 2025 hebben de domeinen vooral ingezet op het verder expliciteren, monitoren en zichtbaar maken van impact en doorwerking van PD-trajecten. Een belangrijk thema was het ontwikkelen van instrumenten en kaders waarmee impact structureler kan worden besproken, gevolgd en gedocumenteerd. Zo werkte het domein Kunst + Creatief aan een domeinspecifiek *Resonance Framework*, inclusief resonance strategies, resonance mapping en change pathways, om de vaak indirecte en contextgebonden doorwerking van artistiek onderzoek inzichtelijk te maken. Ook organiseerde het domein impactworkshops, een publiek symposium en een Resonance Day om hierover een gezamenlijke taal te ontwikkelen.

Diverse domeinen investeerden in monitoring en evaluatie van impact. Gezondheid & Welzijn herijkte het monitorings- en evaluatieplan, ontwikkelde Community Days als momenten voor reflectie op impact en werkte met de vier PD-rollen in voorstellen en beoordelingsformulieren. Leren & Professionaliseren richtte een werkgroep Doorwerking op en ontwikkelde indicatoren om impact systematisch in kaart te brengen. Ook Techniek & Digitalisering werkte aan de operationalisering van indicatoren voor doorwerking, gekoppeld aan leeruitkomsten en portfolio-opbouw.

Een derde ontwikkeling betreft het aantoonbaar of meetbaar maken van impact in de beroepspraktijk. Verschillende domeinen creëerden podia die specifiek hieraan gewijd waren. Energie & Duurzaamheid organiseerde een domeintweedaagse en presentaties tijdens een thematafelsymposium. Leisure, Tourism & Hospitality agendeerde impact tijdens werkveldcongressen en startte een domeinbrede verkenning naar de betekenis van impact. Maritiem koppelt impact aan praktijk-gerichte onderzoeksprojecten en ontwikkelde indicatoren rond opbrengst, gebruik en waardering. In meerdere domeinen wordt steeds zichtbaarder hoe PD-trajecten bijdragen aan onderwijsontwikkeling, bijvoorbeeld via ontwikkeling van nieuwe onderwijsmodules, kennisdeling en betrokkenheid van studenten bij onderzoek.

Uitdagingen

Bijna alle domeinen benoemen het zichtbaar en aantoonbaar maken van impact als één van de meest complexe onderdelen van de PD. In dit kader is het aantonen van impact in de PD-standaard voor het individueel PD-eindniveau belangrijk. Een belangrijke uitdaging is dat impact zich vaak geleidelijk ontwikkelt, context-afhankelijk is en zich niet eenvoudig laat vangen in uniforme indicatoren. Energie & Duurzaamheid signaleert dat nog sprake is van een gezamenlijk leerproces rondom de vraag wanneer impact daadwerkelijk zichtbaar wordt en welk bewijs daarvoor passend is. Ook Gezondheid & Welzijn benadrukt dat de grote diversiteit aan trajecten het meten van maatschappelijke impact complex maakt.

Verschillende domeinen zijn bezig met het ontwikkelen van een gedeelde taal voor impact voor het domein. Dit speelt met name in Kunst + Creatief, waar – net als in andere domeinen – doorwerking vaak indirect, relationeel en moeilijk kwantificeerbaar is. Het domein heeft daarom geïnvesteerd in nieuwe conceptuele kaders en werkvormen om hierover betekenisvolle gesprekken te kunnen voeren. Ook Leren & Professionaliseren benadrukt dat doorwerking zich veelal afspeelt in autonome en contextspecifieke praktijken, waardoor generieke benaderingen beperkt bruikbaar zijn.

De reacties laten zien dat domeinen niet blijven steken in het signaleren van deze uitdagingen. Vrijwel overal wordt gewerkt aan impactkaders, indicatoren, workshops, reflectie-instrumenten en monitoringssystemen. Daarmee verschuift de aandacht van het erkennen van de complexiteit naar het ontwikkelen van werkbare methoden om impact en doorwerking beter zichtbaar en bespreekbaar te maken.

Oordeel VaCo-PD ten aanzien van standaard 2

De VaCo-PD concludeert dat de domeinen in 2025 betekenisvolle stappen hebben gezet in het verder zichtbaar maken van de doorwerking en impact van PD-trajecten en van de programma's van de domeinen. Waar eerdere jaren vooral werden gekenmerkt door het verkennen van het begrip impact, is in 2025 zichtbaar dat domeinen steeds nadrukkelijker werken aan de operationalisering ervan binnen begeleiding, beoordeling, monitoring en portfolio-opbouw. Hierdoor ontstaat steeds meer zicht op de wijze waarop PD-trajecten bijdragen aan beroepspraktijk, onderwijs, onderzoek en maatschappij.

Positief is dat veel domeinen impact niet langer uitsluitend beschouwen als een eindresultaat van een traject, maar als een integraal onderdeel van het leer- en ontwikkelproces van de kandidaat. De VaCo-PD ziet dat impact steeds vaker onderwerp wordt van collectieve reflectie. Community Days, impactworkshops, symposia, graduate netwerken en domeinbijeenkomsten worden benut om kandidaten, begeleiders en werkveldpartners gezamenlijk betekenis te laten geven aan de opbrengsten en doorwerking van onderzoek.

De koppeling van impact aan leeruitkomsten, portfolio's, beoordelingsmomenten en professionele ontwikkeling sluit goed aan bij het karakter van de PD als praktijk-gericht doctoraat. De VaCo-PD waardeert de wijze waarop verschillende domeinen experimenteren met nieuwe benaderingen van impact, variërend van indicatorensets en monitoringsplannen tot innovatieve conceptuele kaders zoals het Resonance Framework. Het is positief dat domeinen verschillende benaderingen kiezen die passen bij hun eigen heuristieken, oplossingsstrategieën en beroepscontext. Sommige domeinen ontwikkelen indicatoren en monitoringssystemen, terwijl andere investeren in reflectiekaders, taalontwikkeling en kwalitatieve vormen van impactverantwoording.

De VaCo-PD constateert dat standaard 2 een van de meest uitdagende onderdelen van het kwaliteitszorgkader blijft en dat nadere ontwikkeling noodzakelijk is. Dit hangt direct samen met de ontwikkeling van de PD-standaard voor het eindniveau. Op dit moment bestaan nog aanzienlijke verschillen tussen domeinen in de wijze waarop impact wordt gedefinieerd, gevolgd en verantwoord. Deze diversiteit is begrijpelijk en deels wenselijk. Voor een robuuste kwaliteitscultuur moeten domeinen echter steeds beter onderbouwen hoe zij maatschappelijke en professionele meerwaarde volgen en zichtbaar maken. Ook externe partijen moeten die onderbouwing kunnen begrijpen en volgen.

Aanbevelingen ten aanzien van standaard 2

De VaCo-PD doet daarom de volgende aanbevelingen ten aanzien van doorwerking, impact en realisatie leerresultaten:

- 1 Werk verder aan de explicitering van impact- en doorwerkingsindicatoren, passend bij de eigen domeincontext en voldoende concreet om voortgang en opbrengsten zichtbaar te maken, ook voor externe partijen.
- 2 Borg dat impact expliciet onderdeel is van begeleiding, portfolio-opbouw, voortgangsgesprekken en beoordelingsmomenten.
- 3 Versterk de verbinding tussen impact op trajectniveau en de bredere impact van het domein als geheel op beroepspraktijk, onderwijs en kennisontwikkeling.
- 4 Benut bestaande ervaringen, instrumenten en voorbeelden uit andere domeinen actiever om gezamenlijke kennisontwikkeling rond impact te versnellen.

De VaCo-PD ziet dat veel domeinen vergelijkbare vraagstukken tegenkomen rond impactmeting, monitoring en verantwoording. Meer onderlinge uitwisseling kan bijdragen aan versnelling van deze ontwikkeling en aan een beter gedeeld begrip van impact binnen de PD. Hier kunnen ook hogescholen die aan meerdere domeinen deelnemen een belangrijke rol in spelen, door intern overleg te initiëren en te faciliteren.

Veelbelovende werkwijzen uit de domeinen

- **Resonance Framework voor impact (Kunst + Creatief)**
Het domein ontwikkelde het Resonance Framework, inclusief resonance strategies, resonance mapping en change pathways, als manier om indirecte en contextafhankelijke impact zichtbaar te maken. Het laat zien hoe impact op een betekenisvolle manier kan worden beschreven wanneer traditionele indicatoren onvoldoende passend zijn.
- **Community Days als impactreflectie (Gezondheid & Welzijn)**
Community Days zijn doorontwikkeld tot expliciete momenten voor gezamenlijke reflectie op impact in praktijk, organisatie en samenleving. Impact wordt hierdoor onderdeel van het leerproces en niet uitsluitend van de eindverantwoording.
- **Werkgroep Doorwerking (Leren & Professionaliseren)**
Het domein richtte een aparte werkgroep op die werkt aan indicatoren en een gezamenlijke systematiek voor het zichtbaar maken van doorwerking. Dit creëert structurele aandacht voor een onderwerp dat in bijna alle domeinen nog in ontwikkeling is.
- **Impactbespreking als vast onderdeel van evaluatie- en go/no-go-momenten (Energie & Duurzaamheid)**
Binnen het domein wordt impact niet alleen achteraf geëvalueerd, maar expliciet meegenomen in jaarlijkse evaluaties, stakeholderworkshops en go/no-go-momenten. Kandidaten worden hierdoor al vroeg uitgedaagd om na te denken over de beoogde doorwerking van hun onderzoek en de wijze waarop deze zichtbaar gemaakt kan worden. Impact wordt zo onderdeel van het traject in plaats van uitsluitend een eindresultaat. Dit stimuleert voortdurende dialoog tussen kandidaat, werkveld en begeleiders en maakt impactontwikkeling beter navolgbaar.

4.2.3 **Standaard 3** *Kwaliteit, toetsing en beoordeling*

Het PD-programma borgt de kwaliteit van de onderzoeks- en onderwijsaspecten van het traject van de PD-kandidaat. Het PD-programma richt een proces in van periodieke evaluatie van het onderzoek door de PD-kandidaten. Het PD-programma heeft een adequaat beoordelingssysteem ingericht dat gericht is op de leerdoelen in termen van te ontwikkelen onderzoeks- en interventiecompetenties van PD-kandidaten. De trajecten van de PD-kandidaten binnen het programma voldoen aan de standaarden die in het domein hiervoor gelden.

In het Kwaliteitszorgkader PD (2023, p. 12) staat aangegeven dat het domein om standaard 3 aan te tonen over de volgende aspecten informatie aanlevert bij de validatiecommissie:

- a de activiteiten op PD-trajectniveau voldoen aan de standaarden die hier binnen het domein voor gelden*
- b de toetsing van een PD-traject is maatwerk: formatief/summatief; kwaliteitscriteria; kwaliteitsborging toetsproces; kwaliteitseisen t.a.v. beoordelaars*
- c de borging en ontwikkeling van de kwaliteit van het PD-traject: methoden passend bij werkveld; traject is praktisch relevant met passende grondigheid, en ethisch verantwoord*
- d de wijze waarop wordt geborgd dat het portfolio en interview aan het eind van het PD-traject worden beoordeeld op een betrouwbare en onafhankelijke wijze*
- e de wijze waarop de kwaliteit van de output conform standaard EQF-8 is gewaarborgd*
- f compliance met de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit waar van toepassing*
- g (reflectie op) de bijdrage aan Open Science – waarbij onderzoeksresultaten in principe openbaar worden gemaakt*
- h continue verbetering en borging van de realisatie leerresultaten, impact en doorwerking maken deel uit van de beoordeling van deze standaard*

Ontwikkelde documentatie en ontplooiende activiteiten

In 2025 hebben de domeinen vooral geïnvesteerd in de uitwerking van beoordelingsprocessen, kalibratie en de operationalisering van het eindniveau van de PD. Veel aandacht ging uit naar het ontwikkelen van beoordelingskaders, het verfijnen van go/no-go-procedures en het versterken van de samenhang tussen leeruitkomsten, begeleiding en beoordeling.

Een belangrijk thema was hoe de domeinen toetsing en beoordeling verder konden professionaliseren. Kunst + Creatief werkte aan de ontwikkeling van een beoordelingsstelsel door middel van mock exams, formatieve beoordelingsmomenten en een evaluatieplan voor het curriculum. Ook werden beoordelingskaders en procedures voor de eindbeoordeling verder aangescherpt. Leisure, Tourism & Hospitality formaliseerde de go/no-go-procedure en werkte aan een tweede formatief beoordelingsmoment. Maritiem ontwikkelde het beoordelingsformulier verder door en organiseerde een gezamenlijke kalibratiesessie met lectoren, werkveldpartners en kandidaten.

In meerdere domeinen stond de duiding van leeruitkomsten en eindniveau centraal. Leren & Professionaliseren richtte een werkgroep Eindniveau op die werkt aan beoordelingskaders, *constructive alignment*¹⁶ en kalibratie met verschillende stakeholdergroepen. Gezondheid & Welzijn actualiseerde studiehandleidingen, ontwikkelde modules op EQF-8-niveau en werkte rollen en verantwoordelijkheden van begeleiders nader uit. Techniek & Digitalisering investeerde nadrukkelijk in kalibraties rond leeruitkomsten, ontwikkelde een handreiking voor portfolio's, assessmentvragen en beoordelingscriteria gekoppeld aan de vier PD-rollen. Ook werden onboarding-processen, infographics en begeleiderstrainingen voorbereid. Energie & Duurzaamheid actualiseerde de go/no-go-documentatie, verfijnde beoordelingsprocedures en organiseerde intervisie- en kalibratie-activiteiten voor kandidaten en begeleiders.

Uitdagingen

De belangrijkste uitdaging binnen standaard 3 betreft het verder expliciteren en gezamenlijk duiden van het eindniveau van de PD. Verschillende domeinen signaleren dat de operationalisering van EQF-niveau 8 nog nadere uitwerking vraagt. Gezondheid & Welzijn benoemt expliciet de uitdaging van kalibratie tussen begeleidingsteams en beoordelaars en het scherper scheiden van begeleiding en beoordeling. Leren & Professionaliseren constateerde bovendien uiteenlopende beelden over de wijze waarop het eindniveau moet worden aangetoond en beoordeeld.

De ontwikkeling van gezamenlijke beoordelingskaders en referentiemodellen blijft een belangrijk aandachtspunt. Verschillende domeinen rapporteren dat het beoordelen van voorstellen, portfolio's en ontwikkelingstrajecten vraagt om voortdurende afstemming tussen begeleiders, beoordelaars en graduate commissies. Bij Kunst + Creatief ligt de nadruk op het ontwikkelen van beoordelingskaders die recht doen aan de specifieke aard van artistiek en ontwerpend onderzoek. Techniek & Digitalisering noemt het verder professionaliseren van besluitvorming, documentatie en versiebeheer als aandachtspunt. De reacties laten zien dat vrijwel alle domeinen deze vraagstukken actief oppakken via kalibratie, intervisie, werkgroepen en domein-overstijgende kennisuitwisseling. Hierdoor ontstaat geleidelijk meer gezamenlijk begrip van het gewenste eindniveau en de wijze waarop dit betrouwbaar kan worden beoordeeld.

Ook organisatorische aspecten spelen een rol. Leisure, Tourism & Hospitality wijst op de beperkte capaciteit voor kwaliteitszorg en het ontbreken van een structureel registratiesysteem voor studiepunten. Maritiem benoemt de beperkte beschikbaarheid van maritieme lectoren voor begeleiding en beoordeling – wat is opgelost door samenwerking te zoeken met lectoren uit het domein Energie & Duurzaamheid. De VaCo-PD verwacht dat de eerdergenoemde werkgroep de domeinen hierbij deels kan ondersteunen en ontlasten.

16 Constructive alignment (in het Nederlands ook wel constructieve afstemming genoemd) is een onderwijskundig ontwerpprincipie van John Biggs en Catherine Tang waarbij leerdoelen, leeractiviteiten en toetsing doelbewust op elkaar worden afgestemd.

Oordeel VaCo-PD ten aanzien van standaard 3

De VaCo-PD concludeert dat de domeinen in 2025 belangrijke stappen hebben gezet in de ontwikkeling van kwaliteitszorg, toetsing en beoordeling. Waar eerdere jaren vooral in het teken stonden van het ontwerpen en inrichten van procedures, ligt de nadruk nu steeds meer op de inhoudelijke invulling van kwaliteit, toetsing en beoordeling. In vrijwel alle domeinen zijn beoordelingsprocedures aangescherpt, aanvullende instrumenten ontwikkeld en leeruitkomsten verder uitgewerkt. Daarmee verschuift de aandacht zichtbaar van het ontwerpen van processen naar het invullen van de inhoudelijke kwaliteitsstandaarden van de PD.

Positief is dat domeinen steeds meer investeren in gezamenlijke normvinding. Zij maken steeds vaker gebruik van lerende vormen van kwaliteitsontwikkeling, zoals proefbeoordelingen, kalibratiesessies, intervisie en formatieve assessments. Zo ontstaat geleidelijk een gezamenlijke kennisbasis over het eindniveau van de PD en over de manier waarop domeinen dit zichtbaar kunnen maken en beoordelen. Ook ziet de VaCo-PD dat de vier PD-rollen steeds vaker fungeren als organiserend principe voor beoordeling, voortgangsbewaking en kwaliteitsborging. Hierdoor ontstaat geleidelijk meer samenhang tussen de doelstellingen van de PD, de beoogde impact en de wijze waarop kandidaten worden beoordeeld.

De commissie constateert dat ontwikkeling noodzakelijk blijft. Veel domeinen beschikken inmiddels over procedures, beoordelingsinstrumenten en kwaliteitskaders, maar normontwikkeling en gezamenlijke kalibratie blijven nodig om tot een breed gedragen en navolgbare invulling van het eindniveau te komen, ook over de domeinen heen. Met name de concretisering van EQF-niveau 8, de scheiding tussen begeleiding en beoordeling en de onderbouwing van het eindniveau vragen blijvende aandacht richting hervalidatie.

Aanbevelingen ten aanzien van standaard 3

De VaCo-PD doet daarom de volgende aanbevelingen ten aanzien van kwaliteit, toetsing en beoordeling – voor zover dit nog niet is opgepakt door de domeinen:

- 1 Investeer in kalibratie rond het eindniveau van de PD, zowel binnen domeinen als domeinoverstijgend.
- 2 Werk beoordelingskaders, portfoliovereisten en assessmentvormen verder uit in relatie tot de vier PD-rollen.
- 3 Zorg dat de relatie tussen leeruitkomsten, begeleiding, leeractiviteiten en beoordeling expliciet en navolgbaar wordt vastgelegd.
- 4 Versterk de professionalisering van begeleiders en beoordelaars rondom de PD-invulling van EQF-niveau 8 en de toetsing hiervan.
- 5 Benut de ervaringen van de eerste cohorten PD-kandidaten systematisch voor aanscherping van kwaliteits- en beoordelingskaders.

Veelbelovende werkwijzen uit de domeinen

- **Mock exams (Kunst + Creatief)**
Het domein organiseert mock exams waarin kandidaten een proefbeoordeling doorlopen en beoordelaars kunnen experimenteren met beoordelingscriteria en procedures. Deze aanpak ondersteunt zowel normontwikkeling als professionalisering van beoordelaars.
- **Kalibratie als vast onderdeel van kwaliteitszorg (Techniek & Digitalisering)**
Kalibratiesessies worden gebruikt om gezamenlijk leeruitkomsten, portfolio's en assessmentvragen te duiden. Dit heeft geleid tot een handreiking voor portfolio's en assessmentvragen. Kalibratie wordt daarmee een structureel instrument voor kwaliteitsborging.
- **Kalibratiesessie met alle betrokken partijen (Maritiem)**
Tijdens een domeinbrede kalibratiesessie namen lectoren, kandidaten, werkveldpartners en leden van de Graduate Committee gezamenlijk deel aan evaluatie en kwaliteitsverbetering. Deze aanpak verbindt kwaliteitszorg direct aan verschillende perspectieven binnen de PD-community.
- **Peer review bij go/no-go-momenten (Energie & Duurzaamheid)**
Het domein laat begeleiders deelnemen aan go/no-go-momenten van andere kandidaten in een peer review-rol. Deze werkwijze ondersteunt kalibratie tussen begeleiders en draagt bij aan een gedeeld begrip van kwaliteit en eindniveau.

4.2.4 **Standaard 4** De organisatie

De wijze waarop het PD-programma is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties maken de realisatie van de PD conform de gestelde normen mogelijk.

In het Kwaliteitszorgkader PD (2023, p. 13) staat aangegeven dat het domein om standaard 4 aan te tonen over de volgende aspecten informatie aanlevert bij de validatiecommissie:

- a de vormgeving van het PD-traject stelt kandidaat in staat leeruitkomsten te behalen*
- b de (actieve) rol kandidaat in vormgeving traject*
- c richtlijnen rondom toelating, voortgang en diplomering*
- d de kwaliteit en kwantiteit van de begeleiding en de kwaliteit van leeromgeving c.q. onderzoekscultuur*
- e continue verbetering en borging van de realisatie leerresultaten, impact en doorwerking maken deel uit van de beoordeling van deze standaard*

Ontwikkelde activiteiten / documentatie

Binnen standaard 4 lag in 2025 de nadruk op professionalisering van governance, samenwerking, communityvorming en ondersteuning van kandidaten. Vrijwel alle domeinen besteedden aandacht aan het versterken van hun organisatorische basis om de slagkracht, continuïteit en kwaliteit van de PD duurzaam te versterken.

Een belangrijk thema was de uitwerking van governance en taakverdeling. Gezondheid & Welzijn formaliseerde rollen en verantwoordelijkheden binnen bestuur, Graduate Committee en Graduate Network en werkte met een uitgebreid jaarwerkplan en thematische werkgroepen. Leisure, Tourism & Hospitality versterkte de governance door een vernieuwde taakverdeling binnen de Graduate Committee en de inzet van ondersteunende beleidsmedewerkers. Ook Leren & Professionaliseren werkte met thematische werkgroepen en governance-structuren om voortgang en eigenaarschap beter te organiseren.

Verschillende domeinen investeerden in gemeenschapsvorming en ondersteuning van kandidaten. Leren & Professionaliseren breidde de kandidaatgemeenschap uit naar twee leergemeenschappen. Techniek & Digitalisering stelde een community manager aan, ontwikkelde een structurele feedbackcyclus vanuit kandidaten en werkte het Graduate Network verder uit. Kunst + Creatief versterkte monitoring, ondersteuning en voorbereiding op een mogelijke Graduate School Arts & Creative.

Een derde thema betreft de inrichting van flankerend onderwijs en samenwerking tussen domeinen. Energie & Duurzaamheid ontwikkelde domeinoverstijgend onderwijs en werkte samen met Maritiem aan kennisuitwisseling. Techniek & Digitalisering ontwikkelde een uitgebreid kader voor flankerend onderwijs inclusief een charter, registratiesysteem en inspiratiedagen. Verschillende domeinen zoeken actief samenwerking om ervaringen, onderwijsactiviteiten en kwaliteitszorg-instrumenten te delen.

Uitdagingen

De belangrijkste uitdagingen binnen standaard 4 liggen op het gebied van capaciteit, continuïteit en samenwerking tussen instellingen. Verschillende domeinen signaleren dat de ontwikkeling van de PD veel inzet vraagt van een relatief beperkte groep betrokkenen. Gezondheid & Welzijn noemt de bemensing van werkgroepen, verschillen tussen hogescholen en de afnemende financiële ruimte als belangrijke aandachtspunten. Leisure, Tourism & Hospitality wijst op de beperkte uitvoeringscapaciteit binnen het domein en de noodzaak begeleidende lectoren blijvend aan te haken bij de ontwikkeling van de PD.

Ook personele continuïteit blijkt een terugkerend thema. Kunst + Creatief benoemt de kwetsbaarheid van de lectorenbasis door ziekte, pensionering en tijdelijke aanstellingen. Techniek & Digitalisering wijst op de uitdagingen die voortvloeien uit een sterke uitbreiding van het aantal deelnemende hogescholen en de noodzaak processen verder te stroomlijnen.

Meerdere domeinen ervaren complexiteit rondom flankerend onderwijs, de aanstelling van externe kandidaten en de coördinatie van werkzaamheden tussen verschillende werkpakketten en partners. Toch laten de reacties zien dat domeinen actief zoeken naar oplossingen, onder meer via werkplannen, buddy-systemen, community managers, aanvullende governance-afspraken en intensievere samenwerking tussen domeinen.

Oordeel VaCo-PD ten aanzien van standaard 4

De VaCo-PD concludeert dat de domeinen in 2025 belangrijke stappen hebben gezet in het verder professionaliseren van de organisatie van de PD. Waar eerdere jaren vooral in het teken stonden van het opbouwen van basisstructuren, verschuift de aandacht nu zichtbaar naar het verduidelijken van verantwoordelijkheden, het versterken van governance en het verder ondersteunen van kandidaten en begeleiders. Governance, monitoring, ondersteuning van kandidaten en samenwerking tussen instellingen zijn in vrijwel alle domeinen verder uitgewerkt. Daarmee ontstaat een steeds stevigere organisatorische basis voor de ontwikkeling van de PD.

Positief is dat domeinen steeds meer investeren in duurzame structuren in plaats van tijdelijke oplossingen. Werkgroepen, learning communities, community managers, jaarwerkplannen en governance-documenten worden steeds vaker ingezet om eigenaarschap, samenwerking en continuïteit structureel te organiseren. Daarmee ontwikkelt de PD zich geleidelijk van een pioniersfase naar een fase van structurele inrichting en borging. Ook de aandacht voor kandidaattervaringen, feedbackmechanismen en ondersteunende voorzieningen draagt bij aan professionalisering. De VaCo-PD ziet dat de voorbereiding op hervalidatie domeinen stimuleert om processen explicieter vast te leggen en eerder ontwikkelde werkwijzen duurzaam te borgen.

De VaCo-PD constateert dat de organisatorische kwetsbaarheid allerminst is verdwenen. In meerdere domeinen rust een belangrijk deel van de uitvoering nog steeds op een relatief beperkte groep betrokkenen, waardoor continuïteit en kennisborging aandacht blijven vragen. Continuïteit van personele inzet, voldoende ondersteuning en bestuurlijk commitment blijven belangrijke voorwaarden voor succes. De groei van consortia, de toetreding van nieuwe hogescholen en de voorbereiding op de implementatiefase vragen om explicitering van rollen, verantwoordelijkheden en samenwerkingsafspraken. Ook verschillen tussen instellingen en beschikbare capaciteit vragen blijvende afstemming.

Aanbevelingen t.a.v. standaard 4

De VaCo-PD doet daarom de volgende aanbevelingen ten aanzien van de organisatie:

- 1 Investeer blijvend in organisatorische continuïteit en voldoende capaciteit voor de uitvoering van de PD.
- 2 Borg de kennis en ervaring die binnen domeinen is opgebouwd, zodat deze niet afhankelijk blijft van individuele personen.
- 3 Versterk de ondersteuning van kandidaten en begeleiders, onder meer via communityvorming, intervisie en kennisdeling.
- 4 Werk verder aan duurzame samenwerkingsstructuren tussen hogescholen, domeinen en werkveldpartners.
- 5 Benut de komende periode om governance, flankerend onderwijs en ondersteuningsstructuren in de pilot in te richten met het oog op de overgang van pilot- naar implementatiefase.

Veelbelovende werkwijzen uit de domeinen

- **Werken met community managers (Techniek & Digitalisering)**
Het domein heeft een community manager aangesteld om processen, communicatie en ondersteuning van kandidaten verder te professionaliseren. Deze functie vermindert organisatorische kwetsbaarheid en versterkt de verbinding binnen het netwerk.
- **Thematische werkgroepen gekoppeld aan jaarplannen (Gezondheid & Welzijn)**
Het domein werkt met een jaarwerkplan en werkgroepen rond governance, onderwijs, monitoring, communicatie en financiën. Hierdoor worden eigenaarschap en voortgang expliciet georganiseerd.
- **Combinatie van inhoudelijke en organisatorische ondersteuning (Leisure, Tourism & Hospitality)**
Het domein heeft naast lectoren een klein, stabiel team van ondersteunende beleidsmedewerkers ingericht dat meewerkt aan governance, kwaliteitszorg en programmatische ontwikkeling. Hierdoor wordt de ontwikkeling van de PD minder afhankelijk van individuele lectoren. Dit versterkt organisatorische continuïteit, voorkomt overbelasting van inhoudelijke trekkers en ondersteunt voorbereiding op implementatie en hervalidatie.

4.3 De vijf randvoorwaarden van de pilot

Zoals eerder aangegeven in deze rapportage is het belangrijk om aan te tonen dat de pilot wordt uitgevoerd binnen de vijf gestelde randvoorwaarden die zijn afgesproken met het ministerie van OCW (en UNL). Vandaar dat deze voorwaarden hier de revue passeren. In deze rapportage wordt informatie met betrekking tot de stand van zaken ten aanzien van de vijf randvoorwaarden herhaald uit de vorige rapportage en indien nodig geactualiseerd.

4.3.1 Randvoorwaarde 1

*'Uit de **begintermen, eindtermen, naamgeving en titulatuur** van de derde cyclus opleidingen moet duidelijk blijken dat de derde cyclus in het hbo past binnen het uitgangspunt 'gelijkwaardig, maar verschillend' dat het Nederlandse binaire ho-stelsel kenmerkt. [...]'*

Er is afgesproken dat de derde cyclus in het hbo voldoende onderscheidend moet zijn ten opzichte van bestaande doctoraatstrajecten bij de universiteiten (PhD, EngD). Dit betekent dat de derde cyclus in het hbo een herkenbare eigen naam heeft, passende begin- en eindtermen en titulatuur heeft.

Op basis van de volgende informatie kan aangetoond worden in hoeverre voldaan wordt aan deze randvoorwaarde:

- **naamgeving:** Er is al voor de start van de pilot bepaald – in afstemming met UNL – dat de term ‘professional doctorate’ wordt gehanteerd voor de derde cyclus in het hbo.
- **begintermen:** Deze staan beschreven in het **Plan van aanpak UAS-PD** en zijn verder uitgewerkt in de **programmavoorstellen** van de zeven domeinen. Deze begintermen zijn door de VaCo-PD als voldoende beoordeeld. De begintermen worden gedurende de pilot verder gekalibreerd en aangescherpt.
- **eindtermen:** Deze staan beschreven in het **Plan van aanpak UAS-PD** en zijn verder uitgewerkt in de **programmavoorstellen** van de zeven domeinen. Er wordt duidelijk gerefereerd aan de eisen die gesteld worden aan EQF-niveau 8. De voorgestelde eindtermen zijn bij de start van de pilot door de VaCo-PD als voldoende beoordeeld. Verschillende domeinen hebben deze eindtermen gedurende de pilot nader uitgewerkt en aangescherpt. De beoordeling daarvan vindt plaats tijdens de hervalidatie.
- **titulatuur:** De facto kan dit pas definitief worden geregeld wanneer de PD wettelijk is verankerd. Vooralsnog is afgesproken de aanduiding ‘PD’ achter de naam te hanteren. De definitieve titulatuur maakt onderdeel uit van het bredere traject rondom de wettelijke verankering van de PD. Er wordt ook aandacht besteed aan de internationale positionering en herkenbaarheid van de PD en de aansluiting bij vergelijkbare kwalificaties in het buitenland.

Oordeel VaCo-PD ten aanzien van randvoorwaarde 1

Op basis van de gemaakte afspraken en de beschikbare documentatie stelt de VaCo-PD vast dat de pilot nog steeds binnen deze randvoorwaarde wordt uitgevoerd. In de verschillende domeinen is tijdens het derde uitvoeringsjaar verder gewerkt aan het expliciteren van het onderscheidende karakter van de PD ten opzichte van bestaande doctoraatstrajecten. Hier staan het interveniëren in complexe praktijken, het praktijkgerichte karakter van de trajecten en de ontwikkeling van kandidaten in de vier PD-rollen centraal.

De vier rollen van professional, onderzoeker, innovator en change agent zijn inmiddels niet alleen conceptueel verder uitgewerkt, maar worden ook steeds nadrukkelijker toegepast in programmadocumenten, leeruitkomsten, beoordelingskaders en kwaliteitszorgprocessen. Hierdoor ontstaat een steeds scherper en gezamenlijk beeld van het eindniveau van de PD en van het onderscheid met een PhD-traject.

Verschillende domeinen laten zien dat het onderscheidende profiel van de PD nadrukkelijk doorwerkt in de selectie van kandidaten, de betrokkenheid van het werkveld en de wijze waarop impact en implementatie onderdeel zijn van het traject. Hiermee heeft de PD zijn eigen profiel verder versterkt als praktijkgericht doctoraat op EQF-niveau 8.

De precieze titulatuur van de PD blijft afhankelijk van de wettelijke verankering. Positief is dat inmiddels concrete stappen zijn gezet in het wetgevingstraject, waardoor duidelijkheid over de positionering en erkenning van de PD dichterbij komt.

4.3.2 Randvoorwaarde 2

'Het gaat om een zelfstandige, volwaardige en internationaal erkende derde cyclus in het hbo, leidend tot een professional doctorate (PD). De derde cyclus opleidingen binnen hogescholen sluiten aan bij het beroepsgerichte karakter van het hbo.'

Tijdens de ontwikkeling van het plan van aanpak en de overleggen met het ministerie van OCW en UNL is altijd duidelijk gesteld 'de derde cyclus in het hbo is gelijkwaardig aan maar verschillend van de PhD'. Zo ligt het onderscheidend vermogen van de PD ten opzichte van bijvoorbeeld de PhD op het beroepsgerichte karakter. Het is dus belangrijk dit ook tijdens de uitvoering van de pilot te bewaken.

Op basis van de volgende informatie kan aangetoond worden in hoeverre voldaan wordt aan deze randvoorwaarde:

- In het Plan van Aanpak UAS-PD en de programmavoorstellen van de zeven domeinen wordt een zelfstandige en volwaardige derde cyclus uitgewerkt die aansluit bij het beroepsgerichte karakter van het hbo. Met volwaardig wordt hier bedoeld dat aan het eind van het PD-traject de kandidaat voldoet aan het EQF-niveau 8. Tijdens de uitvoering van de pilot zijn deze programmakaders door de domeinen verder aangescherpt en geconcretiseerd, onder andere door uitwerking van leeruitkomsten, beoordelingskaders, kwaliteitszorgprocessen en de vier PD-rollen.
- Het beroepsgerichte karakter wordt geborgd door de centrale positie van complexe praktijkvraagstukken, de actieve betrokkenheid van werkveldpartners bij de uitvoering van trajecten, het kort-cyclische karakter en de operationalisering van de vier PD-rollen binnen leeruitkomsten en beoordelingskaders. Verschillende domeinen hanteren bovendien selectiecriteria die nadrukkelijk gericht zijn op professionals die werkzaam zijn in de beroepspraktijk.
- Bij een substantieel deel van de trajecten zijn internationale partners betrokken, bijvoorbeeld als lid van begeleidingscommissies, graduate commissies of advisory boards. Er wordt ook afstemming gezocht met buitenlandse kennisinstellingen en aansluiting bij vergelijkbare PD-initiatieven en derde-cyclustrajecten in het buitenland. Hoewel dit op zichzelf nog geen bewijs vormt voor internationale erkenning van de PD, draagt deze betrokkenheid wel bij aan de internationale weging van het eindniveau en de positionering van de PD als derde cyclus.
- De VH, Regieorgaan SIA en de deelnemende hogescholen presenteren de PD actief in internationale conferenties, netwerken en samenwerkingsverbanden. Ook verschijnen de eerste internationale wetenschappelijke publicaties over de Nederlandse PD. Ook wordt de PD onder de aandacht gebracht binnen netwerken zoals UAS4EUROPE, de Europese Commissie en buitenlandse kennisinstellingen. Deze activiteiten dragen bij aan de internationale zichtbaarheid, herkenbaarheid en erkenning van de PD.
- Het beroepsgerichte karakter van de PD blijkt onder meer uit de intensieve betrokkenheid van het werkveld bij de ontwikkeling en uitvoering van de programma's. In vrijwel alle domeinen vindt structurele afstemming plaats met werkveldpartners via onder meer brancheorganisaties, beroepenveldcommissies, begeleidingscommissies, graduate netwerken en domeinbijeenkomsten. Kandidaten, werkgevers en andere praktijkpartners blijven belangstelling tonen voor deelname aan de PD, wat een belangrijke indicatie vormt voor de maatschappelijke relevantie en het beroepsgerichte karakter van deze derde cyclus.

Oordeel VaCo-PD ten aanzien van randvoorwaarde 2

De VaCo-PD stelt vast dat de pilot ook in het derde uitvoeringsjaar wordt uitgevoerd als een zelfstandige en volwaardige derde cyclus binnen het hbo. In de verschillende domeinen is verder gewerkt aan het expliciteren en kalibreren van het eindniveau op EQF-niveau 8 en aan de doorontwikkeling van leeruitkomsten, beoordelingskaders en kwaliteitszorgprocessen. Hierdoor ontstaat steeds meer gemeenschappelijk begrip van het niveau en het eigen karakter van de PD.

Het beroepsgerichte karakter van de PD is nadrukkelijk zichtbaar in de uitvoering van de pilot. Complexe vraagstukken uit de beroepspraktijk vormen het vertrekpunt van de trajecten, werkveldpartners zijn actief betrokken bij begeleiding en beoordeling en verschillende domeinen richten zich expliciet op kandidaten die werkzaam zijn in de beroepspraktijk. De PD heeft een focus op interventies en interactie en de ontwikkeling van de PD-kandidaat op de vier rollen. Daarmee wordt het onderscheid met bestaande doctoraatstrajecten verder versterkt.

De VaCo-PD constateert dat ook de internationale positionering van de PD zich verder heeft ontwikkeld. Naast deelname aan internationale conferenties en netwerken zijn buitenlandse experts betrokken bij graduate commissies, advisory boards en begeleidingsteams. Tevens zijn internationale publicaties verschenen en vindt uitwisseling plaats met buitenlandse kennisinstellingen over de positionering en kwaliteitsborging van PD's.

De VaCo-PD merkt op dat formele internationale erkenning uiteindelijk afhankelijk blijft van de wettelijke verankering van de PD en de bijbehorende titulatuur. De ontwikkelingen van het afgelopen jaar laten echter zien dat de PD nationaal en internationaal steeds beter herkenbaar wordt als een eigen, beroepsgericht doctoraat binnen de derde cyclus van het hoger onderwijs.

4.3.3 Randvoorwaarde 3

'De trajecten binnen een derde cyclus in het hbo vormen een duidelijk antwoord op een (toegepaste) vraag vanuit het bedrijfsleven of de bredere samenleving, bijvoorbeeld naar vernieuwing van de beroepspraktijk of [naar] studenten die deze derde cyclus hebben afgerond. Met de derde cyclus werken de hogescholen bovendien aan het versterken van de eigen onderzoekscultuur, de professionalisering van docenten en de onderzoekscomponent in hun opleidingen.'

In deze randvoorwaarde wordt het unieke karakter van de PD benadrukt en wordt aangegeven wat de PD voor het bedrijfsleven, de bredere samenleving, de hogeschool en de kandidaat kan betekenen. Bij een evaluatie van deze randvoorwaarde is het dan ook belangrijk om te kijken hoe hieraan is voldaan.

Op basis van de volgende informatie kan aangetoond worden in hoeverre voldaan wordt aan deze randvoorwaarde:

- Regieorgaan SIA verzamelt als uitvoerder van de regeling Financiering PD-kandidaten informatie van alle startende PD-trajecten.

- Domeinen geven aan dat PD-trajecten expliciet worden geformuleerd vanuit maatschappelijke opgaven en andere praktijkvraagstukken. De trajecten zijn sterk ingebed in beroepspraktijken en worden veelal uitgevoerd in nauwe en kort-cyclische samenwerking met werkveldpartners. Verschillende domeinen geven aan dat praktijkvragen niet alleen het vertrekpunt vormen van trajecten, maar gedurende het gehele traject richtinggevend blijven.
- Verschillende domeinen rapporteren dat PD-kandidaten actief bijdragen aan lectoraten, onderzoeksgroepen, kenniskringen en professionele netwerken. Eerste aanwijzingen laten zien dat de PD niet alleen bijdraagt aan de onderzoekscultuur van hogescholen, maar breder aan een professionele leer- en innovatieomgeving waarin de vier PD-rollen meer expliciet worden ontwikkeld en gewaardeerd.
- In meerdere domeinen zijn eerste voorbeelden zichtbaar van doorwerking naar onderwijs en professionalisering, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van nieuwe onderwijsmodules, de betrokkenheid van studenten bij onderzoek en de verspreiding van kennis en ervaringen binnen docententeams, onderzoeksgroepen en organisaties uit het werkveld.

Oordeel VaCo-PD ten aanzien van randvoorwaarde 3

Deze randvoorwaarde bestaat uit twee onderdelen. Ten eerste moeten de PD-trajecten een duidelijk antwoord geven op een vraag vanuit het bedrijfsleven, de bredere samenleving of het hoger beroepsonderwijs zelf als beroepspraktijk. Op basis van de beschikbaar gekomen informatie constateert de VaCo-PD dat hier van meet af aan sprake van is. Vrijwel alle domeinen beschrijven expliciet dat praktijkvraagstukken en maatschappelijke opgaven het vertrekpunt vormen van PD-trajecten en dat kandidaten gedurende hun traject nauw verbonden blijven met de beroepspraktijk. Werkveldpartners zijn niet alleen betrokken bij de start van trajecten, maar spelen ook een actieve rol in begeleiding, uitvoering, beoordeling en kennisdeling.

Het tweede onderdeel betreft de bijdrage van de PD aan de versterking van de onderzoekscultuur, de professionalisering van medewerkers en de onderzoekscomponent van opleidingen binnen hogescholen. Op dit punt worden de eerste effecten steeds beter zichtbaar. Domeinen rapporteren dat PD-kandidaten actief bijdragen aan lectoraten, onderzoeksgroepen, kenniskringen en professionele netwerken. Er zijn voorbeelden van doorwerking naar onderwijs, onder meer via nieuwe onderwijsmodules, de betrokkenheid van studenten bij onderzoek en de verspreiding van kennis en ervaringen binnen docententeams en organisaties uit het werkveld.

De VaCo-PD constateert dat het systematisch zichtbaar maken van deze impact nog in ontwikkeling is. Verschillende domeinen werken momenteel aan het definiëren van impactindicatoren, monitoringsinstrumenten en evaluatiekaders. Naarmate meer kandidaten verder gevorderd raken in hun traject en de eerste kandidaten afstuderen, zal ook beter zichtbaar worden welke structurele bijdrage de PD levert aan beroepspraktijk, samenleving, onderwijs en onderzoek.

4.3.4 Randvoorwaarde 4

'De kwaliteit van deze derde cyclus opleidingen wordt op onafhankelijke, toegankelijke en controleerbare wijze geborgd. Hogescholen leggen hierover periodiek verantwoording af.'

Om te zorgen dat doctoraatstrajecten met de introductie van de PD niet aan inflatie onderhevig zijn en te zorgen dat de kwaliteit van de PD niet ter discussie staat, is een goede kwaliteitszorg van onmiskenbaar belang. 'Goed' wordt gedefinieerd als 'onafhankelijk, toegankelijk en controleerbaar'.

Op basis van de volgende informatie kan aangetoond worden in hoeverre voldaan wordt aan deze randvoorwaarde en aan welke onderliggende criteria:

- **Kwaliteitszorgkader PD** (geënt op Europese richtlijnen voor kwaliteitszorg voor het hoger onderwijs) gepubliceerd op de VH-website (toegankelijkheid/controleerbaarheid).
- Voor de zeven domeinen:
 - **Programmavoorstellen** gepubliceerd op de VH-website (toegankelijkheid/controleerbaarheid)
 - Vastgelegde **procedures en reglementen** van de graduate commissies (toegankelijkheid/controleerbaarheid). Gedurende de pilot worden deze periodiek geëvalueerd en waar nodig aangepast op basis van ervaringen met begeleiding, beoordeling, go/no-go-momenten, kalibratiesessies en andere kwaliteitszorgactiviteiten.
- Op pilotoniveau:
 - Vastgelegde **procedures en reglementen** van de VaCo-PD (onafhankelijkheid/toegankelijkheid/controleerbaarheid)
 - **Publicatie van de oordelen** van de VaCo-PD op de website van de VaCo-PD (onafhankelijkheid/toegankelijkheid/controleerbaarheid)
 - **Beursverstrekking** door Regieorgaan SIA op basis van marginale toetsing aan de hand van kwaliteitscriteria uit het Kwaliteitszorgkader PD met publicatie op de website van Regieorgaan SIA en www.professionaldoctorate.nl.
- VaCo-PD publiceert jaarlijks **De Staat van de PD** waarin de ontwikkelingen van de kwaliteitszorg binnen de pilot en zeven domeinen centraal staan (met observaties, conclusies en aanbevelingen).
- Halverwege de pilot vindt een **hervalidatie** plaats door de domeinspecifieke validatiecommissies waarbij de ontwikkeling van de kwaliteitszorg door de zeven domeinen wordt beoordeeld. Dit staat gepland voor het voorjaar van 2027.

Oordeel VaCo-PD ten aanzien van randvoorwaarde 4

Op basis van de gemaakte afspraken, de beschikbare documentatie en de informatie die door de domeinen is aangeleverd, stelt de VaCo-PD vast dat de kwaliteit van de PD binnen de pilot op onafhankelijke, toegankelijke en controleerbare wijze wordt geborgd en dat hierover periodiek verantwoording wordt afgelegd.

De VaCo-PD constateert dat de kwaliteitszorg zich gedurende de pilot verder heeft ontwikkeld van inrichting naar uitvoering. In alle domeinen worden kwaliteitszorg-instrumenten actief toegepast, waaronder beoordelingsprocedures, go/no-go-procedures, monitoring- en evaluatieactiviteiten en periodieke reflectie op de werking van de kwaliteitszorg. Er worden procedures en beoordelingskaders waar nodig aangepast op basis van opgedane ervaringen.

Positief is dat in verschillende domeinen nadrukkelijk wordt ingezet op kalibratie rond leeruitkomsten, beoordeling en eindniveau. Dit draagt bij aan een gedeeld begrip van het beoogde EQF-niveau 8 en versterkt de betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van beoordelingen tussen trajecten en domeinen.

De VaCo-PD constateert dat de uitwerking van eindniveau, toetsing en beoordeling in verschillende domeinen nog onderwerp van ontwikkeling is. De uitvoering van de pilot maakt deze ontwikkelpunten steeds zichtbaarder en onderstreept de noodzaak om kwaliteitszorg verder te versterken.

4.3.5 Randvoorwaarde 5

'De bekostiging van deze opleidingen mag niet ten koste gaan van de bestaande onderwijs- en onderzoeksbudgetten.'

Bij de start van de ontwikkeling van het plan van aanpak voor een derde cyclus is heel duidelijk gemaakt dat dit nieuwe doctoraatstraject direct noch indirect ten koste mag gaan van de financiering van de bestaande doctoraatstrajecten (bij de universiteiten) en dat het niet ten koste mag gaan van de bestaande onderwijs- en onderzoeksbudgetten van het hbo. Het is een nieuw opleidingstraject waar, analoog aan de bachelor- en masteropleidingen of de PhD aan de universiteit, bekostiging tegenover hoort te staan. Het gaat om bekostiging voor de hogeschool, maar daarnaast is een vorm van vergoeding van de loonkosten van de PD-kandidaat tijdens het traject ook van belang.

Op basis van de volgende informatie kan aangetoond worden in hoeverre voldaan wordt aan deze randvoorwaarde:

- In het Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap¹⁷ zijn middelen voor deze pilot gereserveerd. Regieorgaan SIA krijgt jaarlijks €5 mln. voor een periode van tien jaar voor de ontwikkeling van de regeling Financiering Professional Doctorate-kandidaten (in de volksmond: PD-beurzen) en voor de regeling Impuls Kwaliteitszorg Professional Doctorate, om de inrichting van de kwaliteitszorg in de zeven domeinen te stimuleren. Er is afgesproken dat hogescholen die deelnemen aan de pilot de extra eerste-geldstroommiddelen voor praktijkgericht onderzoek kunnen benutten voor ontwikkel- en uitvoeringskosten die met de pilot gepaard gaan (denk aan de begeleiding van kandidaten, overige loonkosten voor de kandidaten, ontwikkeling van onderwijs en de inrichting van de governance). Deze kosten komen in totaal op ca. €5 mln. per jaar. Zowel de middelen voor Regieorgaan SIA als voor de hogescholen komen uit het Fonds Onderzoek en Wetenschap.

17 Ministerie van OCW 2022

Daarmee is de financiering tijdens de pilot geregeld. Regieorgaan SIA kan rapporteren over de begrotingen die worden aangereikt bij de aanvragen voor de regeling Financiering PD-kandidaten.

- Tijdens de pilot wordt ook informatie verzameld om te komen tot een financieel arrangement voor de situatie ná de pilot: welke vorm van bekostiging is passend voor de PD? Wat kunnen we van het werkveld en de kandidaat verwachten als het gaat om bijdragen in de bekostiging?
Hiervoor kan de informatie van Regieorgaan SIA worden gebruikt en houden hogescholen in de PD-werkgroep Bekostiging bij hoe de richtbedragen uit de Handreiking Bekostiging PD binnen de hogeschool worden gehanteerd.
- Vanuit verschillende domeinen aandachtspunten ingebracht ten aanzien van de toereikendheid en duurzaamheid van de bekostiging. Het gaat hier onder meer om de financiering van landelijke ontwikkelactiviteiten, begeleiding, flankerend onderwijs, de positie van externe kandidaten, de situatie van kleine gespecialiseerde hogescholen en de mogelijkheden om externe financieringsbronnen te benutten.

Gerelateerd aan deze voorwaarde heeft de PD-werkgroep Bekostiging een Handreiking Bekostiging PD opgesteld die december 2022 in de Algemene Vergadering van de VH is vastgesteld en in het voorjaar van 2025 is geactualiseerd. Hierin staan de verschillende kosten uitgesplitst die met de pilot gemoeid zijn. Zo krijgen deelnemende hogescholen en domeinen inzicht in de kosten die (veelal per PD-kandidaat) gereserveerd moeten worden. Deelnemende hogescholen hebben zich hier destijds aan gecommitteerd.

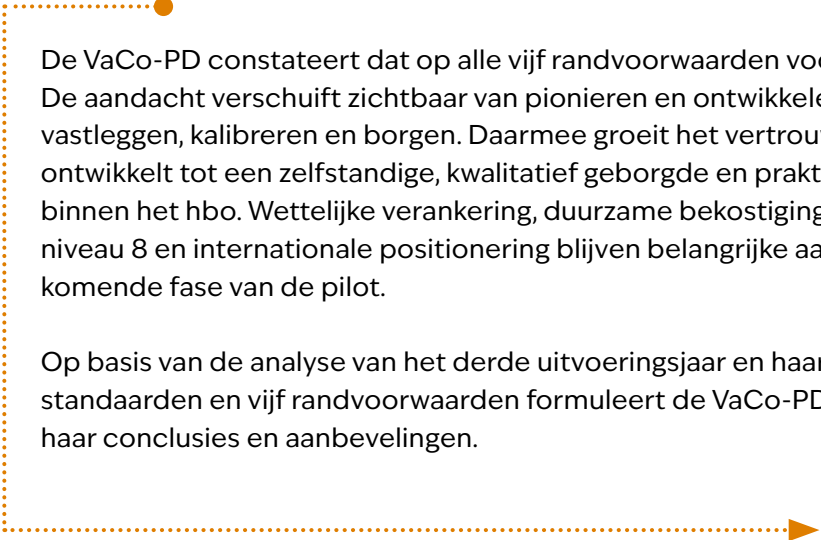
Oordeel van de VaCo-PD ten aanzien van randvoorwaarde 5

De VaCo-PD constateert dat gedurende de pilot nog steeds aan deze randvoorwaarde wordt voldaan. Voor de uitvoering van de pilot zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld door het ministerie van OCW, zowel voor de financiering van PD-kandidaten als voor de ontwikkeling van de kwaliteitszorg en de programma's binnen de zeven domeinen. Deelnemende hogescholen zetten die middelen in voor de begeleiding van kandidaten, de inrichting van de governance en de ontwikkeling en uitvoering van het aanbod binnen de PD.

De VaCo-PD ontvangt vanuit verschillende domeinen signalen dat de beschikbare middelen niet in alle gevallen toereikend zijn voor de ambities van de pilot. Naast de eerder gesignaleerde knelpunten bij kleine kunsthogescholen en de specifieke positie van PD-kandidaten binnen het domein Kunst + Creatief, wijzen domeinen ook op de aanzienlijke inzet die gemoeid is met landelijke afstemming, programmaontwikkeling, kwaliteitszorg, begeleiding en de doorontwikkeling van de PD.

De beschikbare middelen staan onder druk als gevolg van bezuinigingen en financiële uitdagingen binnen het hoger onderwijs. Verschillende domeinen wijzen op de noodzaak om tijdig na te denken over aanvullende financieringsbronnen en over de wijze waarop de PD structureel kan worden ingebed in bestaande onderzoeks- en innovatieprogramma's. Er wordt onder meer gekeken naar samenwerking met het werkveld en aansluiting op bestaande financieringsinstrumenten.

De VaCo-PD acht het daarom van belang dat reeds tijdens de voorbereidingen op de implementatiefase stappen worden gezet richting een structureel financieel arrangement voor de periode na de pilot. Zowel de bekostiging van PD-kandidaten als de financiering van begeleiding, kwaliteitszorg, governance en programmatische ontwikkeling verdienen expliciete aandacht.

De VaCo-PD constateert dat op alle vijf randvoorwaarden voortgang is geboekt. De aandacht verschuift zichtbaar van pionieren en ontwikkelen naar verduidelijken, vastleggen, kalibreren en borgen. Daarmee groeit het vertrouwen dat de PD zich ontwikkelt tot een zelfstandige, kwalitatief geborgde en praktijkgerichte derde cyclus binnen het hbo. Wettelijke verankering, duurzame bekostiging, normvinding op EQF-niveau 8 en internationale positionering blijven belangrijke aandachtspunten in de komende fase van de pilot.

Op basis van de analyse van het derde uitvoeringsjaar en haar oordeel over de vier standaarden en vijf randvoorwaarden formuleert de VaCo-PD in het volgende hoofdstuk haar conclusies en aanbevelingen.

Margriet Braun *lector Social Work bij hogeschool Saxion*
Voorzitter van de Graduate Commissie in het domein
Gezondheid & Welzijn

‘Het eindwerk moet in ieder geval rechtdoen aan al het werk dat de kandidaat heeft verzet’

Bewegen van praktijk naar wetenschap en terug

Margriet Braun is begeleidend lector van twee PD-kandidaten en sinds begin 2026 ook voorzitter van de Graduate Commissie (GC) in het domein Gezondheid & Welzijn.

Ze ervaart hoe de twee rollen elkaar versterken. ‘Ik maak de hobbels en bobbels van zo’n PD-traject van dichtbij mee en gebruik dit in mijn werk als GC-voorzitter.’

De praktijk in het sociale domein kan ingewikkeld en dwingend zijn: de praktijk wil een verandering en wel nú. ‘Terwijl je als wetenschappelijk onderzoeker ook vertraging nodig hebt, om niet willekeurig allerlei kanten op te gaan, maar gedegen en onderbouwd keuzes te maken.’ Haar rollen houdt ze strikt gescheiden: ‘Natuurlijk ben ik er niet bij als de GC over mijn kandidaten praat, ik geef dan geen adviezen en ik ben niet degene die een besluit tekent, dat doet de vicevoorzitter.’

Hoe gaat de beoordeling?

‘De commissie verdeelt zich in subgroepjes. Zij bespreken de voorstellen en zijn aanwezig bij de presentaties door de PD-kandidaten. Aan het eind van de dag komt de hele commissie bijeen voor een bespreking van de voorlopige beoordelingen. Bij twijfel komt er een extra meelezer. Bij de tussentijdse beoordelingen kijken we vooral of kandidaten groei laten zien op de leeruitkomsten. Is er vertrouwen dat een kandidaat zich kan ontwikkelen tot niveau NLQF-8?’

Waar staan jullie nu?

‘Ik ben onder de indruk van hoeveel er al is gebeurd in de pilot. Er is veel uitgedacht en ontwikkeld rondom het scholingsprogramma, governance, netwerkontwikkeling etc. We zijn nu bezig met het vastleggen van dit alles op papier.’

Hoe ziet het portfolio voor de eindbeoordeling eruit?

‘Het moet in ieder geval een eindwerk zijn dat recht doet aan al het werk dat de kandidaat heeft verzet. Een boek

bijvoorbeeld met een bundeling van de gepubliceerde wetenschappelijke artikelen, een beschrijving van de veranderingen die in de praktijk zijn ingezet en een reflectie op het PD-proces en de groei in de verschillende rollen. Maar dat is nog ontwikkelfase. We hebben net een PD Raad opgericht met daarin een afvaardiging van kandidaten, en dit is typisch een vraag om daar te bespreken.’

Wat gaan de PD’ers doen als ze klaar zijn?

‘We zijn bezig met het schrijven van een beroepsvisie voor de PD. Blijven zij de fysiotherapeut, de sociaal werker, de beleidsmedewerker, of krijgen zij een andere rol? Wij komen erop uit dat zij de professionals kunnen blijven die zij waren, maar daarnaast binnen de organisatie een andere functie zouden moeten krijgen die is gericht op innovatie en verandering, denk aan transformaties in de zorg en vraagstukken rondom samenlevingsopbouw of eenzaamheid.’

Ligt er ook een toekomst voor ze binnen de hogeschool?

‘Dat is een leuke vraag. Persoonlijk zou ik wensen dat de PD’ers in een combinatiefunctie terechtkomen, verdeeld over praktijk en lectoraat. In ons domein is structureel werken aan kennisontwikkeling in de praktijk nog geen gemeengoed. Daarin zie ik een waardevolle rol voor de PD’ers.’

Gezondheid
& Welzijn

‘Ik kan niet genoeg benadrukken hoe groot de behoefte aan de PD in de kunstsector is’

Liesbet van Zoonen emeritus-hoogleraar
cultuursociologie, voormalig decaan van de Graduate School
van de Erasmus Universiteit en ervaren bestuurder in de
cultuursector **Voorvrouw van de taskforce van het
domein Kunst + Creatief**

Graduate School in oprichting

Met 34 kandidaten, verspreid over zestien hogescholen, is het domein Kunst + Creatief de grootste deelnemer aan de pilot van de professional doctorate. Een speciaal opgerichte taskforce doet het voorbereidend werk voor de Graduate Commissie (GC).

Liesbet van Zoonen vormt samen met de lectoren Michel van Dartel (Avans Hogeschool), Anke Coumans (Hanze) en programmanager Liza Swaving de taskforce. Dit team werkt in iteratieve cycli samen met de GC: ze schrijven beleidsvoorstellen, ontwikkelen de kaders en bereiden vergaderingen voor; de GC neemt de officiële besluiten. ‘Vanwege de omvang en diversiteit van het domein is het nodig om de taskforce als voorbereidend orgaan te hebben, omdat anders de discussies te uitgebreid en langdurig worden. We hebben ervaren dat dit goed werkt bij de beoordeling van onderzoeksvoorstellen en bij het tussentijdse go/no-go-moment’, zegt Van Zoonen, de trekker van de taskforce. ‘Nu werken we aan een methodiek voor de eindbeoordeling, want in 2027 ronden de eerste kandidaten hun traject af.’

Zijn jullie klaar voor de eindbeoordeling?

‘Onze methodiek hebben we getest met twee gepromoveerde kunstenaars van wie werk als PD-onderzoek gepresenteerd kon worden. Met hen hebben we een sessie georganiseerd met daarbij een commissie én publiek. De les is dat ons kwaliteitskader inhoudelijk goed werkt, maar dat het nog zoeken is naar de juiste vorm voor het eindwerk. Veel kandidaten in ons domein willen bijvoorbeeld een uitvoering of expositie laten zien. We hebben inmiddels afgesproken dat dit onderdeel ruim de tijd mag krijgen. Daarnaast moet er een openbare sessie plaatsvinden. Hoe? Dat mogen de kandidaten samen met de hogeschool zelf invullen.’

Hoe kijk je naar de pilot tot nu toe?

‘Wij zijn blij en zestien hogescholen zijn blij. Maar er zijn ook uitdagingen. Vooral de kleine kunstopleidingen lijden onder de bezuinigingen, wat betekent dat ze ook minder ruimte hebben voor de professional doctorate.’

Wat wil je meegeven aan beleidsmakers?

‘Richting OCW kan ik niet genoeg benadrukken hoe groot de behoefte aan een onderzoekslijn in de kunstsector is. De Raad voor Cultuur hamert daar al jaren op vanwege het artistieke vermogen van de sector als geheel. Het PD-traject biedt kunstenaars ruimte om zich te ontwikkelen en te verdiepen. De maatschappij heeft deze hoogopgeleide mensen hard nodig om beweging te krijgen in actuele complexe vraagstukken, op thema's als natuur, AI, digitalisering, participatie en embodiment.’

Wanneer is de pilot voor jou geslaagd?

‘Bij de Erasmus Universiteit was ik decaan van een Graduate School voor vijf faculteiten. Deze Graduate School biedt onderwijs, netwerk en interactie voor kandidaten en begeleiders. Iets vergelijkbaars willen we voor de kunstopleidingen en eigenlijk zijn we momenteel al als zo'n Graduate School georganiseerd, met de taskforce als bureau, een inhoudelijke commissie en een bestuur. Ook met het curriculum zijn we een heel eind op weg. Als zo'n complete Graduate School voor Kunst + Creatief het resultaat van de pilot is, zijn we geslaagd.’

Kunst +
Creatief

Welmoed van der Velde

*lector Maritime Law aan NHL Stenden Hogeschool
in Leeuwarden* **Voorzitter van de Graduate
Commissie in het domein Maritiem**

**‘Van ons
werkbezoek
aan het
Verenigd Koninkrijk leerden
we dat niet alles in dezelfde
mal hoeft te passen’**

Een gemeenschappelijk avontuur

Naast lectoren van de Nederlandse hogescholen nemen aan de Graduate Commissie (GC) van het domein Maritiem ook leden deel uit het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen. Hiermee is ook het internationale perspectief vertegenwoordigd bij de ontwikkeling van de professional doctorate en de zoektocht naar de kwaliteitszorg.

Commissievoorzitter Welmoed van der Velde houdt van aanpakken: ‘Gewoon beginnen en gaandeweg leren. De pilot is een gemeenschappelijk avontuur waar we samen met de kandidaten en praktijkpartners aan werken.’ Vervolgens klinkt haar juridische stem: ‘Daarbij hebben wij wel de verantwoordelijkheid om de kandidaten zoveel mogelijk rechtszekerheid te bieden. We verbeteren continu de procedures, maar voor elke kandidaat geldt de procedure zoals die was vastgelegd bij de start van zijn of haar onderzoeksfase.’

Wat heb je geleerd van andere landen?

‘Tijdens een werkbezoek aan Liverpool viel me de grote verscheidenheid op tussen de PD-trajecten in het technische domein en het businessdomein. Het maakte duidelijk dat niet alles in dezelfde mal hoeft te passen.’

Waar letten jullie op bij de beoordelingen?

‘Na een jaar is er een go/no-go-moment, na twee jaar een toetsingsmoment en na vier jaar de eindbeoordeling. In de GC bespreken we wat relevante indicatoren en vereiste leeruitkomsten zijn. Elk commissielid beoordeelt op basis van een formulier met indicatoren. Vaak liggen de beoordelingen dicht bij elkaar, maar blijken de onderbouwingen heel verschillend te zijn. Dat is interessant om met elkaar te bespreken.’

Vervolgens organiseren we werksessies met de kandidaten en werkveldpartners. Daar komen veel verbeterpunten uit. Het gaat vaak om kleine puntjes, maar het maakt wel dat de beoordelingsmethodiek continu verbetert.’

Waarover hebben jullie gediscussieerd?

‘Over ‘peer reviewed articles’: wanneer is een publicatie wetenschappelijk? Als je voor een wetenschappelijk tijdschrift kiest, heeft de praktijk er dan iets aan? En als het in een vakblad staat, is het dan wetenschappelijk? Het leidde tot een discussie over de vraag of deze eis wel past bij praktijkgericht onderzoek. Een fundamentele vraag: waarom stellen we deze eis?’

Wanneer haalt een onderzoek doctoraatsniveau?

‘We zijn intensief met elkaar in gesprek geweest over de vraag waar niveau 8 ligt – want dat is doctoraatsniveau: niveau 8 van het Europees kwalificatieraamwerk EQF. In het begin keken we naar niveau 6 (bachelor) en 7 (master) en hoe je vandaaruit komt bij niveau 8 (PD). Inmiddels kunnen we ook terugkijken: als dit niveau 8 is, waar ligt dan de grens met niveau 7?’

En?

‘Niveau 6 betekent dat je een verandering teweegbrengt op een schip, op niveau 7 doe je dat voor het bedrijf en op niveau 8 voor de hele sector.’

Wat wil je meegeven aan beleidsmakers?

‘Hier citeer ik graag mijn collega lector Herbert Koelman, die een rake nautisch-maritieme opmerking maakte: ‘We moeten waken voor windstilte’. Alle PD-plekken zijn nu ingevuld, maar in onze lectoraten starten nieuwe onderzoeksprojecten waar we nieuwe kandidaten op willen zetten. Nu dreigt het stil te vallen en dat mag niet te lang duren. We hebben behoefte aan zekerheid.’

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de betrokken partijen de aanbevelingen uit de vorige editie hebben opgevolgd. Vervolgens trekt de VaCo-PD conclusies over het derde uitvoeringsjaar en formuleert zij aanbevelingen voor de pilot en de implementatieperiode.

5

Conclusies en aanbevelingen

5.1 Opvolging eerdere aanbevelingen

In de vorige editie van *De Staat van de PD* (2024) heeft de VaCo-PD aanbevelingen gedaan aan de domeinen, deelnemende hogescholen, Vereniging Hogescholen, Regieorgaan SIA en het ministerie van OCW. Deze aanbevelingen hadden onder meer betrekking op normvinding rond EQF-niveau 8, kwaliteitszorg, betrokkenheid van het werkveld, internationale positionering, continuïteit van de pilot en de wettelijke en financiële verankering van de PD. Een deel van deze aanbevelingen is inmiddels opgepakt of maakt onderdeel uit van lopende landelijke trajecten, zoals de wettelijke verankering van de PD en de voorbereiding op PD-implementatieperiode. Een aantal aanbevelingen blijft onverminderd actueel. De pilot maakt de overgang van ontwikkelen naar borgen.

Kwaliteitsontwikkeling en normvinding

Op verschillende terreinen is zichtbaar voortgang geboekt. Domeinen hebben programmadocumenten, leeruitkomsten, kwaliteitskaders en beoordelingsprocedures verder uitgewerkt op basis van ervaringen uit de eerste cohorten. Ook zijn diverse vormen van kalibratie, intervisie en kennisdeling georganiseerd.

Met name rond de operationalisering van EQF-niveau 8 zijn belangrijke stappen gezet. Het eindniveau wordt steeds explicieter verbonden aan leeruitkomsten, de vier PD-rollen, portfolio's en beoordelingsprocessen. De VaCo-PD constateert dat de uitwerking van de eindbeoordeling nog niet in alle domeinen even ver gevorderd is. Domeinspecifieke en domeinoverstijgende normvinding blijft daarom noodzakelijk, evenals aandacht voor de rol van beoordelaars, de scheiding tussen begeleiding en beoordeling en de inrichting van portfolio en interview.

Ook op het gebied van impact en doorwerking is vooruitgang zichtbaar. Alle domeinen werken inmiddels aan impactkaders, indicatoren, monitoring of andere vormen van impactverantwoording. Daarmee verschuift de aandacht van het verkennen van het begrip impact naar het ontwikkelen van werkbaar instrumenten. Wel blijven er aanzienlijke verschillen bestaan tussen domeinen in definities, aanpakken en indicatoren. De behoefte aan gezamenlijke uitgangspunten en kernindicatoren blijft daarom bestaan.

Kwaliteitsborging en documentatie

De aanbeveling om procedures en programmadocumentatie actueel, toegankelijk en leidend te maken, is gedeeltelijk opgevolgd. Verschillende domeinen hebben hun documentatie geactualiseerd en aangescherpt. Uit de analyse van de aangeleverde documentatie blijkt dat actualisering, versiebeheer en duidelijkheid over geldende versies nog niet overal vanzelfsprekend zijn.

Mede met het oog op de hervalidatie acht de VaCo-PD het van belang dat alle domeinen beschikken over een actuele, samenhangende en goed toegankelijke set documenten. Er moet niet alleen duidelijk zijn welke afspraken zijn gemaakt, maar ook hoe deze in de praktijk worden toegepast en geborgd.

Werkveld en internationale positionering

Ook de aanbevelingen rond werkveld en internationale positionering zijn zichtbaar opgepakt. Werkveldpartners zijn betrokken bij de formulering en uitvoering van praktijkvraagstukken, de begeleiding van kandidaten en de ontwikkeling van programma's. De instroom van professionals uit de beroepspraktijk is bovendien meer in balans gekomen met die van medewerkers van hogescholen. In verschillende domeinen is sprake van een groeiende betrokkenheid van mkb-partijen en grotere organisaties.

De VaCo-PD constateert dat samenwerking met het werkveld nog vaak rond individuele trajecten is georganiseerd. Uitbouw van relaties met brancheorganisaties, beroepsverenigingen en andere vertegenwoordigers van het georganiseerde werkveld blijft daarom wenselijk.

De internationale zichtbaarheid van de PD is eveneens toegenomen. Domeinen, hogescholen, Vereniging Hogescholen en Regieorgaan SIA presenteerden de PD op internationale conferenties en in diverse netwerken. Buitenlandse deskundigen worden betrokken bij commissies, adviesraden en begeleidingsteams. De aanbeveling om internationale contacten nadrukkelijker te benutten voor validatie en kwaliteitsontwikkeling blijft echter actueel.

Continuïteit, bekostiging en implementatie

Op organisatorisch vlak zijn belangrijke stappen gezet. Domeinen hebben rollen en verantwoordelijkheden verduidelijkt, werkgroepen ingericht en aanvullende ondersteuningsfuncties gecreëerd. Ook zijn op landelijk niveau voorbereidingen gestart voor de wettelijke verankering van de PD en de PD-implementatieperiode. De pilot blijft op verschillende plaatsen afhankelijk van een relatief beperkte groep betrokken medewerkers. Continuïteit, kennisborging en voldoende capaciteit vragen daarom blijvende aandacht. Hetzelfde geldt voor de financiële randvoorwaarden. Hoewel de kostenverdeling van de PD-trajecten gemiddeld aansluit bij de gemaakte afspraken, blijven er zorgen bestaan over de toereikendheid van middelen voor begeleiding, kwaliteitszorg, governance en programmatische ontwikkeling.

Ook eerdere zorgen over het benutten van de trekkingsrechten zijn nog niet volledig weggenomen. Na drie uitvoeringsjaren is 63 procent van de beschikbare trekkingsrechten benut. Hoewel de instroom in 2025 sterk is toegenomen, zullen sommige domeinen en hogescholen in 2026 nog een duidelijke inhaalslag moeten maken.

Samenvattend beeld

De VaCo-PD concludeert dat een substantieel deel van de aanbevelingen uit *De Staat van de PD 2024* is opgepakt. Vooral op het gebied van wettelijke verankering, kwaliteitszorg, internationale positionering, impactontwikkeling en professionalisering van beoordeling is voortgang zichtbaar. De operationalisering van EQF-niveau 8, de actualiteit van documentatie, de onderbouwing van impact, de versterking van werkveldrelaties, internationale validatie, organisatorische continuïteit en duurzame bekostiging blijven belangrijke aandachtspunten. De centrale opgave voor de komende periode is om wat in de eerste jaren is ontwikkeld, daadwerkelijk duurzaam te borgen binnen de domeinen, hogescholen en landelijke samenwerking.

5.2 Conclusies

Deze Staat van de PD gaat over het derde uitvoeringsjaar: van het eerste kwartaal van 2025 tot en met het eerste kwartaal van 2026. In deze rapportage staat de vraag centraal *‘Waar staat de pilot PD na het derde jaar ten opzichte van de doelstellingen en uitgangspunten?’*

Zoals aangegeven is het doel van de pilot tweeledig:

- 1 laten zien dat er in het bestaande doctoraatslandschap ruimte is voor een professioneel doctoraat en om te verifiëren dat de ingeschatte behoefte aan de PD er daadwerkelijk is;
- 2 ervaring opdoen met de ontwikkelde procedures en programma's en inzicht krijgen in wat de PD voor hogescholen betekent.

Dit alles binnen de gestelde vijf randvoorwaarden zoals afgesproken met het ministerie van OCW en de universiteiten en de vier standaarden zoals vastgesteld in het Kwaliteitszorgkader PD.

De VaCo-PD heeft de beschikbare landelijke en domeinspecifieke informatie bestudeerd, documentatie van de domeinen geanalyseerd, kennisgenomen van de bevindingen van de Monitoringscommissie van Regieorgaan SIA en deelgenomen aan verschillende bijeenkomsten, conferenties en netwerken.

De VaCo-PD komt op basis hiervan dan ook tot de volgende eindconclusie:

De VaCo-PD concludeert dat de pilot PD in het derde uitvoeringsjaar duidelijk een volgende ontwikkelfase heeft bereikt. Waar de eerste jaren vooral in het teken stonden van het ontwerpen, inrichten en beproeven van programma's en procedures, verschuift de aandacht nu naar het expliciteren, kalibreren en borgen van kwaliteit.

De kwaliteit van de pilot wordt steeds explicieter zichtbaar en beter onderbouwd. De betrokken partijen werken gezamenlijk aan vraagstukken rond eindniveau, impact, kwaliteitszorg, governance, hervalidatie en wettelijke verankering. Juist deze onderwerpen zijn bepalend voor het succes van de volgende fase. Zij vragen daarom om blijvende aandacht, voldoende capaciteit en gezamenlijke inspanning.

De VaCo-PD constateert tevens dat de pilot de overgang naar een volgende ontwikkelfase voorbereidt. Met de voortgang van de wettelijke verankering van de PD verschuift de aandacht geleidelijk van het ontwerpen van een nieuw doctoraat naar (ook) de implementatie daarvan binnen het hoger beroepsonderwijs. De commissie verwelkomt daarom de voorgestelde PD-implementatieperiode, waarin hogescholen aanvullende afspraken maken over kwaliteitszorg, governance, examinering, domeinen en financiering om een zorgvuldige overgang van pilot naar structurele praktijk mogelijk te maken. De VaCo-PD acht het van groot belang dat in deze fase de gezamenlijk ontwikkelde uitgangspunten, kwaliteitsafspraken en vormen van normvinding behouden blijven. Juist deze gezamenlijke aanpak heeft tijdens de pilot bijgedragen aan de kwaliteit, vergelijkbaarheid en herkenbaarheid van de PD als landelijke derde cyclus binnen het hbo.

De VaCo-PD trekt de volgende conclusies:

- 1 De PD laat zien dat er daadwerkelijk behoefte bestaat aan een praktijkgericht doctoraat. Met 43 nieuwe kandidaten in 2025 is sprake van de grootste jaarlijkse instroom sinds de start van de pilot. In totaal zijn de afgelopen drie jaar 104 kandidaten gestart verspreid over zeven domeinen en 21 hogescholen. Daarmee wordt steeds duidelijker dat er binnen het hbo, het werkveld en de bredere samenleving behoefte bestaat aan een praktijkgericht doctoraatstraject op EQF-niveau 8.
- 2 De PD ontwikkelt zich van een experimenteel concept naar een herkenbare derde cyclus. In vrijwel alle domeinen zijn de programmadocumenten, procedures, kwaliteitszorginstrumenten en governance-structuren verder uitgewerkt en verfijnd. Ervaringen uit de eerste cohorten worden steeds nadrukkelijker benut voor doorontwikkeling. Hierdoor ontstaat geleidelijk een meer gedeeld beeld van de aard, het niveau en het onderscheidende karakter van de PD.
- 3 Het vertrouwen in de PD bij externe partijen neemt toe. De VaCo-PD beschouwt de start van het traject voor wettelijke verankering als een belangrijke mijlpaal. Dat het ministerie van OCW inmiddels werkt aan een wettelijk kader voor de PD laat zien dat er bij het ministerie vertrouwen bestaat in de kwaliteit, relevantie en potentiële meerwaarde van deze nieuwe derde cyclus. Dit onderstreept de noodzaak om de komende jaren de kwaliteit en samenhang van de PD zorgvuldig te blijven bewaken.
- 4 De sector bereidt zich voor op een zorgvuldige implementatie van de wettelijk verankerde PD. De VaCo-PD constateert dat binnen de Vereniging Hogescholen wordt toegewerkt naar een PD-implementatieperiode waarin hogescholen aanvullende afspraken maken over kwaliteitszorg, governance, examinering, domeinen en financiering. De commissie ziet deze aanpak als een logische en noodzakelijke voortzetting van de behoedzame en lerende werkwijze die de pilot gedurende de eerste jaren heeft gekenmerkt.

- 5 De beroepspraktijk is stevig betrokken bij de uitvoering van de pilot. De betrokkenheid van praktijkpartners bij begeleiding, uitvoering, reflectie en kennisontwikkeling neemt zichtbaar toe. Ook is de instroom van professionals uit de beroepspraktijk verder gegroeid. Daarmee wordt steeds beter zichtbaar dat de PD zich richt op vraagstukken die ontstaan in complexe beroepspraktijken en dat de verbinding tussen onderzoek, innovatie en professionele verandering daadwerkelijk vorm krijgt. Daarmee wordt ook zichtbaar dat de PD meer is dan een onderzoeksprogramma: het betreft een ontwikkelroute waarin onderzoek, innovatie, professionele expertise en veranderkundig handelen samenkomen.
- 6 De ontwikkeling van impact verschuift van ambitie naar operationalisering. In alle domeinen wordt gewerkt aan impactkaders, indicatoren, monitoringsinstrumenten en methodieken om doorwerking zichtbaar te maken. Daarmee is een belangrijke stap gezet ten opzichte van eerdere jaren. De VaCo-PD constateert dat gezamenlijke normvinding nodig blijft om impact ook domeinoverstijgend vergelijkbaar en navolgbaar te maken.
- 7 De operationalisering van EQF-niveau 8 blijft het belangrijkste inhoudelijke ontwikkelpunt. De VaCo-PD ziet dat domeinen substantieel hebben geïnvesteerd in leeruitkomsten, beoordelingskaders, kalibratie en normvinding. Het expliciet en vergelijkbaar onderbouwen van het eindniveau blijft een van de meest kritische succesfactoren voor de legitimatie van de PD. De commissie beschouwt dit als een onderwerp met hoge urgentie richting hervalidatie en wettelijke verankering.
- 8 De kwaliteit van de pilot wordt steeds zichtbaarder, maar vraagt ook steeds meer borging. De VaCo-PD constateert dat de kwaliteitszorg zich ontwikkelt van het ontwerpen van processen naar het toepassen, evalueren en verbeteren ervan. Dat is een logische ontwikkeling in de huidige fase van de pilot. De naderende hervalidaties maken zichtbaar waar verduidelijking, actualisering en borging nodig zijn. Met name actuele documentatie, kalibratie, monitoring en kennisdeling verdienen blijvende aandacht.
- 9 Continuïteit blijft een belangrijke succesfactor. De pilot draait nog steeds in belangrijke mate op de inzet van een beperkte groep betrokken medewerkers binnen domeinen, hogescholen en landelijke netwerken. De VaCo-PD constateert dat de organisatorische basis in veel domeinen sterker wordt, maar dat voldoende capaciteit, ondersteuning en bestuurlijk commitment cruciaal blijven voor zowel de afronding van de pilot als de voorbereiding op de implementatiefase.
- 10 De pilot ligt op koers, maar ook tijdens de beoogde implementatieperiode zijn nog belangrijke stappen nodig. De VaCo-PD heeft geen aanwijzingen dat de pilot in strijd met de afgesproken randvoorwaarden wordt uitgevoerd. Op alle vijf randvoorwaarden en vier kwaliteitszorgstandaarden is voortgang zichtbaar. Tegelijkertijd verschuift de lat in de huidige fase van de pilot. Waar in eerdere jaren vooral werd gekeken naar het opzetten van structuren, zal in de komende jaren steeds nadrukkelijker zichtbaar moeten worden hoe de PD kwaliteit realiseert, impact genereert en het beoogde eindniveau borgt.

5.3 Aanbevelingen

In hoofdstuk 4 zijn per standaard en randvoorwaarde aanbevelingen gedaan aan de domeinen en deelnemende hogescholen. Hieronder volgen de belangrijkste aanbevelingen voor de pilot als geheel. Deze aanbevelingen staan in het licht van de doelstellingen en uitgangspunten van de pilot en van de fase waarin de pilot zich nu bevindt.

Bij het formuleren van de aanbevelingen heeft de VaCo-PD gebruikgemaakt van de analyse van de opvolging van de aanbevelingen uit *De Staat van de PD 2024*, de beoordeling van de domeinspecifieke documentatie, de bevindingen bij de vier standaarden en vijf randvoorwaarden en de reflecties van de Monitoringscommissie van Regieorgaan SIA. Een deel van de aanbevelingen uit de vorige editie is inmiddels opgepakt of maakt onderdeel uit van lopende trajecten. Andere aanbevelingen blijven actueel en keren hieronder, waar nodig aangescherpt, terug.

Centraal staat de overgang van ontwikkelen naar borgen. De pilot heeft veel bruikbare structuren, procedures en werkwijzen opgeleverd. In de komende fase moeten deze verder worden toegepast, geëvalueerd, gekalibreerd en duurzaam worden georganiseerd. Het is belangrijk ruimte te houden voor verschillen tussen domeinen, maar tegelijk de gezamenlijke identiteit, het niveau en de basiskwaliteit van de PD te bewaken.

5.3.1 Aanbevelingen algemeen

- **Blijf investeren in gezamenlijke ontwikkeling, landelijke samenhang en kwaliteitsborging**
Blijf investeren in afstemming, kennisdeling en gezamenlijke normvinding tussen kandidaten, hogescholen, domeinen en landelijke partijen. Bewaak de balans tussen domeinspecifieke ruimte en de herkenbaarheid van de PD als één landelijke derde cyclus. Behoud bij de overgang naar de implementatiefase de elementen die hebben bijgedragen aan de kwaliteit en herkenbaarheid van de PD, waaronder gezamenlijke normvinding, domeinoverstijgende kwaliteitszorg, graduate commissies, graduate netwerken en structurele betrokkenheid van praktijkpartners.
- **Geef de operationalisering en beoordeling van EQF-niveau 8 de hoogste inhoudelijke prioriteit**
Ondersteun actief het domeinoverstijgende traject dat werkt aan een generieke aanpak voor examinering, een gezamenlijke PD-standaard en kalibratie tussen domeinen. De VaCo-PD beschouwt dit als een cruciale stap richting hervalidatie, wettelijke verankering en maatschappelijke legitimatie van de PD.
- **Breng meer samenhang aan in het zichtbaar maken van impact en doorwerking**
Ontwikkel een gezamenlijke basis voor definities, kernindicatoren en verantwoording van impact, met ruimte voor domeinspecifieke uitwerking. Maak expliciet onderscheid tussen impact op kandidaats-, domein-, hogeschool- en maatschappelijk niveau.
- **Versterk de nationale en internationale herkenbaarheid van de PD**
Blijf gezamenlijk werken aan de positionering van de PD als praktijkgerichte derde cyclus. Benut internationale contacten nadrukkelijker voor validatie, benchmarking en kwaliteitsontwikkeling.

5.3.2 Aanbevelingen voor domeinen

- **Zorg voor een actuele en navolgbare kwaliteitsbasis**
Zorg dat programmadocumenten, procedures, kwaliteitskaders en studie-handleidingen actueel, toegankelijk en onderling consistent zijn. Maak daarbij duidelijk welke documenten geldig zijn en hoe wijzigingen worden vastgelegd en gecommuniceerd.
- **Versterk kalibratie en kwaliteitsontwikkeling**
Organiseer structurele kalibratie binnen en tussen de domeinen en benut ervaringen uit de eerste cohorten voor verbetering van procedures, begeleiding, beoordeling en kwaliteitszorg.
- **Verdiep de betrokkenheid van werkveld en internationale partners**
Versterk de structurele samenwerking met brancheorganisaties, beroepsverenigingen, maatschappelijke partners en internationale kennisinstellingen. Benut deze contacten nadrukkelijker voor validatie, kwaliteitsontwikkeling en de voorbereiding op de hervalidatie.
- **Bereid de overgang van ontwikkelen naar borgen zorgvuldig voor**
Borg de continuïteit van mensen, middelen en kwaliteitszorg binnen het domein. Stuur op een zorgvuldige benutting van de resterende trekkingsrechten, zonder concessies te doen aan de kwaliteit van kandidaten, voorstellen en beoordelingen.

5.3.3 Aanbevelingen voor deelnemende hogescholen

- **Borg bestuurlijk eigenaarschap en organisatorische continuïteit**
Beleg het eigenaarschap voor de PD expliciet binnen de instelling en zorg voor voldoende continuïteit, ondersteuning en capaciteit voor de uitvoering van de pilot en de voorbereiding op de implementatiefase.
- **Blijf investeren in de PD conform gemaakte afspraken**
Blijf de afgesproken middelen beschikbaar stellen voor kandidaten, begeleiding, kwaliteitszorg, onderwijs, governance en ondersteuning. Zorg voor voldoende zicht op de inzet en besteding van deze middelen.
- **Maak de meerwaarde van de PD voor de eigen instelling zichtbaar**
Ontwikkel een systematische aanpak om de bijdrage van de PD aan onderzoek, onderwijs, professionalisering, lectoraten, kennisontwikkeling en samenwerking met de beroepspraktijk inzichtelijk te maken.
- **Zorg voor een sterke positionering en ondersteuning van kandidaten**
Creëer passende randvoorwaarden voor kandidaten, waaronder voldoende tijd, begeleiding, ontwikkelmogelijkheden, voorzieningen en aansluiting op relevante leergemeenschappen en ondersteuningsstructuren.
- **Neem verantwoordelijkheid voor een kwalitatieve afronding van de pilot**
Stuur actief op een zorgvuldige benutting van de resterende trekkingsrechten en zorg voor voldoende capaciteit voor werving, begeleiding en beoordeling. Het realiseren van de instroom mag niet ten koste gaan van de kwaliteit van kandidaten, voorstellen en trajecten.

5.3.4 Aanbevelingen voor Vereniging Hogescholen

- **Bewaak samenhang en kwaliteit in de overgang naar de implementatiefase**
Werk de implementatiefase uit op basis van de sterke elementen van de pilot, waaronder de domeinstructuur, landelijke afspraken, gezamenlijke kwaliteitszorg en domeinoverstijgende normvinding. Zorg voor heldere afspraken over governance, verantwoordelijkheden en kwaliteitsborging. Omdat na de wettelijke verankering alle hogescholen PD-trajecten kunnen starten, ook instellingen die nog geen ervaring hebben opgedaan in de pilotfase, zijn gedurende de implementatieperiode bindende sectorale afspraken nodig om samenhang, kwaliteit en vergelijkbaarheid te waarborgen. Werk toe naar een breed gedragen PD-implementatieplan waarin helder wordt beschreven welke afspraken tijdens de implementatieperiode sectorbreed gelden, hoe deze worden geborgd en onder welke voorwaarden deze op termijn kunnen worden afgebouwd.
- **Faciliteer landelijke normvinding en kennisdeling**
Blijf, samen met Regieorgaan SIA, domeinoverstijgende kennisdeling en normvinding stimuleren. Geef prioriteit aan thema's als EQF-niveau 8, eindbeoordeling, impact, flankerend onderwijs, professionalisering en hervalidatie.
- **Ontwikkel een samenhangende nationale en internationale positionering**
Blijf de PD actief positioneren als praktijkgerichte derde cyclus en zorg voor een consistente communicatie richting kandidaten, werkveld, kennisinstellingen, overheid en internationale partners.
- **Zorg voor voldoende landelijke ondersteuning**
Borg dat de landelijke ondersteuning voldoende is toegerust voor de implementatiefase, met bijzondere aandacht voor kwaliteitszorg, afstemming, monitoring, communicatie en ondersteuning van de domeinen.

5.3.5 Aanbevelingen voor Regieorgaan SIA

- **Blijf kennisdeling en normvinding tussen domeinen ondersteunen**
Blijf domeinoverstijgende leer- en ontwikkelactiviteiten faciliteren en richt deze in het bijzonder op EQF-niveau 8, eindbeoordeling, impact, monitoring, kwaliteitszorg en hervalidatie.
- **Versterk de bruikbaarheid van monitoring en evaluatie**
Werk samen met domeinen en hogescholen om een betrouwbare, vergelijkbare en bruikbare informatiebasis voor monitoring, sturing en de eindevaluatie van de pilot te stimuleren.
- **Ondersteun een zorgvuldige afronding van de instroomfase**
Blijf de benutting van de resterende trekkingsrechten volgen en bied waar nodig ruimte voor maatwerk, zonder de doelstellingen en kwaliteitsuitgangspunten van de pilot uit het oog te verliezen.
- **Draag bij aan de ontwikkeling van een duurzaam financieringsarrangement na de pilot**
Werk samen met de Vereniging Hogescholen, NWO en andere betrokken partijen aan de ontwikkeling van een duurzaam en uitvoerbaar financieringsarrangement voor de PD na afloop van de pilot.

5.3.6 Aanbevelingen voor ministerie van OCW

- **Bewaak de voortgang van de wettelijke verankering**
Zorg voor tijdige duidelijkheid over de wettelijke positie van de PD, de graadverlening, titulatuur en kwaliteitsborging, passend bij het karakter van de PD als praktijkgerichte derde cyclus op EQF-niveau 8.
- **Richt de overgang van pilot naar implementatiefase zorgvuldig in**
Zorg tijdig voor een wettelijke verankering van de PD en voor duidelijke overgangsafspraken voor kandidaten die reeds een traject volgen. Laat de inrichting van de implementatiefase, waaronder afspraken over governance, kwaliteitszorg, instroom en uitvoering, zoveel mogelijk aan de sector. Bied de Vereniging Hogescholen de ruimte om via bindende sectorale afspraken de kwaliteit, samenhang en een zorgvuldige invoering van de wettelijk verankerde PD te waarborgen.
- **Werk toe naar een structureel financieel arrangement**
Ontwikkel samen met de Vereniging Hogescholen en Regieorgaan SIA een structureel en toereikend bekostigingsmodel voor de PD, inclusief kandidaatfinanciering, begeleiding, kwaliteitszorg, governance en programmatische ontwikkeling.

Met deze aanbevelingen wil de VaCo-PD richting geven aan de volgende fase van de pilot. De commissie constateert dat veel van de noodzakelijke ontwikkelingen al in gang zijn gezet. De opgave is nu vooral om deze ontwikkelingen met voldoende samenhang, tempo en zorgvuldigheid voort te zetten.

De overgang van ontwikkelen naar borgen stelt deels nieuwe eisen aan alle betrokken partijen. De betrokken partijen moeten procedures niet alleen ontwerpen, maar ook aantoonbaar toepassen en verbeteren. Zij moeten ambities vertalen in zichtbare resultaten en tijdelijke samenwerking omvormen tot duurzame structuren. Als de betrokken partijen daarin gezamenlijk blijven optrekken, biedt het in de pilot gelegde fundament een stevige basis voor de ontwikkeling van de PD als zelfstandige, praktijkgerichte en kwalitatief geborgde derde cyclus binnen het hoger beroepsonderwijs.

Referenties

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2022). *Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap*. Publicatie-nr. 22104599, 14 juli 2022.
Ministerie van OCW: Den Haag.
- ValidatieCommissie PD. (2024). *De Staat van de PD 2023. Rapportage over het eerste uitvoeringsjaar van de pilot Professional Doctorate*.
Vereniging Hogescholen: Den Haag.
- ValidatieCommissie PD. (2025). *De Staat van de PD 2024. Rapportage over het tweede uitvoeringsjaar van de pilot Professional Doctorate*.
Vereniging Hogescholen: Den Haag.
- Vereniging Hogescholen. (2021). *University of Applied Sciences Professional Doctorate. Een beroepsopleiding waarin praktijkgericht onderzoek centraal staat*.
Vereniging Hogescholen: Den Haag.
- Vereniging Hogescholen. (2022). *Kwaliteitszorgkader PD. Kwaliteitszorgkader voor de Pilot Professional Doctorate binnen Nederlandse hogescholen*.
Vereniging Hogescholen: Den Haag.
- Vereniging Hogescholen en VSNU. (2019). *Position paper VSNU-VH doorontwikkeling binair stelsel*.

Bijlagen

Bijlage 1

Deelnemende hogescholen per domein

In de pilot PD wordt gewerkt met zogenaamde trekkingsrechten. Een trekkingsrecht wordt toegekend aan een hogeschool voor een specifiek domein. Het is het recht van een hogeschool om een PD-kandidaat in dat domein voor te dragen aan de graduate commissie om een PD-traject te starten.

		Energie & Duurzaamheid	Gezondheid & Welzijn	Leisure, Tourism & Hospitality	
Na toekenning extra trekkingsrechten		24	31	19	
1	Saxion Hogeschool	4	4	2	
2	Hogeschool van Amsterdam	1	3		
3	Hogeschool Utrecht	4	3		
4	Hanze Groningen	4	3		
5	Hogeschool Inholland	4	2	3	
6	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	4	2		
7	Fontys Hogescholen		3		
8	Hogeschool Rotterdam		3		
9	Avans Hogeschool	2	1		
10	HZ University of Applied Sciences		1	2	
11	De Haagse Hogeschool	1	3		
12	NHL Stenden Hogeschool	0		2	
13	Breda University of Applied Sciences			3	
14	Zuyd Hogeschool			2	
15	Hotelschool The Hague			2	
16	Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten				
17	Hogeschool Leiden		2		
18	ArtEZ				
19	Aeres Hogeschool				
20	Marnix Academie				
21	Gerrit Rietveld Academie				
22	Hogeschool voor de Kunsten Utrecht				
23	Christelijke Hogeschool Ede		1		
24	Codarts, Hogeschool voor de Kunsten				
25	Design Academy Eindhoven				
26	Hogeschool der Kunsten Den Haag				
Nog nader te bepalen in domein				3	

Bij de start van de pilot PD is bepaald dat in totaal 135 trekkingsrechten worden vergeven. Deze zijn verdeeld over de zeven domeinen waarbinnen de pilot plaatsvindt. Vervolgens zijn de trekkingsrechten per domein verdeeld over de deelnemende hogescholen in dat domein. De lijst met deelnemende hogescholen per domein is vastgesteld in de AV van de VH op 2 juni 2022. Hierna hebben nog een aantal mutaties plaatsgevonden. De belangrijkste mutatie is het besluit van de AV op 7 februari 2025 waarbij na evaluatie en uitvraag bij alle hogescholen en domeinen 29 extra trekkingsrechten zijn verdeeld.

In onderstaand overzicht is het actuele aantal trekkingsrechten weergegeven dat per deelnemende hogeschool per domein aan elke hogeschool is toegekend.

	Maritiem	Kunst + Creatief	Leren & Professionaliseren	Techniek & Digitalisering (nieuw)	Totaal aantal PD-kandidaten per hogeschool
	9	34	21	26	164
			3	4	17
2		4	2	3	15
			4	4	15
		3		4	14
		4		1	14
			2	3	11
		3	2	3	11
3		2			8
		3	1	1	8
		2	1	1	7
			1	2	7
4				0	6
		2			5
		2			4
					2
		2			2
					2
		2			2
			2		2
			2		2
		2			2
		2	1		2
					2
		1			1
		0			0
		0			0
		0			3
					164

Bijlage 2

PD-kandidaten en hun projecten

In het derde uitvoeringsjaar heeft Regieorgaan SIA financiering voor 43 PD-kandidaten verstrekt. Hieronder volgt een overzicht van deze kandidaten per domein.

Naam kandidaat	Hogeschool	Domein
Sander Helmig	HAN University of Applied Sciences	Energie & Duurzaamheid
Jorian Hutten	Hogeschool Utrecht	Energie & Duurzaamheid
Jan Geurts van Kessel	HAN University of Applied Sciences	Energie & Duurzaamheid
Harm Jansma	Hanze Groningen	Energie & Duurzaamheid
Rutger Visch	Saxion	Energie & Duurzaamheid
Thijs Kurstjens	Hogeschool Utrecht	Energie & Duurzaamheid
Sita van der Meulen	Hogeschool Utrecht	Energie & Duurzaamheid
Andrea Möhn	Hanze Groningen	Gezondheid & Welzijn
Kaya Stok	Hogeschool van Amsterdam	Gezondheid & Welzijn
Suzan Ras-van Spijk	Hogeschool Rotterdam	Gezondheid & Welzijn
Moniek van Loon	HAN University of Applied Sciences	Gezondheid & Welzijn
Liedewij Vogelzang	Saxion	Gezondheid & Welzijn
Mariana Fernández Mora	Hogeschool van Amsterdam	Kunst + Creatief
Céline Mathieu	Zuyd Hogeschool	Kunst + Creatief
Karel Millenaar	Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	Kunst + Creatief
Sina Seiffee	Zuyd Hogeschool	Kunst + Creatief
Nan Wang	Hogeschool Rotterdam	Kunst + Creatief
Jacco Gardner	Inholland	Kunst + Creatief
Marjolijn Ruyg	Hogeschool van Amsterdam	Kunst + Creatief
Sietske Klooster	Inholland	Kunst + Creatief
Daniëlle Leentjes	Inholland	Kunst + Creatief
Jess Henderson	Avans Hogeschool	Kunst + Creatief
Asa Scholma	Hanze Groningen	Kunst + Creatief
Gijs Theunissen	Saxion	Leisure, Tourism & Hospitality
Renate Sluiseman	Saxion	Leisure, Tourism & Hospitality
Veroniek Maat	Inholland	Leisure, Tourism & Hospitality
Mariska Koopmans	Hogeschool Utrecht	Leren & Professionaliseren
Marianne Wildeman	Hogeschool Utrecht	Leren & Professionaliseren
Willem van den Kieboom	Fontys Hogeschool	Leren & Professionaliseren
Marian te Lindert	HAN University of Applied Sciences	Leren & Professionaliseren
Tom Morssink	Saxion	Leren & Professionaliseren
Daan de Kruijf	Aeres Hogeschool	Leren & Professionaliseren
Mira de Voogd	Hogeschool Rotterdam	Maritiem

Titel

Optimization of intermittency in CO2-free hydrogen production in PEM and AEM electrolysis

Ontsluiten van flexibiliteit van elektriciteitsverbruik bij grootverbruikers

Netbewust normeren in het laagspanningselektriciteitsnet

De inzetkaders van waterstof t.o.v. elektriciteit bij laadhubbs voor emissieloze bouwplaatsen

Circulaire verantwoordelijkheid als basis voor beheers- en levenscyclusmodellen

De toekomstbestendige corporatie

Regenerative renovation: systemic insight into the health benefits of biobased construction materials

Humane Architectuur

Connect AI

Gezond ziek in 2040, een stip op de horizon

CAPITAL: Community Agency and Participatory Interventions for Transforming Age-inclusive Living

Toekomstbestendig wonen & zorgen

Entangled Machines, Decolonial Modes of Encounter with Artificial Intelligence

Conditions for raw materials

Skin in the game: being a sociable game designer for neighborhood resilience

How to inherit stories? Artistic Research as Constructive and Critical Memory Work

Envisioning Alternative Futures: Reinventing and Reimagining Technologies for Art and Creative Practices

Temporal Constructs: Reclaiming Creative Agency in the Age of Artificial Intelligence

(Inter)facing the Hybrid City

Embodied Systemisch Co-Design

The Ethical Companion – Emerging Conversations on Conscience and Trust

Crash and Burn: Towards another kind of creative industry

KIEMlab. Een praktijkgericht onderzoek naar en via een kunst- & zorglab

Samen slimmer: Naar effectieve datagedreven samenwerking tussen musea en DMO's voor verbeterde bezoekersinzichten en toekomstbestendige musea binnen de regio's Twente, Achterhoek en Arnhem Nijmegen

Sturen op beleving en gedrag in de publieke ruimte

Co-designing Equitable Accessible Travel Chains

Krachten bundelen: flexibele, interprofessionele leerroutes door de leerwerkbedrijven van ROC Nijmegen in co-creatie met de regio

Een innovatieve doorlopende leer- en loopbaanlijn ter bevordering van het vinden en behouden van duurzaam werk voor Entree-studenten

De versterking van Merletcollege als lerende organisatie, vanuit formeel en informeel leiderschap

Starten om nooit meer te stoppen: naar een gezamenlijk gedragen, duurzame en toekomstbestendige inductiefase voor elke beginnende leraar

Menswaardig werk voor kwetsbare vakmensen. Vakmanschap in tijden van snelheid

Netwerkkraft in transitie: Werken, leren en ontwikkelen tussen praktijken

Circularity in vessel refit

Naam kandidaat	Hogeschool	Domein
Ieza Souza Ramos	NHL Stenden	Maritiem
Lenneke Sprik	NHL Stenden	Maritiem
Anita Boerema	Hogeschool Utrecht	Techniek & Digitalisering
Rick Sniekers	Saxion	Techniek & Digitalisering
Lisette van Rijn-Nannenbergh	HAN University of Applied Sciences	Techniek & Digitalisering
Trung Nguyen	HAN University of Applied Sciences	Techniek & Digitalisering
Bart van Gennip	Fontys Hogeschool	Techniek & Digitalisering
Leon Schrijvers	Fontys Hogeschool	Techniek & Digitalisering
Joran Arends	Hanze Groningen	Techniek & Digitalisering
Fenna Feenstra	Hanze Groningen	Techniek & Digitalisering

Titel

Integrating Innovative Technologies and Interdisciplinary Solutions for Damage Stability and Crisis Management

Towards Safe and Sustainable Shipping: Legal and Ethical Guidelines for AI and Data Use in the Maritime Sector

Mensgerichte verantwoorde AI in organisaties

Een nieuw proces voor kabelverbindingen en de impact op de bedrijfsvoering van kabelproducenten, netwerkbeheerders, en de elektrificatie van Nederland

Een veranderaanpak voor de versnelling van de Twin Transition: de operationalisatie van de digitale- en duurzame transitie met een bijdrage aan de SDG/ESG duurzaamheidsdoelstellingen

AI-Driven Energy Management Systems for Flexible Power Consumption

Eerlijke, betrouwbare en toekomstbestendige datadeling ten behoeve van Smart Sustainable Cities and Communities

Een methodologie om IT-processen te optimaliseren met betrouwbare LLM-oplossingen

Naar geïntegreerde compliance: Interventieontwikkeling voor effectieve naleving binnen data-gedreven organisaties. Een action research-traject binnen KPN

Development and implementation of AI-based methods for the analysis of personal health data

Bijlage 3

Samenstelling VaCo-PD

De VaCo-PD bestaat uit de volgende leden:

Albert Cornelissen is de voorzitter van de VaCo-PD. Hij was van 2009 tot 2016 voorzitter van het College van Bestuur van Hogeschool Windesheim. Zijn academische opleiding bestond uit een master Biologie en een PhD in parasitologie. Hij werkte als onderzoeker aan de Universiteit Utrecht, de Universiteit van Edinburgh, het Nederlands Kanker Instituut en als groepsleider aan het Max-Planck-Instituut voor Biologie. In 1991 werd hij benoemd tot hoogleraar parasitologie aan de Universiteit Utrecht. Hij begeleidde met succes 26 promovendi. Hij werd decaan van de Faculteit Diergeneeskunde in 1999 en vervulde deze functie tot 2009. Hij was lid van diverse (inter)nationale commissies, wetenschapsstichtingen, beroepsverenigingen, niet-gouvernementele organisaties, NWO en de VH. Albert heeft ervaring met doctoraatstrajecten in een universitaire context; met het begeleiden en beoordelen van individuele kandidaten tot het inrichten van processen hiervoor op faculteitsniveau. Als hogeschoolbestuurder heeft hij samen met lectoren de onderzoeksfunctie binnen de hogeschool uitgebouwd.

Fred de Bruijn is na zijn studie aan Wageningen UR in uiteenlopende organisaties actief geweest bij de vernieuwing van beroepsonderwijs en hoger onderwijs. Tot 2020 was hij werkzaam bij Hobéon als adviseur of als leadauditor in onderwijs en onderzoek. Sindsdien werkt hij als zelfstandig adviseur.

Folkert Haanstra studeerde psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen en schilderkunst en grafiek aan de Academie voor Beeldende Kunsten Minerva. Hij is gepromoveerd op een proefschrift over leereffecten van beeldende vakken in het onderwijs. Hij was als senior onderzoeker verbonden aan het Kohnstamm Instituut voor onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam en was redacteur van het tijdschrift Cultuur+Educatie. Haanstra was als bijzonder hoogleraar Cultuurparticipatie en Cultuureducatie verbonden aan de Universiteit Utrecht en was als lector kunst- en cultuureducatie en als hoofd van de Master Kunsteducatie werkzaam bij de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Folkert heeft zijn lidmaatschap aan de VaCo-PD 31 december 2025 beëindigd in verband met het aflopen van zijn termijn.

Erik Viskil is hoogleraar Research and Discourse in Artistic Practice en wetenschappelijk directeur van de Academy of Creative and Performing Arts aan de Universiteit Leiden. Daarnaast is hij lector Film aan de Hogeschool der Kunsten Den Haag. Hij studeerde museologie aan de Reinwardt Academie en Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij in 1994 promoveerde. Hij was een van de auteurs van het rapport Beroep Kunstenaar (1999), dat de systematisering van beroeps- en opleidingskwalificaties in het Nederlandse hoger kunstonderwijs in gang zette. Hij was lid van het College van Bestuur en onderwijsdirecteur aan de Gerrit Rietveld Academie en extern voorzitter van de examencommissie van de Design Academy Eindhoven. Als onderzoeker en adviseur zette hij zich in voor een breder scala aan instellingen, met naast kunstacademies, ook universiteiten, musea, presentatie-instellingen en wetenschappelijke organisaties. Erik is als opvolger van Folkert Haanstra lid van de VaCo-PD sinds mei 2026.

Judy Honig is de Dorothy M. Rogers Professor aan de Columbia University School of Nursing. Ze is een praktiserend clinicus, opleider en leider op het gebied van doctoraal onderwijs voor gevorderden in de praktijk, zowel nationaal als internationaal. Zij was invloedrijk in het vormgeven van de nationale Doctor of Nursing Practice beweging die competenties en standaarden ontwikkelt. Internationaal omvat haar werk het tot stand brengen van consensus over geavanceerde praktijkcompetenties, curricula en standaarden voor het doctoraat in de praktijk. Ze is lid en voormalig voorzitter van de Education Subgroup van de Nurse Practitioner/Advanced Practice Nurse Network van de International Council of Nurses. Zij is een internationaal erkende leider in graduate en doctoraal onderwijs die belangrijke bijdragen heeft geleverd aan het beroep van verpleegkundige door het innoveren en bevorderen van verpleegkundig onderwijs en praktijk en het vaststellen van doctorale kwaliteit en standaarden.

Hans Hopman is hoogleraar Scheepsontwerpen aan de TU Delft en sinds augustus 2022 met emeritaat. Gedurende de 16 jaar dat hij deze functie bekleedde, heeft hij als promotor en copromotor in totaal 19 PhD-kandidaten succesvol begeleid en als zodanig ook veel ervaring opgedaan met de procesmatige kant ervan en de ontwikkeling van het promotieproces gedurende deze periode. Hij heeft meerdere malen als voorzitter de bachelor- en masteropleidingen van de maritieme opleidingen aan de Hogescholen van Vlissingen, Rotterdam/STC-Group en van NHLStenden gevisiteerd. Daardoor is hij ook betrokken geweest bij de beoordeling van onder andere de invulling van de onderzoekscomponent binnen de nieuw te starten masteropleidingen.

Anneke Luijten-Lub is sinds eind 2021 lid van het College van Bestuur van Hogeschool Van Hall Larenstein. Daarvoor was zij lid van het Dagelijks en Algemeen Bestuur van de NVAO en heeft zij verschillende managementfuncties bij hogescholen vervuld. Vanuit deze functies heeft zij vanuit verschillende invalshoeken brede ervaring opgedaan met de zorg voor kwaliteit van hoger onderwijs en onderzoek. Anneke begon haar loopbaan na afronding van haar studie Bestuurskunde aan de Universiteit Twente als onderzoeker bij het Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS) met promotieonderzoek naar internationalisering in het hoger onderwijs.

Inez Meurs neemt namens Regieorgaan SIA deel aan de VaCo-PD. Zij is strategisch adviseur onderzoek bij Regieorgaan SIA. Zij werkt ruim 25 jaar in het Nederlandse en internationale hoger onderwijs, met een nadruk op onderwijs en onderzoek bij hogescholen. Inez was onder andere bestuurslid van de European Association for International Education. Door het Finse ministerie van Onderwijs en Cultuur wordt zij als internationaal expert ingezet bij de beoordeling van de onderzoeksstrategie van hogescholen.

Jos Vranken, voormalig directeur Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC), beschikt als zodanig over ruime kennis van en ervaring met het domein Leisure, Tourism & Hospitality. Voorheen was hij werkzaam bij ho(s)telorganisatie Stayokay en cateringbedrijf Avenance. Hij was/is actief in diverse relevante nevenfuncties, zoals werkgeversorganisatie Gastvrij Nederland, de European Travel Commission (ETC) en een tweetal werkveldcommissies. Ook is hij gastdocent in het LTH-domein. Jos heeft zijn lidmaatschap aan de VaCo-PD 1 april 2025 beëindigd in verband met het aanvaarden van de functie van collegevoorzitter van de Hotelschool The Hague.

Marieke Politiek is lid van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) en is al 20 jaar werkzaam bij deze organisatie in verschillende rollen. Ze heeft uitgebreide kennis van het praktijkveld in het LTH-domein en heeft meegeschreven aan strategische agenda's hiervoor. Ze werkt samen met de hogescholen die op dit vlak onderwijs geven en onderzoek doen. Marieke is als opvolger van Jos Vranken lid van de VaCo-PD sinds 1 april 2025.

Nanske Wilholt heeft na haar promotie bij de Universiteit Utrecht in 1999 een lange staat van dienst opgebouwd als adviseur en leidinggevende in beleid en bedrijf van universiteiten en hogescholen. Bij de Universiteit Utrecht bouwde zij aan het Europese onderzoeksportfolio van de universiteit. Als adviseur onderzoek in het hoger beroeps-onderwijs ontwikkelde zij promotiebeurzenprogramma's voor hbo-docenten, was zij jarenlang betrokken bij de opbouw en kwaliteitszorg van lectoraten en werkte zij mee aan de ontwikkeling van centers of expertise en zwaartepuntvorming. Als leidinggevende binnen de Universiteit voor Humanistiek maakte ze beleid voor onderzoek, onderwijs en impact. Op dit moment is zij bij de Faculteit Geesteswetenschappen van de UvA verantwoordelijk voor beleid en bedrijf van de onderzoeks- en impactactiviteiten van de faculteit, waaronder een miljoenenportefeuille aan onderzoeksprojecten en ruim 400 promotietrajecten.

Frank van der Zwan-Scholtz, werkzaam bij het bureau van de Vereniging Hogescholen, voert het secretariaat van de VaCo-PD sinds 2023. Frank is als verantwoordelijk beleidsadviseur vanaf de start betrokken bij de pilot PD. In de ontwerpfase van de pilot heeft hij de rol van Kwartiermaker PD op zich genomen, om mede zorg te dragen dat de pilot conform afspraken van start kon gaan. Frank heeft na zijn studie Industrieel Ontwerpen aan de TU Delft promotieonderzoek gedaan op het gebied van milieugericht innoveren aan Cranfield University in het Verenigd Koninkrijk. Hierna heeft hij verschillende functies vervuld met onderwijs, onderzoek en innovatie als terugkerende thema's: van beleidsadviseur bij het Ministerie van Economische Zaken tot universitair docent bij de Faculteit Luchtvaart- en Ruimtevaarttechniek aan de TU Delft. Hij is sinds 2014 in verschillende functies werkzaam bij de Vereniging Hogescholen.

Colofon

Vereniging Hogescholen

Prinsessegracht 21

2514 AP Den Haag

Telefoon (070) 312 21 21

verenighogescholen.nl

@Ver_Hogescholen

Redactie

Franca Gribnau

Inez Meurs

Frank van der Zwan-Scholtz

Interviews voorzitters graduate commissies

Helen Jochems

Fotografie

Feike Faase

Vormgeving en illustratie

Neurath

Oktober 2026

De Staat van de PD 2025

De pilot Professional Doctorate is opgezet door de Vereniging Hogescholen in samenwerking met het ministerie van OCW en Regieorgaan SIA. Het doel is om praktijkgerichte doctoraatstrajecten op EQF-niveau 8 binnen het hoger beroeps-onderwijs te ontwikkelen, waar het 'intervenieren in complexe praktijken' centraal staat. Hiertoe ontwikkelen de kandidaten zich gedurende hun PD-traject in vier rollen, namelijk die van professional, innovator, onderzoeker en change agent. Deze leerlijn moet aansluiten op de praktijk, waarbij onderzoek en beroepsgerichte toepassingen samenkomen.

Het rapport De Staat van de PD 2025 biedt een uitgebreide analyse van het derde uitvoeringsjaar van de pilot Professional Doctorate (PD) uitgevoerd door de externe kwaliteitszorgorganisatie ValidatieCommissie PD (VaCo-PD). In deze rapportage staat de vraag centraal 'Waar staat de pilot PD na het derde jaar ten opzichte van de doelstellingen en uitgangspunten?'

www.vereniginghogescholen.nl/vaco-pd